

[= lokalt tillägg till läroplanen

35. Årskurs 7-9

35.1. Övergången mellan årskurs 6 och 7

Övergången från årskurs sex till årskurs sju förutsätter systematiskt samarbete mellan skolans eller skolornas personal, att nödvändig information om undervisningen överförs samt att man känner till lärmiljöer, verksamhetsätt och styrdokument. Kommunikation mellan hem och skola betonas vid övergången. Övergången innebär ofta att eleverna måste anpassa sig till en ny grupp, nya lärare och en ny miljö. Det är skolans uppgift att se till att arbetsätten och bedömningsmetoderna även i dessa årskurser är anpassade till elevernas ålder och förutsättningar. Det är viktigt att både hemma och i skolan se till att eleverna också känner sig trygga och samtidigt uppmuntra dem att möta nya utmaningar. Många val gällande framtiden blir aktuella för eleverna. Det är viktigt att lyssna till och respektera eleverna och låta dem vara med och påverka beslut som gäller dem själva. Ett beslut om särskilt stöd ska i enlighet med vad som förutsätts i lagen granskas före eleven börjar i årskurs sju.

35.2. Att växa som medlem i gemenskapen

Utöver de gemensamma uppdragen har varje årskursen i den grundläggande utbildningen sitt särskilda uppdrag. Uppdraget förutsätter att elevernas ålder och utvecklingsnivå beaktas och att undervisningen planeras så att övergångarna löper smidigt och tryggt. Det särskilda uppdraget i årskurs 7–9 är att handleda och stödja eleverna under deras intensiva utvecklingsfas, se till att de slutför den grundläggande utbildningens lärokurs och uppmuntra alla elever att fortsätta studera. Det är särskilt viktigt att varje elev får så bra förutsättningar som möjligt för att studera efter den grundläggande utbildningen och kunna fatta realistiska och kunskapsbaserade beslut. Individuella skillnader i elevernas utveckling, också mellan pojkar och flickor, blir tydligare och inverkar på skolarbetet. Eleverna ska handledas att förstå sin utveckling och uppmuntras att acceptera och ta ansvar för sig själva och sina studier, sina kamrater och närmiljön. Eleverna ska stödjas att utveckla en gemenskap, som inte godkänner varken mobbing, sexuella trakasserier, rasism eller annan diskriminering. Studiemotivationen ska stärkas genom omsorg, individuellt bemötande samt mångsidiga arbetsätt och lärmiljöer. Praxis för bedömning och respons under studierna planeras och genomförs så att de är interaktiva och ger handledning i lärandet samt uppmuntrar eleverna att arbeta målmedvetet som individer och i grupp. Samarbetet mellan hem och skola antar nya former och får nytt innehåll men är fortfarande ett viktigt stöd för den unga. Gemensamma avtal om spelregler och uppförande med eleverna och deras vårdnadshavare skapar trygghet och främjar skolarbetet. Under årskurs 7–9 lägger eleverna grunden för sin vuxenidentitet, stärker sina kunskaper samt inriktar sig på och förbereder sig för livet efter den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska fördjupa, berika och bredda de kunskaper och färdigheter eleverna tillägnat sig i de lägre årskurserna. Nya gemensamma läroämnen är huslig ekonomi och elevhandledning. Undervisningen i fysik och kemi, biologi och geografi samt hälsokunskap som tidigare ingått i omgivningslära uppdelas i fem separata läroämnen. Eleverna erbjuds flera valfria läroämnen. De mångvetenskapliga lärområdena och de valfria ämnena ger eleverna möjligheter att fördjupa sina intressen och att kombinera det de lärt sig på fritiden med skolarbetet. Dessa ger eleverna tillfällen att öva sig att arbeta självständigt och ta ansvar i till exempel konstnärliga produktioner, forskningsprojekt eller samhällsprojekt.

35.3. Övergången från den grundläggande utbildningen till följande utbildningsstadium

Vid övergången från den grundläggande utbildningen till utbildning på andra stadiet inriktar sig eleverna på fortsatta studier och fattar beslut om sin utbildning och karriär. Övergången förutsätter systematiskt och yrkesövergripande samarbete samt kommunikation med eleverna och vårdnadshavarna. Målet är att ge eleverna så goda färdigheter som möjligt att gå vidare till följande utbildningsstadium samt att trygga välbefinnandet och förutsättningarna för studier. Övergången till ett nytt skede av livet förutsätter ökad livskompetens och självständighet

370

och mera ansvar. Skolan ska stödja eleverna i utvecklingsprocessen, vilket innebär att betydelsen av elevhandledning och elevvård ökar. Eleverna behöver mycket information om olika utbildningsmöjligheter efter grundskolan samt mångsidig handledning både av studiehandledaren och av lärarna i olika läroämnen. Det är viktigt att reservera tid för diskussion med eleverna om deras planer, att hjälpa dem att förstå vilka krav de fortsatta studierna ställer och att göra realistiska val.

35.4. Mångsidig kompetens i årskurs 7–9

Förutsättningarna för utveckling av mångsidig kompetens stärks i takt med att eleverna utvecklas. Å andra sidan ökar utmaningarna i fråga om samarbete mellan läroämnen och i skolvardagen. Skolan kan i bästa fall erbjuda en gemenskap som känns meningsfull för den unga som är i puberteten och där den unga får hjälp med att strukturera både sin egen utveckling och omvärlden. Det är särskilt viktigt att ge eleverna möjligheter att uppleva att de kan och lyckas för att på så sätt stärka deras självkänsla och att handleda varje elev att bli medveten om sina styrkor och att realistiskt se sina utvecklingsbehov. Under dessa år fortsätter man att lägga grund för en hållbar livsstil och ett hållbart välbefinnande och reflekterar tillsammans med eleverna över sociala, samhällsliga och ekonomiska samt kulturella och ekologiska förutsättningar för hållbar utveckling. Undervisningen ska innehålla både praktiska och teoretiska exempel på sambandet mellan de olika aspekterna av hållbar utveckling och vad en hållbar livsstil i praktiken betyder. Varje läroämne ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens på ett för läroämnet naturligt sätt. Att planera och genomföra de mångvetenskapliga lärområdena i samarbete med eleverna strävar i synnerhet till att utveckla och fördjupa mångsidig kompetens.

35.5. Mångsidiga kompetensområden

K1 Förmåga att tänka och lära sig

Tankeförmåga och färdighet att lära sig lägger grunden för utveckling av all övrig kompetens och livslångt lärande. Tankandet och lärandet påverkas av hur eleverna uppfattar sig själva som lärande individer och hur de kommunicerar med sin omgivning. Viktigt är också hur de lär sig att göra iakttagelser och söka, bedöma, bearbeta, producera och dela information och idéer. Eleverna ska handledas att upptäcka att kunskap kan byggas på många olika sätt, till exempel genom att medvetet dra slutsatser eller intuitivt med hjälp av egna erfarenheter. Undersökande och kreativa arbetsätt, samarbete och möjlighet att fördjupa sig och koncentrera sig främjar utvecklingen av tankandet och färdigheten att lära sig. Det är viktigt att lära upp eleverna att lita på sig själva och sina åsikter och att samtidigt vara öppna för nya lösningar. Uppmuntran behövs också för att kunna förhålla sig till otidlig och motstridig information. Eleverna ska uppmuntras att betrakta saker ur olika perspektiv, söka ny information och utifrån den reflektera över sitt sätt att tänka. Eleverna ska ges utrymme att fråga och de ska spöras att söka svar och lyssna på andras åsikter och samtidigt fundera över den kunskap de själva har. De ska spöras att hitta ny kunskap och nya synsätt. Elevernas förmåga att agera stärks när de som medlemmar i skolgemenskapen får stöd och uppmuntran för sina idéer och initiativ. Eleverna ska få lära sig att använda kunskap på egen hand och tillsammans med andra för att lösa problem, argumentera och dra slutsatser och för att göra innovationer. Eleverna ska ha möjlighet att kritiskt analysera det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. För att hitta innovativa lösningar förutsätts att eleverna lär sig att fördomsfritt se alternativ och kombinera olika perspektiv och använda sin fantasi för att överskrida existerande gränser. Lek, spel, fysisk aktivitet, experiment och andra konkreta arbetsätt främjar glädjen i lärandet och stärker förutsättningarna för insikt och kreativt tänkande. Förmågan att tänka systematiskt och etiskt utvecklas gradvis, när eleverna lär sig att se växelverkan och samband mellan olika saker och att uppfatta helheter.

Alla elever ska få hjälp med att iakta hur de lär sig och att utveckla sina lärstrategier. Färdigheten att lära sig utvecklas när eleverna får ställa upp mål, planera sitt arbete, utvärdera sina framsteg och använda tekniska och andra hjälpmedel i sina studier på ett för åldern lämpligt sätt. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna stödjas så att de utvecklar

en god kunskaps- och färdighetsgrund och en bestående motivation för fortsatta studier och livslångt lärande.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

Eleverna växer upp i en värld som kännetecknas av kulturell och språklig mångfald och av olika religioner och åskådningar. Att leva på ett kulturellt hållbart sätt i en mångfacetterad miljö förutsätter kulturella färdigheter grundade på respekt för mänskliga rättigheter samt förmåga att kommunicera på ett hänsynsfullt sätt och kunna uttrycka sig själv och sina åsikter på olika sätt. I den grundläggande utbildningen ska eleverna få hjälp med att identifiera och uppskatta kulturella fenomen i omgivningen och att bygga en egen kulturell identitet och ett positivt förhållningssätt till omgivningen. Eleverna ska få lära känna och uppskatta sin livsmiljö och dess kulturarv samt sin egen sociala, kulturella, religiösa, åskådningsmässiga och språkliga bakgrund. Eleverna ska uppmuntras att fundera över betydelsen av sin egen bakgrund och över sin roll i generationskedjan. De ska lära sig att se kulturell och språklig mångfald och olika åskådningar som en positiv resurs. Samtidigt ska de få lära sig att känna till hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och hur kulturen omformas av media. De ska också få fundera över vilka saker man inte kan acceptera på grund av att de strider mot de mänskliga rättigheterna. Genom samarbete i och utanför skolan lär sig eleverna att lägga märke till kulturella särdrag och att fungera på ett smidigt sätt i olika miljöer. De ska fostras att bemöta andra människor med respekt och att iaktta goda vanor. Eleverna ska få möjlighet att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv. De ska också få lära sig att förmedla, forma och skapa kultur och traditioner och upptäcka deras betydelse för välbefinnandet. Skolarbetet ska erbjuda eleverna gott om tillfällen där de får öva sig att framföra sina åsikter på ett konstruktivt sätt och att handla etiskt. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation och granska frågor och situationer ur olika perspektiv. Skolarbetet ska systematiskt främja kännedom och respekt för de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter och att man handlar enligt dem. Respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag ska stärkas i all verksamhet, också i det internationella samarbetet. Eleverna ska i skolan uppleva vilken betydelse kommunikation har också för den egna utvecklingen. De ska få träna sina sociala färdigheter, lära sig att uttrycka sig på olika sätt och att uppträda i olika situationer. I undervisningen ska eleverna stödjas så att de utvecklas till skickliga språkbbrukare som använder både sitt modersmål och andra språk på ett mångsidigt sätt. Eleverna ska uppmuntras att kommunicera och uttrycka sig även med hjälp av ringa språkkunskaper. Lika viktigt är det att lära sig att använda matematiska symboler, bilder och andra visuella uttryck, drama, musik och rörelse för att kommunicera och uttrycka sig. Skolarbetet ska också ge eleverna mångsidiga möjligheter att arbeta med händerna. Eleverna ska lära sig att uppskatta och kontrollera sin kropp och att använda den för att uttrycka känslor och åsikter, tankar och idéer. I skolarbetet ska de uppmuntras att använda sin fantasi och sin uppfinningsrikedom. De ska lära sig att främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

K3 Vardagskompetens

För att klara sig i livet och i vardagen förutsätts allt mångsidigare färdigheter. Det handlar om hälsa, säkerhet och människorelationer, motion och trafik, att fungera i en teknologiserad vardag och att kunna hantera sin ekonomi och konsumtion, allt sådant som påverkar en hållbar livsstil. I den grundläggande utbildningen ska elevernas framtidstro stödjas. Skolgemenskapen ska hjälpa eleverna att förstå att var och en med sitt eget agerande påverkar såväl sitt eget som andras välbefinnande och sin egen och andras hälsa, trygghet och säkerhet. Eleverna ska uppmuntras att ta hand om sig själva och andra. De ska spöras till att öva färdigheter som är viktiga för deras eget liv och vardag och till att bidra till ökat välbefinnande i sin omgivning. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen lära känna och förstå vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på välbefinnande och hälsa och inse betydelsen av välmående, trygghet och säkerhet samt lära sig att hitta information om dessa. De ska ges möjlighet att ta ansvar för eget och gemensamt arbete och att utveckla sin sociala förmåga och förmågan att hantera sina känslor. Eleverna lär sig att inse betydelsen av mänskliga relationer och ömsesidig omsorg. De ska också få lära sig att hantera tid, vilket är en viktig del av vardagskompetens och självreglering. Eleverna ska ges tillfälle att öva sig att i sitt agerande beakta sin egen och andras trygghet och säkerhet i olika situationer, också i

trafiken. De ska få lära sig att förutse och klara av risksituationer på ett ändamålsenligt sätt. De ska också få lära sig att känna igen viktiga symboler som anknyter till trygghet och säkerhet och att skydda sitt privatliv och sin personliga integritet.

Eleverna behöver grundläggande kunskap om teknologi och dess utveckling och effekter inom olika livsområden och i omgivningen. De behöver också handledning för att göra förnuftiga teknologiska val. Teknologins mångfald ska behandlas i undervisningen och eleverna lär sig förstärka principerna för hur den fungerar och vad den kostar. Eleverna ska uppmuntras till en ansvarsfull användning av tekniken och att reflektera över etiska frågor gällande den. Eleverna ska få hjälp med att utveckla sina konsumentkunskaper samt sina förutsättningar att sköta och planera sin egen ekonomi. Eleverna ska handledas i att fungera som konsument. De ska också få kunskap om sina rättigheter och skyldigheter och uppmuntras till en etisk användning och måttlighet. Eleverna uppmuntras till att dela med sig och vara sparsamma. Under den grundläggande utbildningen får eleverna lära sig att göra val och att leva i enlighet med en hållbar livsstil.

K4 Multilitteracitet

Med kompetens i multilitteracitet avses förmågan att tolka, producera och värdera olika slag av texter i olika medier och miljöer. Denna kompetens gör det möjligt för eleverna att förstå många olika slag av kulturella uttryck och att forma sin egen identitet. Begreppet multilitteracitet har koppling till det vidgade text- och språkbegreppet. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Texterna kan tolkas och produceras till exempel i skriften, talad, tryckt, audiovisuell eller digital form. Eleverna behöver ha kompetens i multilitteracitet för att kunna förstå och tolka världen omkring sig och skapa sig en bild av den kulturella mångfalden. Kompetens i multilitteracitet innebär att kunna söka, kombinera, omforma, producera, presentera och kritiskt granska information i olika former, i olika kontexter och med hjälp av olika verktyg. Kompetensen i multilitteracitet bidrar även till att utveckla ett kritiskt tänkande och studiekompetens det vill säga att lära sig att lära. I denna kompetens ingår även etisk och estetisk läskunnighet. Det är viktigt att eleverna får möjlighet att träna sin mångsidiga läskunnighet både i traditionella lärmiljöer och i multimediala lärmiljöer där man använder digitala verktyg på många olika sätt. Eleverna ska utveckla mångsidig läskunnighet inom alla läroämnen via vardagsspråket för att kunna behärska begrepp och kommunikationsformer inom olika fackområden. För att eleverna ska nå kompetens i multilitteracitet krävs en mångsidig textmiljö, en pedagogik som utnyttjar denna och samarbete mellan olika läroämnen och andra aktörer. Eleverna ska ges möjlighet att använda, tolka och producera olika slag av texter både individuellt och tillsammans med andra. Olika slag av multimodala läromedel ska användas och man ska göra det möjligt för eleven att förstå de kulturella sambanden mellan dessa texter. I undervisningen ska man analysera och reflektera kring texter som är autentiska och meningsfulla för eleverna. På detta sätt blir det möjligt för eleverna att använda sina styrkor i studierna och utnyttja texter och innehåll som intresserar dem samt att delta aktivt och påverka.

K5 Digital kompetens

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet, både i sig och som en del av multilitteraciteten. Den är både föremål och redskap för lärandet. I den grundläggande utbildningen ska alla elever ha möjligheter att utveckla sin digitala kompetens. Informations- och kommunikationsteknik ska systematiskt användas i den grundläggande utbildningens alla årskurser, i de olika läroämnena, i de mångvetenskapliga lärområdena och i det övriga skolarbetet. Den digitala kompetensen ska utvecklas inom fyra huvudområden: 1) Eleverna får lära sig att förstå centrala begrepp och principerna för hur digitala verktyg används och fungerar och ges möjlighet att utveckla sin praktiska digitala kompetens när de utarbetar egna produkter. 2) Eleverna får handledning i hur man använder digitala verktyg på ett ansvarsfullt, ergonomiskt och tryggt sätt. 3) Eleverna får lära sig att använda digitala verktyg som hjälpmedel i informationshantering och i undersökande och kreativt arbete. 4) Eleverna får erfarenheter och övning i att använda digitala verktyg för att kommunicera och bilda nätverk. Inom alla dessa fyra områden är det viktigt att eleverna är aktiva och ges möjlighet att vara kreativa och hitta arbetsätt och lärtigar som lämpar sig för dem. Det är också viktigt att de upplever glädje över

att arbeta tillsammans och upptäcka världen tillsammans, vilket påverkar studiemotivationen. Användningen av digitala verktyg ger eleverna möjligheter att synliggöra sina tankar och idéer på olika sätt. På så sätt utvecklas också deras förmåga att tänka och lära sig. Eleverna ska få bekanta sig med tillämpningar och användning av olika digitala verktyg för olika syften och lära sig se deras betydelse i vardagen och i kommunikationen mellan människor och som medel för att påverka. Man ska tillsammans fundera över varför digitala verktyg behövs i studierna, i arbetslivet och i samhället och hur denna kompetens har kommit att bli en del av de allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet. Eleverna ska lära sig att bedöma informations- och kommunikationsteknikens inverkan ur ett hållbarhetsperspektiv och att vara ansvarsfulla konsument. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen få använda digitala verktyg även i internationell kommunikation. De lär sig att uppfatta deras betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

Arbetslivet, yrkena och arbetets karaktär förändras bland annat på grund av den teknologiska utvecklingen och genom att ekonomin globaliseras. Det blir svårare att förutspå arbetskraven än tidigare. Eleverna ska i den grundläggande utbildningen utveckla allmänna färdigheter som främjar intresset och en positiv attityd gentemot arbete och arbetslivet. Det är viktigt att eleverna får erfarenheter som hjälper dem att inse betydelsen av arbete och företagsamhet och möjligheterna till entreprenörskap samt sitt eget ansvar som medlemmar i en grupp och i samhället. Skolarbetet ska ordnas så att eleverna kan utveckla sin kännedom om arbetslivet, lära sig entreprenörskap samt inse betydelsen av de kunskaper som inhämtas i skolan och på fritiden för den egna karriären.

Eleverna ska få lära sig vad som är utmärkande för näringslivet i närmiljön och vilka de centrala branscherna är. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna bekanta sig med arbetslivet och få erfarenheter av att arbeta och av att samarbeta med aktörer utanför skolan. På detta sätt får eleverna träning i sakligt uppförande och samarbetsförmåga som behövs i arbetslivet och upptäcker vikten av goda språkkunskaper och kommunikationsfärdigheter. Förmåga att sysselsätta sig själv, entreprenörskap och färdigheter att uppskatta och hantera risker utvecklas genom olika projekt. I skolan ska eleverna öva sig att arbeta i grupper, med projekt och inom nätverk.

Eleverna ska ges möjlighet att öva sig att arbeta självständigt och tillsammans med andra och att arbeta metodiskt och långsiktigt. När eleverna arbetar tillsammans kan var och en se sitt arbete som en del av helheten. De lär sig också ömsesidighet och att anstränga sig för att nå ett gemensamt mål. I aktiverande undervisningssituationer kan eleverna lära sig att planera arbetsprocesser, ställa upp hypoteser, testa olika alternativ och dra slutsatser. De övar sig att uppskatta tid och se övriga förutsättningar för arbetet och att hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär sig eleverna förutse eventuella svårigheter i arbetet och att hantera misslyckanden och besvikelser. Eleverna ska uppmuntras att vara uthålliga och slutföra sitt arbete samt att värdesätta arbetet och resultatet av det.

Eleverna ska uppmuntras att förhålla sig öppet till nya möjligheter och att handla flexibelt och kreativt om situationen förändras. De ska lära sig att aktivt ta initiativ och att söka olika alternativ. Eleverna ska få hjälp med att upptäcka yrken som intresserar dem och att välja lämpliga fortsatta studier utgående från sina egna förutsättningar, medvetna om traditionella könsroller och andra rollmodellens inverkan.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Den grundläggande förutsättningen för demokrati är att människorna deltar i verksamheten i samhället. För att lära sig att delta och påverka och förhålla sig ansvarsfullt till framtiden krävs övning. Skolan erbjuder trygga ramar för detta. Samtidigt ger den grundläggande utbildningen eleverna en kunskapsgrund för att växa till aktiva medborgare som utövar sina demokratiska rättigheter och friheter på ett ansvarsfullt sätt. Skolan ska stärka varje elevs delaktighet. Den grundläggande utbildningen ska skapa förutsättningar för eleverna att utveckla intresse för frågor som gäller skolan och samhället. Deras rätt att delta i beslutsfattande enligt sin ålder och utvecklingsnivå ska respekteras i skolan. Eleverna ska delta i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av sina studier, det gemensamma skolarbetet och lärmiljön. De ska få kunskaper och erfarenheter av olika sätt att delta och påverka i medborgarsamhället och av gemensamt arbete utanför skolan. Genom att eleverna får ett personligt förhållande till naturen inser de

betydelsen av naturskydd. Eleverna får lära sig att bedöma mediernas påverkan i samhället och att använda sig av de möjligheter medierna erbjuder. Genom egna erfarenheter lär sig eleverna att påverka, fatta beslut och ta ansvar. Samtidigt lär de sig att uppfatta betydelsen av regler, överenskommelser och förtroende. Genom att delta i skolan och utanför skolan lär sig eleverna att uttrycka sina åsikter på ett konstruktivt sätt. De lär sig att arbeta tillsammans och får tillfälle att öva sig att förhandla, medla och lösa konflikter samt att förhålla sig kritiskt till olika fenomen. Eleverna ska uppmuntras att reflektera över sina ställningstaganden ur olika perspektiv: likabehandling, jämlikhet, jämställdhet och rättvisa och med tanke på en hållbar livsstil.

Under den grundläggande utbildningen ska eleverna fundera över sambandet mellan det förflutna, nutiden och framtiden samt olika framtidsalternativ. De ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för det egna livet, utan även för den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Eleverna ska få färdigheter att utvärdera och förändra både sina egna, skolans och samhällets förfaringsätt och verksamhetsstrukturer så att de bidrar till att bygga en hållbar framtid.

35.6. Läroämnena

35.6.1. Bildkonst

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i bildkonst har som uppdrag att handleda eleverna att genom konsten utforska och uttrycka en kulturell mångskiftande verklighet. Genom att producera och tolka bilder formas elevernas identitet samtidigt som den kulturella kompetensen och gemenskapen stärks. Undervisningen ska bygga på elevernas egna erfarenheter, fantasi och lust att experimentera. Undervisningen i bildkonst ska utveckla förmågan att förstå konst, omgivningen och annan visuell kultur. Eleverna ska erbjudas olika sätt att bedöma verkligheten och att påverka den. Genom att förstärka kännedomen om kulturarvet stödjer man att traditionerna förmedlas och förnyas. Undervisningen ska stödja eleverna att utveckla kritiskt tänkande och uppmuntra eleverna att påverka den egna livsmiljön och samhället. Undervisningen i bildkonst ska ge eleverna en grund för aktiv medverkan lokalt och globalt.

Det arbetssätt som är karakteristiskt för konsten främjar erfarenhetsbaserat, multisensoriskt och konkret lärande. Eleverna granskar bildkonst och annan visuell kultur ur ett historiskt och kulturellt perspektiv. Undervisningen ska ta upp olika uppfattningar om konstens uppgifter. Eleverna handleds att på ett mångsidigt sätt använda olika redskap, material, tekniker och uttrycksätt. Undervisningen ska sporra eleven att utveckla multilitteracitet både med hjälp av visuella metoder och andra undersöknings- och framställningssätt. Eleverna ska erbjudas möjligheter att arbeta med mångvetenskapliga lärområden i samarbete med den övriga undervisningen och med aktörer utanför skolan. I undervisningen bekantar man sig med museer och andra kulturobjekt och undersöker möjligheterna att öva bildkonst som hobby.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9

Handleds eleverna att fördjupa sitt personliga förhållande till bildkonsten och annan visuell kultur och att ställa upp bestämda mål för sitt arbete. Undervisningen ska stärka elevernas förmåga att skapa bilder och uppmuntra dem att arbeta i olika visuella miljöer. Eleverna ska öva sig att undersöka personliga och samhälleliga betydelse inom bildkonsten och annan visuell kultur och att använda dem som underlag för att delta och påverka. Undervisningen ska utveckla elevernas samarbetsförmåga och skapa kopplingar till aktuella koncept och fenomen inom bildkonsten och annan visuell kultur. Eleverna ska få öva sig att använda informations- och kommunikationsteknik och webbmiljöer på ett kreativt, kritiskt och ansvarsfullt sätt. Undervisningen ska ge eleverna tillräckliga förutsättningar för studier efter den grundläggande utbildningen och även allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet och i samhället ska beaktas.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i bildkonst i årskurs 7–9

Målet är att erbjuda lärmiljöer och arbetssätt som ger eleverna möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttrycksätt och tillämpa dem kreativt. Undervisningssituationerna ska präglas av en atmosfär som uppmuntrar eleverna att aktivt experimentera och öva. Genom pedagogiska lösningar stöds multisensoriska upplevelser, långsiktigt arbete samt ett undersökande och målinriktat konstnärligt lärande. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas individuella behov och eleverna ska ges möjlighet att arbeta på ett ändamålsenligt sätt självständigt och i grupp. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande och socialt samspel både i skolan och i miljöer utanför skolan. I årskurs 7–9 ska eleverna stödjas att arbeta på ett undersökande och fenomenorienterat sätt genom att utnyttja konsttraditioner och metoder inom den samtida konsten. Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att mångsidigt använda webb- och mediemiljöer, delta i tvärkonstnärliga projekt och projekt utanför skolan samt ta upp globala frågor.

Handledning, differentiering och stöd i bildkonst i årskurs 7–9

Handledning, differentiering och stöd ska ordnas med hänsyn till elevernas sociala, psykiska och motoriska förutsättningar och färdigheter. Eleven lär sig både individuellt och tillsammans med andra, vilket stödjer elevens identitetsutveckling, delaktighet och välbefinnande. Elevernas individuella behov av handledning ska beaktas i undervisningen. Undervisningen differentieras vid behov genom till exempel val av uttrycksätt, arbetssätt och lärmiljöer. I undervisningssituationerna ska eleverna få utnyttja sina styrkor samt tillämpa olika arbets- och tillvägagångssätt. Det konstnärliga lärandet ska utvecklas i en trygg atmosfär, där mångfald accepteras och där eleverna uppmuntras att uttrycka sig och får individuell handledning och stöd. Alternativa pedagogiska metoder kan behövas i synnerhet för att utveckla de motoriska färdigheterna och förmågan att uttrycka iakttagelser och känslor visuellt. Handledning, differentiering och stöd kan ordnas till exempel med hjälp av lekar, spel och multisensoriska upplevelser. I årskurs 7–9 är målet att stärka elevens kunskaper i bildkonst med tanke på studier efter den grundläggande utbildningen.

Bedömning av elevens lärande i bildkonst i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet i bildkonst ska vara uppmuntrande och handledande och beakta elevernas individuella framsteg. Bedömningen ska stödja eleverna att utveckla sin förmåga att skapa och tolka bilder, kunskapen om konst och annan visuell kultur, långsiktiga arbetssätt och färdigheter i självbedömning. Med hjälp av bedömningen handleds eleverna att uttrycka sina tankar och att värdesätta andras synpunkter. Bedömningen av lärandet ska omfatta alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som definieras i målen för undervisningen. Slutbedömningen infaller det läsår då bildkonst upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i bildkonst när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i bildkonst. I bildkonst utvecklas elevens kunskaper inom alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som beskrivs i målen för undervisningen tills studierna avslutas. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrider inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkulturer i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

I2 Bildkulturer i omgivningen

Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturer i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Undervisningsmål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K3, K4, K5
M2	I1, I2, I3	K2, K4, K5, K6
M3	I1, I2, I3	K2, K3, K4, K5
M4	I1, I2, I3	K2, K3, K5, K6
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K5
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7
M7	I1, I2, I3	K1, K4, K5, K6
M8	I1, I2, I3	K2, K3, K6, K7
M9	I1, I2, I3	K1, K2, K5, K6
M10	I1, I2, I3	K3, K4, K6, K7
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och mångsidigt använda metoder i bildframställning

Eleven utnyttjar närmiljön i Grankulla som utgångspunkt för egna iakttagelser och upplevelser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven kan använda olika visuella hjälpmedel vid granskning av omgivningen och dess bilder.

M2 uppmuntra eleven att diskutera om sina egna och andras iakttagelser och tankar och motivera sina åsikter

Egna teman som utgångspunkt för bildskapande. Diskussion och reflektion kring visuella iakttagelser.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över iakttagelser och tankar	Eleven kan uttrycka sina iakttagelser och tankar om konst, omgivningen och annan visuell kultur verbalt.

11 Egna bildkulturer

Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkulturen i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

M3 inspirera eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar i bild genom att använda olika tekniker och metoder för att uttrycka sig i olika miljöer

Sambandet mellan olika konstarter samt sambandet mellan konst och vetenskap.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka iakttagelser och tankar med hjälp av bilder	Eleven kan använda olika tekniker och metoder för att uttrycka sina iakttagelser och tankar i bild.

M4 handleda eleven att använda olika material, tekniker och uttryckssätt och att fördjupa sin förmåga att skapa bilder

Eleven jobbar med olika form av bilduttryck som till exempel teckning, måleri, grafik, keramik och annat tredimensionellt skapande, digitalt bildarbete, foto, film, animation, installation och performance.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sig i bild	Eleven kan målmedvetet använda olika material, tekniker och uttryckssätt för att uttrycka sig i bild.

M5 handleda eleven att tillämpa ett undersökande arbetssätt när hen skapar bilder självständigt eller tillsammans med andra

Bildskapandet som en process som innefattar informationssökning, anteckningar, skisser, dokumentering och utvärdering. Eleven får jobba med fenomenbaserade och ämnesövergripande arbetssätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta på ett undersökande sätt	Eleven kan använda ett undersökande arbetssätt självständigt och tillsammans med andra.

M6 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter och att tillämpa visuella kommunikations- och uttryckssätt för att påverka i sina egna bilder

Eleven bekantar sig med olika mediers berättartekniker: bildstorlekar, bildvinklar, dramaturgi. Eleven kan till exempel uttrycka sig genom digitalt bildarbete, fotografering, bildredigering, layout, kodning och film.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att påverka med hjälp av bilder	Eleven strävar till att påverka miljön och annan visuell kultur med hjälp av bilder.

M7 vägleda eleven att använda olika visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder

Eleven bekantar sig med bildens uppbyggnad, funktion och ursprung.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa olika metoder för att tolka bilder	Eleven kan använda några visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder.

M8 handleda eleven att granska vilken betydelse konst och annan visuell kultur har för individen, gruppen och samhället ur ett historiskt och kulturellt perspektiv

Eleven utforskar bildens och konstens roll i samhället, t.ex. genom jämförelse mellan bilder från olika kulturer samt genom jämförelse av arkitektur och stadsbild förr och nu.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska betydelsen av visuell kultur	Eleven deltar utgående från sina tolkningar i diskussioner om vad konst och annan visuell kultur betyder.

M9 inspirera eleven att använda sig av olika tiders och kulturers sätt att skapa bilder i sitt bildskapande

Eleven bekantar sig med fenomen inom visuell kultur, samtidskonst och konsthistoria.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild	Eleven kan tillämpa några olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild.

M10 handleda eleven att ta ställning till värden som finns i konsten, omgivningen och i annan visuell kultur

Vi utgår ifrån människosynen och människobilden i media, till exempel bilden i sociala medier, privata bilder och offentliga bilder, bilders tillgänglighet och censur. Eleven uttrycker sig till exempel genom bildredigering och bildmanipulering.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sin syn på värden	Eleven kan uttrycka sin syn på värden som framkommer i konst, i omgivningen och i annan visuell kultur.

M11 uppmuntra eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sitt bildskapande samt att påverka genom bilder

Eleven utforskar till exempel konsumtionskultur, design och arkitektur, mediakonst, miljökonst samt installationskonst.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sig och påverka genom bilder	Eleven granskar i sina bilder kulturell mångfald och hållbar utveckling och blir medveten om möjligheterna att påverka genom bilder.

35.6.2. Biologi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i biologiundervisningen är att hjälpa eleverna att förstå livet och dess utveckling, att öka deras naturkännedom och handleda dem att förstå ekosystemens funktion, människans livsfunktioner samt grunderna i ärtlighet och evolution.

Undervisningen i biologi genomförs också i naturen och eleverna får genom undersökande lärande insikter i hur man söker biologisk kunskap. Naturen undersöks både i terrängen och med laboratoriemetoder. Upplevelse- och erfarenhetsbaserat lärande ökar glädjen i lärandet och väcker elevernas intresse att iakta sin livsmiljö och förändringar i den. Användning av informations- och kommunikationsteknik främjar jämlikhet och likvärdighet i biologiundervisningen.

Biologiundervisningen ska stödja eleverna att utveckla sina problemlösnings- och samarbetsfärdigheter och den sociala gemenskapen. Undervisningen ska ge färdigheter för studier inom områden som utnyttjar biologi och för arbetslivet.

Biologiundervisningen ska hjälpa eleverna att förstå hur kunskaper och färdigheter i biologi kan tillämpas och utnyttjas i deras eget liv, i etiska frågor, för att följa med aktuella nyheter som anknyter till biologi och hur man kan påverka beslutsfattandet i samhället. Biologiundervisningen ska utveckla elevernas miljömedvetenhet och vilja att värna om naturens mångfald. Eleverna ska få färdigheter för att påverka och vara med och utveckla sin närmiljö och bevara dess

livskraft. De ska också vägledas att tillägna sig en hållbar livsstil och förståelse för globalt ansvar.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i biologi i årskurs 7–9

Målet är att eleverna i biologiundervisningen har möjlighet att arbeta i olika lärmiljöer som stödjer forskningsorienterat lärande, både i och utanför skolan. I samband med fält- och laboratoriearbete handleds eleverna att iakta och använda undersökningsmetoder som är typiska för biologin. Med tanke på målen för biologiundervisningen är det också viktigt att eleverna får lära sig använda digitala lärmiljöer för att söka, behandla, tolka och presentera biologisk information.

Arbetsätten i biologi ska väljas så att de främjar kommunikation och social gemenskap och tar hänsyn till elevernas olika individuella behov. Genom mångsidiga arbetssätt får eleven olika erfarenheter, kan tillägna sig naturvetenskapliga undersökningsmetoder och lär sig att dra slutsatser samt rapportera och tillämpa sin kunskap. I enlighet med målen för biologiundervisningen utvecklas förmågan att reflektera över värdeval genom upplevelser, erfarenheter och praktiskt arbete. Dessutom utvecklas förmågan att kritiskt granska fenomen och olika informationskällor.

Handledning, differentiering och stöd i biologi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för biologiundervisningen är det viktigt att handleda eleverna att göra iakttagelser och undersökningar självständigt och i grupp samt i olika lärmiljöer. I fält- och laboratoriearbete ska säkerhetsaspekter beaktas. Elevernas individuella behov av stöd ska beaktas vid valet av olika arbetsmetoder. Undersökande lärande, arbete tillsammans, ansvar för det egna arbetet, en fördjupad relation till naturen och koppling till tidigare kunskap stödjer elevernas tillväxt och utveckling och ökar glädjen i lärandet. Med tanke på målen i biologi är det viktigt att upptäcka elevernas eventuella svårigheter i laboratorie- eller fältarbete. De ska få stöd i arbetet utgående från sina styrkor och vid behov genom att stärka deras färdigheter genom att använda olika stödformer. Differentiering kan genomföras i gemensamma undersökningsuppgifter, där eleverna kan ha olika roller och avancera i egen takt till olika nivåer av tänkande.

Bedömning av elevens lärande i biologi i årskurs 7–9

Uppmuntrande och konstruktiv respons i studierna i biologi stödjer elevernas motivation, utvecklar forskningsfärdigheterna och hjälper dem att hitta sina styrkor. Eleverna ska få veta hur lärandet framskrider och hur de klarar sig i förhållande till målen i biologi. Med hjälp av respons uppmuntras eleverna att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina biologikunskaper i praktiken. I bedömningen i biologi ska eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Bedömningen ska fokusera på såväl elevens teoretiska kunskaper som biologiska färdigheter i olika undervisningssituationer och lärmiljöer. Läraren iaktar elevens förmåga att göra observationer, samla in, bearbeta, tolka, utvärdera och presentera olika slags material. Vidare bedöms förmågan att använda utrustning som är typisk för biologin, digitala verktyg samt förmågan att genomföra små experiment och undersökningar i och utanför skolan. Syftet med bedömningen och responsen är att utveckla elevernas arbetsfärdigheter.

Slutbedömningen infaller det läsår då biologi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i biologi när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i biologi. Elevens kunskaper i biologi utvecklas i allmänhet inom de olika måtområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

11 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

12 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

13 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

Åk 7: Fokus ligger på vattenekosystemet.

14 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

15 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Människan behandlas i åk 9.

16 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnått.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	11, 12, 13, 14, 16	K4, K5
M2	11, 12, 13, 14, 15	K4, K5
M3	11, 12, 13, 14, 16	K4, K7
M6	16	K4, K7
M7	11, 12, 13, 14, 15, 16	K1
M8	11, 12, 13, 14, 15	K1, K5
M9	11, 12, 13, 14, 16	K5, K6, K7
M10	11, 12, 13, 14, 15, 16	K1, K5
M11	16	K2, K3, K7
M12	11, 12, 13, 14, 15, 16	K7
M13	16	K7
M14	16	K5, K7

Mål för undervisningen

M1 hjälpa eleven att förstå grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar samt att jämföra olika ekosystem och identifiera arter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar	Eleven kan beskriva grundstrukturen i skogsekosystemet och hur det fungerar. Eleven identifierar olika ekosystem och arter i deras näringsväv. Eleven kan beskriva mångfaldens betydelse för ekosystemens funktion och reflektera över betydelsen av hållbar användning av skogarna för organismerna och människan.

M2 hjälpa eleven att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt att förstå organismsamhällets struktur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om organismsamhällets struktur samt organismers struktur och livsfunktioner	Eleven kan beskriva principerna för klassificering inom organismsamhället, kan benämna organismers struktur och beskriva deras livsfunktioner. Eleven kan jämföra släktskapet mellan olika organismgrupper utgående från deras strukturella och funktionella anpassning samt känna igen, klassificera och jämföra grupper av organismer.

M3 handleda eleven att undersöka hur organismer anpassar sig till olika livsmiljöer och att förstå vilken betydelse olika livsmiljöer har för naturens mångfald

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om organismers anpassningsförmåga och livsmiljöernas mångfald	Eleven kan göra observationer om arters förekomst och kan beskriva deras anpassning till olika livsmiljöer. Eleven identifierar typiska organismer i närmiljön och förstår deras betydelse för naturens mångfald.

M6 vägleda eleven att bedöma förändringar i naturen och människans påverkan på miljön samt att förstå betydelsen av ekosystemtjänster

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera förändringar i naturen	Eleven kan i sin egen närmiljö göra observationer och mindre undersökningar av naturliga förändringar och förändringar som orsakats av människan i naturmiljön. Eleven förstår att jordens naturresurser är begränsade, förstår betydelsen av ekosystemtjänster och känner till grunderna för en hållbar livsstil samt allemansrätten och vilka skyldigheter den innebär.

M7 hjälpa eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tänka naturvetenskapligt	Eleven kan ställa förnuftiga frågor om naturen och naturfenomen, använda grundläggande biologiska begrepp och undersöknings- och informationssökningsmetoder. Eleven kan presentera väl-grundade naturvetenskapliga uppfattningar och slutsatser.

M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda teknik samt utrustning som behövs vid biologisk undersökning	Eleven kan arbeta tryggt och målinriktat i laboratorium och i fält. Eleven kan använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik på ett ändamålsenligt sätt.

M9 vägleda eleven att sammanställa en samling organismer och att odla växter för att förstå biologiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att samla organismer och odla växter experimentellt	Eleven kan enligt anvisningar sammanställa ett traditionellt eller digitalt herbarium eller en annan digital samling av organismer. Eleven genomför ett odlingsexperiment under handledning.

M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en biologisk undersökning	Eleven kan observera och registrera den information som hen införskaffat i laboratorium och i fält. Eleven kan ställa upp hypoteser, under handledning göra en småskalig biologisk undersökning och rapportera om resultaten.

M11 uppmuntra eleven att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv samt i samhällsdebatten och -beslutsfattandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa biologiska kunskaper och färdigheter i vardagen	Eleven kan beskriva hur biologiska kunskaper och färdigheter kan utnyttjas i vardagen och i samhället samt motivera sina åsikter med hjälp av sina kunskaper i biologi. Eleven deltar i projekt som vävar om närmiljön genom att delta i genomförandet och rapporteringen.

M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om betydelsen av miljömedvetenhet och människans förhållande till naturen	Eleven kan med hjälp av exempel motivera hur man agerar på ett hållbart sätt i naturen för att bevara naturens mångfald.

M13 vägleda eleven att göra etiskt motiverade val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över etiska frågor	Eleven kan utnyttja biologiska kunskaper och färdigheter för att bedöma ansvarsfrågor i anknytning till människa och miljö och kan ange motiveringar för etiskt hållbara val.

M14 inspirera eleven att påverka och bygga en hållbar framtid

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i att bygga en hållbar framtid	Eleven kan beskriva hur man agerar för att bygga en hållbar framtid.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärtlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

Människan behandlas i åk 9.

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåts.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I6	K4, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I5	K4, K5
M3	I1, I2, I3, I4, I6	K4, K7
M6	I6	K4, K7
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M8	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I6	K5, K6, K7
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M11	I6	K2, K3, K7
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K7
M13	I6	K7
M14	I6	K5, K7

Mål för undervisningen

M1 hjälpa eleven att förstå grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar samt att jämföra olika ekosystem och identifiera arter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar	Eleven kan beskriva grundstrukturen i skogsekosystemet och hur det fungerar. Eleven identifierar olika ekosystem och arter i deras näringsväv. Eleven kan beskriva mångfaldens betydelse för ekosystemets funktion och reflektera över betydelsen av hållbar användning av skogarna för organismerna och människan.

M2 hjälpa eleven att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt att förstå organismsamhällets struktur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om organismsamhällets struktur samt organismers struktur och livsfunktioner	Eleven kan beskriva principerna för klassificering inom organismsamhället, kan benämna organismers struktur och beskriva deras livsfunktioner. Eleven kan jämföra släktskapet mellan olika organismgrupper utgående från deras strukturella och funktionella anpassning samt känna igen, klassificera och jämföra grupper av organismer.

M3 handleda eleven att undersöka hur organismer anpassar sig till olika livsmiljöer och att förstå vilken betydelse olika livsmiljöer har för naturens mångfald

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om organismers anpassningsförmåga och livsmiljöernas mångfald	Eleven kan göra observationer om arters förekomst och kan beskriva deras anpassning till olika livsmiljöer. Eleven identifierar typiska organismer i närmiljön och förstår deras betydelse för naturens mångfald.

M6 vägleda eleven att bedöma förändringar i naturen och människans påverkan på miljön samt att förstå betydelsen av ekosystemtjänster

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att observera förändringar i naturen	Eleven kan i sin egen närmiljö göra observationer och mindre undersökningar av naturliga förändringar och förändringar som orsakats av människan i naturmiljön. Eleven förstår att jordens naturresurser är begränsade, förstår betydelsen av ekosystemtjänster och känner till grunderna för en hållbar livsstil samt allemansrätten och vilka skyldigheter den innebär.

M7 hjälpa eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tänka naturvetenskapligt	Eleven kan ställa förnuftiga frågor om naturen och naturfenomen, använda grundläggande biologiska begrepp och undersöknings- och informationsökningsmetoder. Eleven kan presentera väl-grundade naturvetenskapliga uppfattningar och slutsatser.

M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda teknik samt utrustning som behövs vid biologisk undersökning	Eleven kan arbeta tryggt och målinriktat i laboratorium och i fält. Eleven kan använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik på ett ändamålsenligt sätt.

M9 vägleda eleven att sammanställa en samling organismer och att odla växter för att förstå biologiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att samla organismer och odla växter experimentellt	Eleven kan enligt anvisningar sammanställa ett traditionellt eller digitalt herbarium eller en annan digital samling av organismer. Eleven genomför ett odlingsexperiment under handledning.

M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en biologisk undersökning	Eleven kan observera och registrera den information som hen införskaffat i laboratorium och i fält. Eleven kan ställa upp hypoteser, under handledning göra en småskalig biologisk undersökning och rapportera om resultaten.

M11 uppmuntra eleven att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv samt i samhällsdebatten och -beslutsfattandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa biologiska kunskaper och färdigheter i vardagen	Eleven kan beskriva hur biologiska kunskaper och färdigheter kan utnyttjas i vardagen och i samhället samt motivera sina åsikter med hjälp av sina kunskaper i biologi. Eleven deltar i projekt som värnar om närmiljön genom att delta i genomförandet och rapporteringen.

M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om betydelsen av miljömedvetenhet och människans förhållande till naturen	Eleven kan med hjälp av exempel motivera hur man agerar på ett hållbart sätt i naturen för att bevara naturens mångfald.

M13 vägleda eleven att göra etiskt motiverade val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över etiska frågor	Eleven kan utnyttja biologiska kunskaper och färdigheter för att bedöma ansvarsfrågor i anknytning till människa och miljö och kan ange motiveringar för etiskt hållbara val.

M14 inspirera eleven att påverka och bygga en hållbar framtid

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i att bygga en hållbar framtid	Eleven kan beskriva hur man agerar för att bygga en hållbar framtid.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Biologisk undersökning

Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön

Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion

Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med artemas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

I4 Vad är liv?

Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärtlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

I5 Människan

I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

I6 En hållbar framtid

Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsområden och -metoder och hur målen uppnås.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M4	I1, I4, I5	K1
M5	I5	K3
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M8	I1, I2, I3, I4, I5	K1, K5
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K5
M11	I6	K2, K3, K7
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K7
M13	I6	K7
M14	I6	K5, K7

Mål för undervisningen

M4 hjälpa eleven att förstå grundprinciperna för ärtlighet och evolution

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta grundprinciperna för ärftighet och evolution	Eleven förstår och kan beskriva arvsmassans och miljöns påverkan i organismernas individutveckling. Eleven kan beskriva hur livet och naturens mångfald har utvecklats som ett resultat av evolution.

M5 hjälpa eleven att förstå människans utveckling och kroppens grundläggande funktioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om människokroppens uppbyggnad och hur den fungerar	Eleven kan beskriva människokroppens grundläggande uppbyggnad och livsfunktioner och redogöra för huvudprinciperna för människans tillväxt och utveckling.

M7 hjälpa eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tänka naturvetenskapligt	Eleven kan ställa förnuftiga frågor om naturen och naturfenomen, använda grundläggande biologiska begrepp och undersöknings- och informationsökningsmetoder. Eleven kan presentera väl-grundade naturvetenskapliga uppfattningar och slutsatser.

M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda teknik samt utrustning som behövs vid biologisk undersökning	Eleven kan arbeta tryggt och målinriktat i laboratorium och i fält. Eleven kan använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt informations- och kommunikationsteknik på ett ändamålsenligt sätt.

M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en biologisk undersökning	Eleven kan observera och registrera den information som hen införskaffat i laboratorium och i fält. Eleven kan ställa upp hypoteser, under handledning göra en småskalig biologisk undersökning och rapportera om resultaten.

M11 uppmuntra eleven att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv samt i samhällsdebatten och -beslutsfattandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa biologiska kunskaper och färdigheter i vardagen	Eleven kan beskriva hur biologiska kunskaper och färdigheter kan utnyttjas i vardagen och i samhället samt motivera sina åsikter med hjälp av sina kunskaper i biologi. Eleven deltar i projekt som värnar om närmiljön genom att delta i genomförandet och rapporteringen.

M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om betydelsen av miljömedvetenhet och människans förhållande till naturen	Eleven kan med hjälp av exempel motivera hur man agerar på ett hållbart sätt i naturen för att bevara naturens mångfald.

M13 vägleda eleven att göra etiskt motiverade val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över etiska frågor	Eleven kan utnyttja biologiska kunskaper och färdigheter för att bedöma ansvarsfrågor i anknytning till människa och miljö och kan ange motiveringar för etiskt hållbara val.

M14 inspirera eleven att påverka och bygga en hållbar framtid

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i att bygga en hållbar framtid	Eleven kan beskriva hur man agerar för att bygga en hållbar framtid.

35.6.3. Det andra inhemska språket

Läroämnets uppdrag

Språk är en förutsättning för lärande och tänkande. Språket är närvarande i all verksamhet i skolan och alla lärare är språklärare. Språkstudierna främjar utvecklingen av tankeförmågan. De ger underlag för att forma en flerspråkig och mångkulturell identitet och värdesätta den. I takt med att ordförrådet och strukturerna utvecklas, utvecklas också de kommunikativa färdigheterna och förmågan att söka information. Språkundervisningen ger goda möjligheter till glädje, lek och kreativitet.

Undervisningen i det andra inhemska språket är en del av språkpedagogiken och fostran till språkmedvetenhet. Den ska väcka elevernas intresse för den språkliga och kulturella mångfalden i skolan och den omgivande världen och uppmuntra dem att kommunicera i autentiska språkmiljöer. Eleverna ska lära sig värdesätta andra språk, människorna som talar dem och olika kulturer. Jämställdheten i språkval och språkstudier förstärks genom att man på varierande och intressanta sätt informerar om valmöjligheter i språken, genom att man uppmuntrar eleverna att oberoende av kön fatta beslut om språkval utgående från sina individuella intressen, genom att man behandlar teman mångsidigt och ur olika synvinklar och genom att man använder omväxlande och praktiska arbetsmetoder.

Studierna i det andra inhemska språket ska förbereda eleverna för planmässigt och kreativt arbete i olika sammansättningar. Eleverna och elevgrupperna ska också ges möjligheter att bilda nätverk och kommunicera med finskspråkiga elever och grupper. Digitala verktyg erbjuder en naturlig möjlighet att genomföra språkundervisningen i autentiska situationer och utifrån elevernas kommunikationsbehov. Undervisningen ska också ge färdigheter som främjar delaktighet och aktiv påverkan.

Undervisningen ska stärka elevernas tilltro till sin förmåga att lära sig språk och att modigt använda dem. Eleverna ska ges möjlighet att studera i egen takt och vid behov få stöd för sitt lärande. Undervisningen ska ordnas så att också elever som avancerar snabbare eller kan språket sedan tidigare kan göra framsteg.

Språkundervisningen ska utveckla multilitteracitet och ta upp olika texter. Texterna ska väljas med hänsyn till barnens och de ungas intressen. Undervisningen ska också bygga broar mellan olika språk och med de språk som eleverna använder på fritiden. Eleverna ska uppmuntras att söka information på de språk som de behärskar.

Finska, modersmålsinriktad finska, A-lärokurs

A-lärokurs i modersmålsinriktad finska i årskurs 7-9

I den modersmålsinriktade lärokursen i finska ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språket och den finska kulturens särdrag. Den modersmålsinriktade lärokursen är ämnad för elever som lever i en tvåspråkig hemmiljö och som i tidig ålder kommit i kontakt med den finska kulturen.

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i hemmet och i årskurs 3-6, utveckla elevernas språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. Många elever använder i allt högre grad finska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7-9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av bl.a. spel, finskspråkig litteratur, musik, film och drama ges möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika

lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolien eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller i samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7-9

Målet för undervisningen är att stödja elevernas lärande i och utanför skolan genom att hjälpa eleverna att utveckla lämpliga lässtrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på läsfärdigheten och som uppmuntrar till att självständigt läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också få lära sig trygghet och etiskt ansvarfull användning av medier. Individuell respons ska ges för att utveckla de kommunikativa färdigheterna och förmågan att producera texter. Eleverna ska erbjudas stöd för verbala inlärningsvårigheter. Eleverna ska få handledning och stöd för att lära sig nya begrepp och använda dem. Språkligt begåvade elever ska också uppmuntras att till exempel anta utmanande läsuppgifter och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7-9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Man bör i bedömningen ta hänsyn till att referensramen är anpassad för språkundervisningen i främmande språk och att elever som undervisas enligt den modersmålsinriktade lärokursen har relativt goda muntliga kunskaper i finska redan vid skolstarten, medan elevens kunskaper i de övriga delområdena kan variera stort. Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningsvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Den Europeiska språkportfolien kan användas som verktyg vid bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

1.1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med och öka sin kunskap om olika finska kulturella företeelser. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i språkstudierna, att jämföra olika språk och att notera att det finns olika dialekter och varianter av talad och skriven finska.

Tema i åk 7 är "jag och min närmiljö", "Finlands natur" samt tvåspråkighet. I åk 7 fokuserar skillnader mellan tal- och skriftspråk. Också dialekter diskuteras kort. Eleven handleds i skillnader i struktur och ordförljöd mellan finska och svenska.

12 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Olika grammatiska uttryck som är gemensamma för olika språk tas upp (t.ex. namn på tidsformer). I samband med faktauppsatser och föredrag går vi igenom grunderna i informationssökning.

13 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Eleven läser och skriver olika textgenrer. Eleven får bekanta sig med finskspråkig skönlitteratur i form av noveller eller romaner. I grammatikundervisningen fokuseras på verbära och nomenböjning. Aktiva och passiva tidsformer samt vissa modus behandlas. Pluralböjning av nomen repeteras. Eleven bekantar sig med partiklar.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2
M2	I1	K2
M3	I1	K2, K4
M4	I2	K1, K3, K7
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K2
M8	I3	K4, K6
M9	I3	K4
M10	I3	K3, K4, K5

Mål för undervisningen

M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som är förknippade med nationalspråkets ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att ta del av och verka i flerspråkiga och mångkulturella miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för frågor som gäller nationalspråkets status	Eleven vet att var och en har rätt att använda och utveckla sitt språk. Eleven har en uppfattning om rättigheter och skyldigheter i anslutning till Finlands nationalspråk.

M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att använda finska i olika grupper och sammanhang

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda sig av sina språkkunskaper	Eleven kan använda, producera och dela finskspråkigt material med andra.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket, på vilket sätt man i olika språk uttrycker samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om finska språkets regelbundenheter och känner till finskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödjade elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att vara aktiv i olika kommunikationssituationer, vilkas teman också kan vara relativt krävande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan relativt obehindrat delta i kommunikation också i vissa mera krävande situationer som t.ex. att själv agera som informatör.

M7 handleda eleven att öva sig i att föra ordet, att aktivt gå in och ta del i muntlig eller skriftlig kommunikation och att förhandla om betydelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan ta initiativ och använda lämpliga uttryck i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas. Kan relativt naturligt rätta till missförstånd. Kan diskutera betydelsen också av mera komplicerade uttryck.

M8 handleda eleven att i kommunikationen fästa uppmärksamhet vid hur formell situationen är, att öva sig i att använda olika slags texter (t.ex. bloggar, intervjuer) och att i sin kommunikation bli förtrogen med kraven på kulturell växelverkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan för olika ändamål använda ett språk som inte är för familjärt men inte heller för formellt. Eleven känner till de viktigaste artighetskutymer och följer dem. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven och tillsammans med hen söka mångsidiga och betydelsefulla texter vilka kräver slutledningsförmåga och textförståelsestrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.2: Eleven förstår tydligt tal som innehåller fakta om bekanta eller ganska allmänna ämnen och klarar också i någon mån av texter som förutsätter slutledning. Eleven förstår det väsentliga och de viktigaste detaljerna i en pågående mera omfattande formell eller informell diskussion.

M10 handleda eleven att producera, tolka och dela texter vars tema också kan vara något mer krävande och att i sammanhanget fästa uppmärksamhet vid texternas mångsidighet (föredrag, insändare, fiktiva berättelser) och användandet samt behärsksningen av varierande strukturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan berätta om vanliga konkreta ämnen genom att beskriva, specificera och jämföra. Uttrycker sig relativt obehindrat. Kan skriva personliga och mera allmänna meddelanden och uttrycka sina tankar också om en del fiktiva ämnen. Använder sig av ett relativt omfattande ordförråd, vanliga idiom, olika strukturer och även komplicerade meningar. Behärskar de grundläggande uttalsreglerna också för andra än inövade uttryck.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med och öka sin kunskap om olika finska kulturella företeelser. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i språkstudierna, att jämföra olika språk och att notera att det finns olika dialekter och varianter av talad och skriven finska.

I åk 8 ligger fokus på finsk kultur; kända finländare, sport, film och musik samt seder och bruk.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Eleven lär sig ge och ta emot respons på ett konstruktivt sätt.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

I åk 8 läser eleven en finskspråkig roman. Eleven får bekanta sig med filmanalys som textgenre. I grammatiken behandlas infinitiv, pronomen, räkneord, adjektiv och adverb.

Undervisningens mål	Innehåll som anknäver till målen	Mångsidig kompetens
M2	I1	K2
M3	I1	K2, K4
M4	I2	K1, K3, K7
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K2
M8	I3	K4, K6
M9	I3	K4
M10	I3	K3, K4, K5

Mål för undervisningen

M2 uppmantra eleven att upptäcka möjligheter att använda finska i olika grupper och sammanhang

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda sig av sina språkkunskaper	Eleven kan använda, producera och dela finskspråkigt material med andra.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket, på vilket sätt man i olika språk uttrycker samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om finska språkets regelbundenheter och känner till finskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmantra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både

självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudier och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmantrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmantra eleven att vara aktiv i olika kommunikationssituationer, vilkas teman också kan vara relativt krävande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan relativt obehindrat delta i kommunikation också i vissa mera krävande situationer som t.ex. att själv agera som informatör.

M7 handleda eleven att öva sig i att föra ordet, att aktivt gå in och ta del i muntlig eller skriftlig kommunikation och att förhandla om betydelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan ta initiativ och använda lämpliga uttryck i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas. Kan relativt naturligt rätta till missförstånd. Kan diskutera betydelsen också av mera komplicerade uttryck.

M8 handleda eleven att i kommunikationen fästa uppmärksamhet vid hur formell situationen är, att öva sig i att använda olika slags texter (t.ex.

bloggar, intervjuer) och att i sin kommunikation bli förtrogen med kraven på kulturell växelverkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan för olika ändamål använda ett språk som inte är för familjärt men inte heller för formellt. Eleven känner till de viktigaste artighetskutymer och följer dem. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven och tillsammans med hen söka mångsidiga och betydelsefulla texter vilka kräver slutledningsförmåga och textförståelsestrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.2: Eleven förstår tydligt tal som innehåller fakta om bekanta eller ganska allmänna ämnen och klarar också i någon mån av texter som förutsätter slutledning. Eleven förstår det väsentliga och de viktigaste detaljerna i en pågående mera omfattande formell eller informell diskussion.

M10 handleda eleven att producera, tolka och dela texter vars tema också kan vara något mer krävande och att i sammanhanget fästa uppmärksamhet vid texternas mångsidighet (föredrag, insändare, fiktiva berättelser) och användandet samt behärskningen av varierande strukturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan berätta om vanliga konkreta ämnen genom att beskriva, specificera och jämföra. Uttrycker sig relativt obehindrat. Kan skriva personliga och mera allmänna meddelanden och uttrycka sina tankar också om en del fiktiva ämnen. Använder sig av ett relativt omfattande ordförråd, vanliga idiom, olika strukturer och även komplicerade meningar. Behärskar de grundläggande uttalsreglerna också för andra än inövade uttryck.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetsätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med och öka sin kunskap om olika finska kulturella företeelser. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i språkstudierna, att jämföra olika språk och att notera att det finns olika dialekter och varianter av talad och skriven finska.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

Eleven övar lämpligt språkbruk muntligt och skriftligt, både i offentliga och i formella sammanhang, t.ex. vid arbetssökning, opinionsyttring. Uppmärksamhet fästs vid skillnader mellan tal- och skriftspråk. I grammatiken ligger betoningen på språkvård och eleven skriver olika slags texter, t.ex. bokrapporter, arbetsansökan, insändare. Eleven ska också lära sig att bearbeta och korrigera sina texter. Patricip och satsmotsvarigheter går grundligt igenom. Även unipersonella uttryck behandlas kort.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M2	I1	K2
M3	I1	K2, K4
M4	I2	K1, K3, K7
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K2
M8	I3	K4, K6
M9	I3	K4
M10	I3	K3, K4, K5

Mål för undervisningen

M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att använda finska i olika grupper och sammanhang

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda sig av sina språkkunskaper	Eleven kan använda, producera och dela finskspråkigt material med andra.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket, på vilket sätt man i olika språk uttrycker samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om finska språkets regelbundenheter och känner till finskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärostrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att vara aktiv i olika kommunikationssituationer, vilkas teman också kan vara relativt krävande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan relativt obehindrat delta i kommunikation också i vissa mera krävande situationer som t.ex. att själv agera som informatör.

M7 handleda eleven att öva sig i att föra ordet, att aktivt gå in och ta del i muntlig eller skriftlig kommunikation och att förhandla om betydelse

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan ta initiativ och använda lämpliga uttryck i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas. Kan relativt naturligt rätta till missförstånd. Kan diskutera betydelsen också av mera komplicerade uttryck.

M8 handleda eleven att i kommunikationen fästa uppmärksamhet vid hur formell situationen är, att öva sig i att använda olika slags texter (t.ex. bloggar, intervjuer) och att i sin kommunikation bli förtrogen med kraven på kulturell växelverkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan för olika ändamål använda ett språk som inte är för familjärt men inte heller för formellt. Eleven känner till de viktigaste artighetskutymer och följer dem. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven och tillsammans med hen söka mångsidiga och betydelsefulla texter vilka kräver slutledningsförmåga och textförståelsestrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.2: Eleven förstår tydligt tal som innehåller fakta om bekanta eller ganska allmänna ämnen och klarar också i någon mån av texter som förutsätter slutledning. Eleven förstår det väsentliga och de viktigaste detaljerna i en pågående mera omfattande formell eller informell diskussion.

M10 handleda eleven att producera, tolka och dela texter vars tema också kan vara något mer krävande och att i sammanhanget fästa uppmärksamhet vid texternas mångsidighet (föredrag, insändare, fiktiva berättelser) och användandet samt behärskningen av varierande strukturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå B1.2: Eleven kan berätta om vanliga konkreta ämnen genom att beskriva, specificera och jämföra. Uttrycker sig relativt obehindrat. Kan skriva personliga och mera allmänna meddelanden och uttrycka sina tankar också om en del fiktiva ämnen. Använder sig av ett relativt omfattande ordförråd, vanliga idiom, olika strukturer och även komplicerade meningar. Behärskar de grundläggande uttalsreglerna också för andra än inövade uttryck.

Finska, A-lärokurs

A-lärokurs i finska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla deras språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.

Många elever använder i allt högre grad finska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs. Undervisningen i finska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på finska i olika läroämnen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlämningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlämningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för A-lärokursen i finska när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i A-lärokursen i finska. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

11 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att aktivt delta i olika finskspråkiga verksamheter. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra olika språk och att studera finska. Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter.

Tema i åk 7 är "jag och min närmiljö" samt "årets kretslopp". Eleven bekantar sig med Finland och Helsingfors samt med kalenderåret.

12 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Eleven uppmuntras att lära sig grammatikaliska uttryck som hen har nytta av när hen studerar andra språk.

13 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

Grammatikaliska kunskaper som eleven har fått i åk 1-6 repeteras och fördjupas. Ordklasserna behandlas och betoningen ligger på verb, nomen och objekt.

Undervisningsmål	Innehåll som anknäver till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2
M2	I1	K2, K5
M3	I1	K1, K4
M4	I2	K1, K3, K7
M5	I2	K1
M6	I3	K4

Mål för undervisningen

M1 utveckla elevens förmåga att ge akt på och reflektera över företeelser som är förknippade med nationalspråkets ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att komma till rätta i finska och flerspråkiga miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för frågor som gäller språklig status och språkets och kulturens betydelse	Eleven kan nämna några rättigheter och skyldigheter i anslutning till Finlands nationalspråk och hen har en uppfattning om språkets betydelse för individen, och för sin egen möjlighet att agera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.

M2 uppmantra eleven att upptäcka möjligheter att vidga sin syn på omvärlden genom att använda sig av sina kunskaper i finska i olika grupper och sammanhang

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina medborgerliga färdigheter med hjälp av finska språket	Eleven lär sig iakta i vilka finskspråkiga sammanhang och miljöer det finns möjligheter att lära sig.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om finska språkets regelbundenheter och känner till finskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmantra eleven att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmantrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmantra eleven att öva sig i att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

Årskurs 8

Centralt innehåll

11 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmantrar eleverna att aktivt delta i olika finskspråkiga verksamheter. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra olika språk och att studera finska. Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter.

Tema i åk 8 är "resande", "Finlands natur" samt "hälsa och välmående".

12 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiers utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

I åk 8 ligger fokus inom grammatiken på skriftlig framställning. Eleven jobbar med nomenböjning. Infinitiv, rektion och vissa modusformer introduceras.

Undervisningens mål	Innehåll som an knyter till målen	Mångsidig kompetens
M2	I1	K2, K5
M4	I2	K1, K3, K7
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M9	I3	K4
M10	I3	K3, K4, K5

Mål för undervisningen

M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att vidga sin syn på omvärlden genom att använda sig av sina kunskaper i finska i olika grupper och sammanhang

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina medborgerliga färdigheter med hjälp av finska språket	Eleven lär sig iakta i vilka finskspråkiga sammanhang och miljöer det finns möjligheter att lära sig.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att öva sig i att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan räkna upp och beskriva (för åldern typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att aktivt delta i olika finskspråkiga verksamheter. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra olika språk och att studera finska. Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter.

Tema i åk 9 är finsk kultur och litteratur. Eleven bekantar sig också med studier, yrken och framtidsutsikter samt med massmedier.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, upplatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

Eleven bekantar sig med den språkkunskap som behövs för fortsatta studier och i arbetslivet. Målet är att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan. Innehållet ska vara aktuellt, intressant för eleven och förbereda eleven för studier på andra stadiet.

I3 Väckande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiet utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförändring och strukturer i samband med olika slags texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

Eleven ska kunna läsa, förstå, tolka och diskutera olika slags texttyper. I grammatiken ligger betoningen på att eleven lär sig att uttrycka sig mera nyanserat i skrift. Passiv, unipersonella uttryck, satsmotsvarigheter, adjektiv och adverb går igenom.

Undervisningsmål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M2	I1	K2, K5
M4	I2	K1, K3, K7
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K4
M8	I3	K2, K6

Mål för undervisningen

M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att vidga sin syn på omvärlden genom att använda sig av sina kunskaper i finska i olika grupper och sammanhang

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina medborgerliga färdigheter med hjälp av finska språket	Eleven lär sig iakta i vilka finskspråkiga sammanhang och miljöer det finns möjligheter att lära sig.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lästrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i finska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att öva sig i att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

M7 handleda eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer och att fördjupa sin förmåga att på finska använda olika kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.

M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.

35.6.4. Elevhandledning

Läroämnets uppdrag

Elevhandledningen har en central betydelse ur såväl elevernas och skolans som ur samhällets perspektiv.Handledningsverksamheten ska bilda en sammanhängande helhet som fortgår under hela den grundläggande utbildningen och vidare under studierna efter den grundläggande utbildningen. Elevhandledningen ska främja att eleverna lyckas i skolarbetet, att studierna löper smidigt och att eleverna uppnår goda studieresultat. Elevhandledningens uppdrag är att främja elevernas fostran och utveckling så att de kan vidareutveckla sina studievanor och sina sociala färdigheter och tillägna sig kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Elevhandledningen ska stödja eleverna att fatta beslut och att göra val gällande vardagslivet, studierna, fortsatta studier och framtiden utgående från sina egna förutsättningar, sina värderingar, sitt utgångsläge och sina intressen. Med hjälp av elevhandledningen lär sig eleverna att bli medvetna om sina möjligheter att påverka planeringen och besluten i sitt eget liv. Eleverna ska uppmuntras att fundera över och ifrågasätta sina

förhandsuppfattningar om utbildning och yrken och att göra sina val utan könsbundna rollmodeller. Elevhandledningen ska genomföras i samarbete med vårdnadshavarna. Strukturen, verksamhetssätten, arbets- och ansvarsfördelningen inom elevhandledningen samt de yrkesövergripande nätverk som behövs för att uppnå målen för elevhandledningen ska beskrivas i skolans handledningsplan. I planen ska även samarbetet mellan hem och skola gällande handledning beskrivas, liksom skolans samarbete med arbetslivet och arrangemang i anslutning till praktisk arbetslivsorientering. Det är viktigt att systematiskt utvärdera hur målen i handledningsplanen nås. För att elevernas studier ska fortlöpa smidigt vid etappmålen inom den grundläggande utbildningen och vid övergången till fortsatta studier är det viktigt med samarbete mellan lärarna och studiehandledarna och att man vid behov samarbetar med andra yrkeskategorier. Lärarna ska i sitt arbete använda aktuell information om fortsatta studier, arbetsliv och arbetsuppgifter samt förändringar i dessa. Elevhandledningen fungerar som en länk mellan skolan, samhället och arbetslivet. Elevhandledningen ska främja rättvisa, likvärdighet, jämlikhet och delaktighet samt förebygga marginalisering från utbildning och arbetsliv. De kunskaper och färdigheter som utvecklas inom elevhandledningen bidrar för sin del till att trygga tillgången på kompetent arbetskraft och till att efterfrågan och utbud på kunnande sammanfaller i det framtida arbetslivet.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9

har elevhandledningen som uppdrag att stödja elevernas övergång till lärmiljöerna och arbetsätten i årskurserna 7-9. I årskurserna 7-9 vägleds varje elev fortsättningsvis att utveckla sin förmåga att lära sig och sina studiefärdigheter. Eleverna får hjälp med att förstå hur deras val inverkar på studierna och framtiden. Elevhandledningen har tillsammans med de övriga läroämnena som uppdrag att klargöra läroämnenas betydelse för fortsatta studier och arbetslivsfärdigheter samt att utöka elevernas kunskaper om arbetslivet, olika arbetsuppgifter, entreprenörskap och framtida kompetensbehov. Studiehandledaren har huvudsansvaret för elevhandledningen. Elevhandledningens uppdrag är att öka elevernas beredskap att klara sig i föränderliga livssituationer och i övergångsskeden i studier och yrkeskarriär. Eleverna ska få lära sig att använda och utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningsstjänster. Handledningen ska stärka elevernas företagsamhet och förmåga att ta egna initiativ i beslut som gäller deras utbildnings- och karriärval. I samarbete med den mottagande läroanstalten och vårdnadshavarna ska elevhandledningen ge eleverna information och möjlighet att bekanta sig med utbildnings- och studiealternativ efter grundskolan. Handledningen har som uppgift att bidra till att studierna slutförs och att med hjälp av planering av fortsatta studier i samband med gemensam ansökan stödja övergången till studier efter den grundläggande utbildningen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i elevhandledning i årskurs 7-9

Inom elevhandledningen används mångsidiga arbetssätt utgående från elevernas individuella och grupp-specifika behov och förutsättningar. Handledningsformerna är personlig handledning som fördjupar sig i individuella frågor, handledning i smågrupp och handledning i klass. Grupperna bildas flexibelt med beaktande av handledningens innehåll och möjligheter till kamratsöd. Inom den personliga handledningen har eleverna möjlighet att diskutera frågor som anknyter till deras studier, utbildnings- och yrkesval samt deras livssituation. Under handledningen i smågrupp lär sig eleven att behandla gemensamma frågor av handledande karaktär eller personliga frågor som gäller någon elev i gruppen och kan delas med de andra eleverna. Handledningens kontinuitet ska säkerställas genom att erbjuda elevhandledning på alla årskursnivåer. Vårdnadshavarna ska vid behov ges möjlighet att diskutera frågor förknippade med elevens studier och val under gemensamma möten med läraren, studiehandledaren, eleven och vårdnadshavaren. Utöver skolan och webbmiljöer används även närmiljön och arbetslivet som lärmiljöer. För att skapa en grund för utbildnings- och yrkesval samt öka uppskattningen för arbete ska praktisk arbetslivsorientering (PRAO) ordnas för elever i årskurs 7-9 inom den grundläggande utbildningen. Eleverna ska ha möjlighet att få personliga erfarenheter av arbetslivet och olika yrken i en riktig arbetsmiljö. I samband med PRAO ska eleverna ha möjlighet att utvärdera den kunskap och de erfarenheter som de fått. PRAO ska genomföras i samarbete med de övriga läroämnena, så att de övriga läroämnena innehåll och arbetssätt kan utnyttjas.

Handledning, differentiering och stöd i elevhandledning i årskurs 7–9

Elevernas individuella utgångsläge och behov ska beaktas i elevhandledningen. Handledningen differentieras genom att man beaktar elevernas personliga mål, erfarenheter, fritidssysselsättningar, intressen, kompetensområden och faktorer som inverkar på livssituationen. Samarbetet mellan olika aktörer är viktigt, särskilt i handledningen vid övergångarna under elevernas studiebanan. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete är viktigt i synnerhet för att säkerställa att elever som behöver stöd och unga som riskerar att bli utan utbildning fortsätter att studera.

När det gäller elever som är i behov av stöd inleds handledningen i anknäring till fortsatta studier tillräckligt tidigt. De fortsatta studierna ska planeras i samarbete med eleven och vårdnadshavaren och vid behov mellan den mottagande läroanstalten och representanter för den grundläggande utbildningen. I planeringen beaktas elevens individuella anlag, behovet av stöd och de sysselsättningsutsikter som utbildningen möjliggör. Eleven och vårdnadshavaren erbjuds möjligheter att bekanta sig med läroanstalter som ordnar fortsatta studier som lämpar sig för eleven. Eleven och vårdnadshavaren ges tillräcklig information om möjligheterna till fortsatt stöd i studierna efter den grundläggande utbildningen och om övriga stödformer.

Individuella samtal förs med alla elever i åk 9.

Bedömning av elevens lärande i elevhandledning i årskurs 7–9

I elevhandledning ges inget vitsord som i övriga läroämnen. Bedömningen i elevhandledningen bygger på elevernas självbedömning samt på interaktiv, vägledande och uppmuntrande respons i samband med olika handledningsåtgärder.

Genom diskussion med läraren lär sig eleverna att bedöma sina förutsättningar, sina kunskaper och färdigheter, sin funktionsförmåga, sin företagsamhet och sina resurser, hur mycket och vilken typ av stöd och handledning de behöver, sin förmåga att arbeta i grupp och sina kommunikativa färdigheter. Eleverna ska handledas att förstå hur värderingar, föreställningar och människor som är viktiga för dem påverkar deras val och beslut. Eleverna ska få öva sig att bedöma sin förmåga att söka information och använda informations- och kommunikationsteknik för att söka information om utbildningar och arbetslivet. Eleverna ska spöras att bedöma sin förmåga att fastställa tillförlitligheten och ändamålsenligheten i olika informationskällor. Eleverna ska göras medvetna om bakgrunden till olika självbedömningsmetoder och -verktyg och om hur de kan användas i deras karriärplanering. Läraren ska hjälpa eleverna att hitta instanser som erbjuder stöd- och handledningstjänster i skolan och i samhället och att utveckla sin förmåga att söka de tjänster de behöver.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Lärande och studier

Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

I3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet

I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer. Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Undervisningens mål	Innehåll som anknäring till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2	K3, K7
M2	I1	K1
M3	I1, I2	K1
M4	I2	K3
M5	I2, I5	K1, K3
M6	I2, I3, I5	K6, K7

Mål för undervisningen

M1 hjälpa eleven att bilda sig en helhetsuppfattning om arbetsätten och studiemiljön i årskurs 7–9, utveckla elevens beredskap att studera i denna miljö och i olika grupper samt stödja eleven att handla självständigt och ta ansvar för sina studier och val

Diskussion och undervisning i klass om skolans tillvägagångssätt t.ex. vid tillval samt möjlighet till individuell handledning, ger trygghet och möjliggör ansvarsfulla och självständiga studier.

M2 uppmuntra och vägleda eleven att utveckla sin studiefärdighet och förmåga att lära sig

Diskussion och undervisning i storgrupp om personliga inlärningsstilar och individuell studieteknik samt tillgång till individuell handledning utvecklar elevens studiefärdigheter och förmåga att lära sig.

M3 skapa förutsättningar som främjar elevens vilja att lära sig, förmåga att bedöma sitt kunnande, att identifiera och utnyttja sina färdigheter och styrkor, förmåga att inse vad hen behöver lära sig och att vid behov ändra sina planer och handlingsmodeller

Diskussion och undervisning i klass om alternativa studietekniker, om grunderna i läroplanen samt om självutvärdering ger eleven verktyg att ändra sina planer och handlingsmodeller vid behov.

M4 göra eleven medveten om faktorer som påverkar hens val och hjälpa hen att anpassa sig till sin förmåga, sina förutsättningar och intressen

Diskussion och undervisning i klass samt individuell handledning gällande personliga preferenser vid studier och evaluering hjälper eleven att identifiera sina utvecklings- och intresseområden.

M5 lära eleven att ställa upp både kortsiktiga och långsiktiga mål, utarbeta planer för att uppnå målen och utvärdera hur målen uppnåtts

Eleven ställer upp mål för sina studier. Målen dokumenteras och kan vid behov diskuteras med klassföreståndare, ämneslärare eller vårdnadshavare.

M6 hjälpa eleven att förstå arbetets betydelse för hens eget liv och för samhället samt att förstå olika läroämnens betydelse för framtida studier och för färdigheter som behövs i arbetslivet

Aktuella samhällsfrågor diskuteras.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Lärande och studier

Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

I2 Självkänedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkänedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

I3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet

I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer. Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

I4 Arbetslivsorientering

Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevernas kunskap om arbetslivet. Samtidigt får eleverna insikt i branscher som intresserar dem, i yrken och företagsamhet. I synnerhet under den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) får eleverna träna färdigheter som behövs i arbetslivet. Den erfarenhet, kunskap och respons som fås under PRAO ska utnyttjas i studierna i olika läroämnen och när eleverna gör upp framtidsplaner. Uppmärksamhet ska fästas vid jämlikhetsfrågor i arbetslivet.

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2	K3, K7
M3	I1, I2	K1
M4	I2	K3
M5	I2, I5	K1, K3
M6	I2, I3, I5	K6, K7
M10	I4, I5	K2

Mål för undervisningen

M1 hjälpa eleven att bilda sig en helhetsuppfattning om arbetssätten och studiemiljön i årskurs 7–9, utveckla elevens beredskap att studera i denna miljö och i olika grupper samt stödja eleven att handla självständigt och ta ansvar för sina studier och val

Eleven förses med färdigheter att föra ett bra utvecklingssamtal med sina vårdnadshavare samt med färdigheter att uppfatta kommunikativa kontakten vid en bra arbetsintervju.

M3 skapa förutsättningar som främjar elevens vilja att lära sig, förmåga att bedöma sitt kunnande, att identifiera och utnyttja sina färdigheter och styrkor, förmåga att inse vad hen behöver lära sig och att vid behov ändra sina planer och handlingsmodeller

Framtidens krav på kompetenser samt andras och egen uppfattning om framtiden diskuteras i undervisningen.

M4 göra eleven medveten om faktorer som påverkar hens val och hjälpa hen att anpassa sig till sin förmåga, sina förutsättningar och intressen

Diskussioner förs i klass. I smågrupp arbetar eleven med uppgifter, t.ex. team-roller enligt Belbin. Utvärderingssamtal med vårdnadshavare utvecklar elevens självkänedom.

M5 lära eleven att ställa upp både kortsiktiga och långsiktiga mål, utarbeta planer för att uppnå målen och utvärdera hur målen uppnåtts

Utvärderingssamtal med vårdnadshavare utvecklar elevens förmåga att planera, att ställa upp mål samt att utvärdera hur målen uppnåtts.

M6 hjälpa eleven att förstå arbetets betydelse för hans eget liv och för samhället samt att förstå olika läroämnenas betydelse för framtida studier och för färdigheter som behövs i arbetslivet

I undervisningen diskuteras kommunikation ur ett teoretiskt perspektiv. Han introduceras i futurologi och de senaste rönen inom området.

M10 stödja elevens förmåga att uppfatta sin kulturella bakgrund och att komma till rätta i möten och samarbetsituationer med olika kulturer, handleda eleven att inhämta och tillägna sig kunskap om möjligheterna att studera i multinationella arbetsmiljöer och utomlands

I undervisningen diskuteras kommunikation ur ett teoretiskt perspektiv. Eleven introduceras i futurologi och de senaste rönen inom området. Eleven bekantar sig med centrala begrepp.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Lärande och studier

Centralt innehåll i elevhandledningen är att i samarbete med övriga läroämnen hjälpa eleverna att klara sig i skolan och att utveckla studiefärdigheten och förmågan att lära sig ur ett socialt perspektiv och med tanke på livslångt lärande. Eleverna ska öva sig att ställa upp mål för studierna i olika skeden av studierna, att utvärdera hur det självständiga arbetet utvecklats och hur målen uppnåtts samt att ta ansvar för sitt lärande, för val förknippade med studierna och för att studierna framskrider.

I2 Självkännedom och livslång karriärplanering

I elevhandledningen behandlas innehåll som hjälper eleverna att öka sin självkännedom och sin självbedömningsförmåga, sin förmåga att planera framtiden och fatta beslut samt att utveckla sina färdigheter att lösa problem i situationer där ingen färdig lösning finns att tillgå. Färdigheter som ska övas är bl.a. karriärplanering och -hantering, motivation samt allmän kompetens som behövs i livet. Eleverna ska träna sin förmåga att analysera och förstå vilka faktorer som påverkar de egna valen. Sådana faktorer är exempelvis värden och attityder, elevernas färdigheter och sociala nätverk.

I3 Färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet

I elevhandledningen ska eleverna ges möjligheter att träna sina färdigheter att komma till rätta i olika miljöer. Uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla mångsidiga färdigheter som behövs i studierna och arbetslivet samt sociala och kommunikativa färdigheter för olika kanaler. I kommunikativa färdigheter ingår också att bedöma hur tillförlitlig den information som inhämtats via olika källor är med tanke på karriärplaneringen.

I4 Arbetslivsorientering

Genom att granska olika näringsgrenar, arbetslivet och olika yrkesområden samt öva sig att söka arbete ökar elevernas kunskap om arbetslivet. Samtidigt får eleverna insikt i branscher som intresserar dem, i yrken och företagsamhet. I synnerhet under den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) får eleverna träna färdigheter som behövs i arbetslivet. Den erfarenhet, kunskap och respons som fås under PRAO ska utnyttjas i studierna i olika läroämnen och när eleverna gör upp framtidsplaner. Uppmärksamhet ska fästas vid jämlighetsfrågor i arbetslivet.

I5 Att söka till fortsatta studier

Att utveckla elevernas förmåga att planera fortsatta studier och framtiden är en helhet som ska fördjupas i elevhandledningens innehåll under hela den grundläggande utbildningen. Eleverna ska i elevhandledningen få kunskap om vilka möjligheter till fortsatta studier som erbjuds inom Finlands utbildningssystem och lära sig att hitta mer detaljerad information om fortsatta studier och ansökan till dem genom att utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningsstjänster.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2	K3, K7
M2	I1	K1
M3	I1, I2	K1
M4	I2	K3
M5	I2, I5	K1, K3
M6	I2, I3, I5	K6, K7
M7	I2, I3, I4, I5	K4, K5, K6
M8	I4, I5	K4, K5
M9	I2, I3, I5	K4, K5, K6

Mål för undervisningen

M1 hjälpa eleven att bilda sig en helhetsuppfattning om arbetssätten och studiemiljön i årskurs 7–9, utveckla elevens beredskap att studera i denna miljö och i olika grupper samt stödja eleven att handla självständigt och ta ansvar för sina studier och val

GEA analyseras i klass. Den individuella handledningen koncentrerar sig främst på att klargöra elevens personliga mål och val.

I klassrumsundervisningen behandlas individens roll i samhället, t.ex. genom bekantskap med arbetslagsstiftning, PRAO och arbetsansökan.

M2 uppmuntra och vägleda eleven att utveckla sin studiefärdighet och förmåga att lära sig

I undervisningen behandlas andra stadiets studier, upplägg och krav. Tredje stadiets studier behandlas kort för att eleven ska få perspektiv på olika alternativ i framtiden.

M3 skapa förutsättningar som främjar elevens vilja att lära sig, förmåga att bedöma sitt kunnande, att identifiera och utnyttja sina färdigheter och styrkor, förmåga att inse vad hen behöver lära sig och att vid behov ändra sina planer och handlingsmodeller

Eleven gör en individuell uppgift om arbetsansökan. Diskussioner förs främst om framtidens kompetenser och möjligheter.

M4 göra eleven medveten om faktorer som påverkar hens val och hjälpa hen att anpassa sig till sin förmåga, sina förutsättningar och intressen

Arbetsansökan, CV och arbetsintervju behandlas och diskuteras. Självkännedom och uppfattningen om de egna färdigheterna utvecklas med hjälp av uppgifter, bl.a. arbetsansökan. Genomgång av RIASEC-modellen enligt Holland m.fl. utvecklar elevernas självkännedom.

M5 lära eleven att ställa upp både kortsiktiga och långsiktiga mål, utarbета planer för att uppnå målen och utvärdera hur målen uppnåtts

Genomgång av GEA-resultat ger riktlinjer för de akademiska mål eleven ställer upp. Målen dokumenteras och kan diskuteras bl.a. med vårdnadshavare, klassföreståndare och ämneslärare.

M6 hjälpa eleven att förstå arbetets betydelse för hens eget liv och för samhället samt att förstå olika läroämnenas betydelse för framtida studier och för färdigheter som behövs i arbetslivet

Diskussion och undervisning om gruppens faser, team-roller och analys från arbetsgivarens synvinkel förser eleven med en mångsidig bild av arbetslivet.

M7 handleda eleven att utveckla sin förmåga att bedöma vilken kompetens och vilka sociala och kommunikativa färdigheter som behövs i olika arbetsuppgifter, vilka yrken som passar hen och att stärka sin förmåga att söka information om hur man efter den grundläggande utbildningen kan inhämta den kompetens som krävs

Genomgång av RIASEC-modellen enligt Holland m.fl. utvecklar elevernas självkännedom och uppfattning om vad arbetsgivarna betonar vid anställningar. Undervisning och diskussion i storgrupp om andra och tredje stadiets utbildning ger eleven perspektiv vid val av fortsatta studier och vid val av yrke.

M8 ge eleven och vårdnadshavarna information om huvuddragen och möjligheterna i Finlands utbildningssystem, stödja elevens förmåga att söka information om utbildning och arbetsliv både i Finland och utomlands

Arbetslagstiftning för unga behandlas. Eleven har en PRAO-period på två veckor där hen får en praktisk erfarenhet av arbetslivet. Eleven introduceras till de främsta yrkesvalsprogrammen, t.ex. Duunikone och AVO. Föräldramöte om val eleven kan göra efter grundläggande utbildning samt tillvägagångssättet i skolan hålls i period 3.

M9 vägleda eleven att använda informations-, rådgivnings- och handledningstjänster via många kanaler samt att vid planeringen av sin framtida karriär bedöma hur tillförlitlig och ändamålsenlig information som inhämtats via olika källor är

Verkstadsutbildning introduceras (SVEPS). Eleven introduceras till TE-tjänster, studieinfo.fi, www.kela.fi, yrken.substans.fi samt motsvarande internetsidor.

35.6.5. Främmande språk

Tyska, A-lärokurs

A-lärokurs i annat främmande språk i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att mångsidigt använda alla språk de studerar för att kommunicera och söka information. Undervisningens mål är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla elevens språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja elevens färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. En del frågor kan vid behov också behandlas på skolans undervisningsspråk.

Grunderna för läroplanen för främmande språk har utarbetats som grund för vilket språk som helst som inte har särskilda grunder. På basis av grunderna låter utbildningsanordnaren utarbета en tillämplig läroplan för varje språk. Den kunskapsnivå och de kriterier för växande språkkunskap som beskrivs i grunderna i slutet av årskurs 6 och i slutet av den grundläggande utbildningen lämpar sig bäst för indoeuropeiska språk och europeiska språk som använder skriftecken som grundar sig på alfabetet. För andra språk låter utbildningsanordnaren utarbета en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar. Internationellt godkända språkspecifika referensramar kan anpassade användas i undervisningen i icke-europeiska språk (t.ex. skriftecknen).

Undervisningen i främmande språk kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på det främmande språket i olika läroämnen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i annat främmande språk i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbета attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Målspråket ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i annat främmande språk i årskurs 7–9

Eleven ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Eleven ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan målspråket sedan tidigare.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i annat främmande språk i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensram som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolion kan användas som verktyg vid bedömningen.

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper.

Slutbedömningen infaller det läsåret då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för A-läro kursen i annat främmande språk när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i A-läro kursen i annat främmande språk. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka kulturen och livsstilen i de länder eller områden där målspråket talas. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att studera målspråket och att jämföra olika språk. Vid behov söker man information om målspråkets centrala varianter.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på målspråket i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadlets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Innehållet väljs också med beaktande av målspråkets utbredning, status och språkområdets livsmiljö. Att lära sig ordföråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iakttä och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2
M2	I1	K1, K2
M3	I1	K1, K4
M4	I2	K1, K3
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K4, K6
M8	I3	K2
M9	I3	K4
M10	I3	K5, K6

Mål för undervisningen

M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar om och företeelser i målspråket och dess status samt att stärka elevens färdigheter att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer

Förståelsen för fler- och parallellspråkigheten i världen utvecklas. Eleven känner till var språket talas.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för frågor som gäller språklig status och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven kan reflektera över företeelser i samband med målspråkets status.

M2 uppmuntra eleven att på målspråket hitta intressanta innehåll och sammanhang vilka vidgar bilden av den globaliserade världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att med hjälp av målspråket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Eleven kan göra observationer om möjligheterna att lära sig i målspråkets miljöer och sammanhang.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i målspråket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

Utgående från sina observationer kan eleven se sambandet mellan olika språk och lära sig dra nytta av det. Eleven lär sig de mest centrala språkvetenskapliga begreppen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om målspråkets regelbundenheter, tillämpa dessa samt i olika språk jämföra olika sätt att uttrycka samma saker. Eleven känner till målspråkets centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig målspråket och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Eleven övar sig på att sätta upp mål samt genom själv- och kamratbedömning att nå dem. Eleven bidrar till gemensamma kommunikationssituationer och deltar aktivt i språkstudierna.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

Eleven reflekterar över hur hen kan öva sina kunskaper i tyska.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i målspråket också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att öva sig i att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer

Eleven kan kommunicera och delta i vardagliga kommunikationssituationer med hjälp av olika modeller.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.2: Eleven reder sig ganska bra i olika vardagliga kommunikationssituationer. Kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.

M7 handleda eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer och att fördjupa sin förmåga att på målspråket använda olika kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utyllnader och andra kompensationsstrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.2: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder vid behov standarduttryck för att be om precisering av nyckelord. Måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Använder t.ex. ett närliggande eller allmänare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).

M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk

Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt i olika vardagliga situationer. Eleven känner även till hur man uttrycker sig artigt på tyska och förstår skillnanden mellan duande och niande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamål, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett sakligt sätt. Kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.

M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll

Eleven förstår det centrala innehållet i texter med bekanta teman.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Kan härleda obekanta ords betydelse utgående från kontexten.

M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal

Eleven kan med stöd berätta om vardagliga och konkreta saker som berör elevens vardag. Behärskar ett grundläggande ordförråd och de mest centrala strukturerna i tyskan. Behärskar grundreglerna för uttal och kan uttala även obekanta ord rätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka kulturen och livsstilen i de länder eller områden där målspråket talas. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att studera målspråket och att jämföra olika språk. Vid behov söker man information om målspråkets centrala varianter.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på målspråket i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Innehållet väljs också med beaktande av målspråkets utbredning, status och språkområdets livsmiljö. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2
M2	I1	K1, K2
M3	I1	K1, K4
M4	I2	K1, K3
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K4, K6
M8	I3	K2
M9	I3	K4
M10	I3	K5, K6

Mål för undervisningen

M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar om och företeelser i målspråket och dess status samt att stärka elevens färdigheter att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer

Eleven kan beskriva var språket talas och hen är medveten om olika dialekter samt om de tyskspråkiga ländernas kulturella särdrag.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för frågor som gäller språklig status och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven kan reflektera över företeelser i samband med målspråkets status.

M2 uppmuntra eleven att på målspråket hitta intressanta innehåll och sammanhang vilka vidgar bilden av den globaliserade världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att med hjälp av målspråket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Eleven kan göra observationer om möjligheterna att lära sig i målspråkets miljöer och sammanhang.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i målspråket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om målspråkets regelbundenheter, tillämpa dessa samt i olika språk jämföra olika sätt att uttrycka samma saker. Eleven kärmer till målspråkets centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig målspråket och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Eleven övar sig på att använda mångsidiga informationskällor på olika sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, samt att söka information.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lässtrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

Eleven reflekterar över tyskans betydelse i Europa och inom olika vetenskapsområden.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i målspråket också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att öva sig i att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer

Den muntliga delen betonas och eleven kan redan framföra sitt budskap i enklare situationer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.2: Eleven reder sig ganska bra i olika vardagliga kommunikationssituationer. Kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.

M7 handleda eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer och att fördjupa sin förmåga att på målspråket använda olika kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier

Eleven övar sig på att agera på målspråket i olika sociala sammanhang och hen iakttar och tränar olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.2: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder vid behov standarduttryck för att be om precisering av nyckelord. Måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Använder t.ex. ett närliggande eller allmännare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).

M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamål, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett sakligt sätt. Kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.

M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll

Eleven läser och tolkar olika typer av texter, t.ex. berättande och beskrivande texter samt texter i olika medier.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Kan härleda obekanta ords betydelse utgående från kontexten.

M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal

Eleven producerar muntliga och skriftliga texter utgående från bekanta och aktuella teman.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka kulturen och livsstilen i de länder eller områden där målspråket talas. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att studera målspråket och att jämföra olika språk. Vid behov söker man information om målspråkets centrala varianter.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på målspråket i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadlets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Innehållet väljs också med beaktande av målspråkets utbredning, status och språkområdets livsmiljö. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Undervisningens mål	Innehåll som anknäver till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2
M2	I1	K1, K2
M3	I1	K1, K4
M4	I2	K1, K3
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K4, K6
M8	I3	K2
M9	I3	K4
M10	I3	K5, K6

Mål för undervisningen

M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar om och företeelser i målspråket och dess status samt att stärka elevens färdigheter att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för frågor som gäller språklig status och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven kan reflektera över företeelser i samband med målspråkets status.

M2 uppmontra eleven att på målspråket hitta intressanta innehåll och sammanhang vilka vidgar bilden av den globaliserade världen

Eleven ska närmare undersöka kulturen och livsstilen i de länder eller områden där målspråket talas.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att med hjälp av målspråket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Eleven kan göra observationer om möjligheterna att lära sig i målspråkets miljöer och sammanhang.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i målspråket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

Eleven lär sig använda sådana grammatikaliska begrepp som hjälper hen att studera tyska och att jämföra olika språk.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om målspråkets regelbundenheter, tillämpa dessa samt i olika språk jämföra olika sätt att uttrycka samma saker. Eleven känner till målspråkets centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig målspråket och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

Eleven förstår betydelsen av att lära sig främmande språk och ser nyttan med denna kunskap.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i målspråket också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att öva sig i att aktivt delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå A2.2: Eleven reder sig ganska bra i olika vardagliga kommunikationssituationer. Kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.

M7 handleda eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer och att fördjupa sin förmåga att på målspråket använda olika

kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå A2.2: Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Använder vid behov standarduttryck för att be om precisering av nyckelord. Måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Använder t.ex. ett närliggande eller allmännare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).

M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamål, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett sakligt sätt. Kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.

M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå A2.2: Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Kan härleda obekanta ords betydelse utgående från kontexten.

M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaoområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal

Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant och även förbereda eleven för studier på andra stadiet. Eleven ska bli bekant med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och vid fortsatta studier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå A2.1: Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Engelska, A-lärokurs**A-lärokurs i engelska i årskurs 7–9**

Eleverna ska uppmuntras att mångsidigt använda engelska för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla elevernas språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja elevens färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. En del frågor kan vid behov också behandlas på skolans undervisningsspråk.

Många elever använder i allt högre grad engelska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Undervisningen i engelska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och i de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på engelska i olika läroämnen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolien eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Engelska ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningsssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan engelska sedan tidigare.

Bedömning av elevens lärande i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Lärandet ska bedömas på olika sätt, också genom självbedömning och kamratbedömning. Bedömningen ska beakta samtliga mål och delområden av språkkunskapen. Bedömningen av delområdena ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska referensramen

som utarbetats utgående från den. Den Europeiska språkportfolien kan användas som verktyg vid bedömningen.

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppbyggande respons hjälper man eleverna att bli medvetna om sina kunskaper och att utveckla dem. Eleverna uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Mångsidig bedömning ger också elever som har inlärningsssvårigheter i språk, eller annars har ett annorlunda språkligt utgångsläge, möjligheter att visa sina kunskaper. Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i läroämnet som ett gemensamt läroämne avslutas. Genom slutbedömningen fastställs hur eleven har uppnått målen för A-lärokursen i engelska när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i A-lärokursen i engelska. Kunskaperna utvecklas kumulativt inom de olika delområdena av språkkunskap. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8), om hen i genomsnitt uppvisar sådana kunskaper som kriterierna förutsätter. Kunskaper som överstiger nivån för vitsordet åtta inom något delområde kan kompensera svagare kunskaper inom ett annat delområde.

Årskurs 7**Centralt innehåll****I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet**

Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka information om några av engelskans varianter.

Fler- och parallellspråkighet, språkliga rättigheter och engelska som lingua franca behandlas mera i åk 8 och 9.

I2 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordförteckningar, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiet utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Texter och innehåll väljs med tanke på elevernas intresse och nivå. Språkkunskap som förbereder eleven för studier på andra stadiet och som behövs i arbetslivet behandlas i åk 8 och 9. Uttal och intonation övas som en del av kommunikationsfärdigheterna. Eleven producerar muntliga och skriftliga texter med varierande och aktuella teman samt tar engelskans utbredning i betraktande.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2
M2	I1	K1, K2
M3	I1	K1, K3
M4	I2	K1, K3
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K4, K6
M8	I3	K2
M9	I3	K4
M10	I3	K5, K6

Mål för undervisningen

M1 stödja elevens förmåga att reflektera över engelskans olika varianter och därtill hörande status och värderingar samt ge eleven färdighet att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för frågor som gäller språklig status och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven kan i stora drag beskriva var engelska talas, nämna orsaker till språkets utbredning och reflektera kring aspekter som berör språkets status, varianter och värderingar. Eleven kan reflektera över samband mellan språk och kultur vad gäller engelskan. Eleven inser att värderingar varierar utgående från individuell erfarenhet och kulturell synvinkel.

M2 uppmantra eleven att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang vilka vidgar bilden av den globaliserade världen och möjligheterna att ta del av den

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att med hjälp av engelska språket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Eleven kan göra observationer om möjligheterna att aktivt ta del i och lära sig i engelskspråkiga miljöer och sammanhang.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter, tillämpa dessa samt i olika språk jämföra olika sätt att uttrycka samma saker. Eleven känner till engelskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmantra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lärstrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmantrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i engelska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmantra eleven att aktivt delta i olika med tanke på ålder och livserfarenhet lämpliga kommunikationssituationer som också kan behandla åsikter och ställningstaganden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

M7 uppmantra eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.

M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i kommunikationen och sporra eleven att utveckla sin egen förmåga till kulturell växelverkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymer. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Årskurs 8

Centralt innehåll

11 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka information om några av engelskans varianter.

Fler- och parallellspråkighet samt språkliga rättigheter behandlas mera i åk 9.

12 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

13 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadlets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iakta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Eleven producerar muntliga och skriftliga texter med varierande och aktuella teman, samt tar engelskans utbredning i betraktande. Uttal och intonation övas som en del av kommunikationsfärdigheterna.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2
M2	I1	K1, K2
M3	I1	K1, K3
M4	I2	K1, K3
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K4, K6
M8	I3	K2
M9	I3	K4
M10	I3	K5, K6

Mål för undervisningen

M1 stödja elevens förmåga att reflektera över engelskans olika varianter och därtill hörande status och värderingar samt ge eleven färdighet att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för frågor som gäller språklig status och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven kan i stora drag beskriva var engelska talas, nämna orsaker till språkets utbredning och reflektera kring aspekter som berör språkets status, varianter och värderingar. Eleven kan reflektera över samband mellan språk och kultur vad gäller engelskan. Eleven inser att värderingar varierar utgående från individuell erfarenhet och kulturell synvinkel.

M2 uppmantra eleven att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang vilka vidgar bilden av den globaliserade världen och möjligheterna att ta del av den

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att med hjälp av engelska språket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Eleven kan göra observationer om möjligheterna att aktivt ta del i och lära sig i engelskspråkiga miljöer och sammanhang.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter, tillämpa dessa samt i olika språk jämföra olika sätt att uttrycka samma saker. Eleven känner till engelskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmantra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lässtrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmantrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i engelska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmantra eleven att aktivt delta i olika med tanke på ålder och livserfarenhet lämpliga kommunikationssituationer som också kan behandla åsikter och ställningstaganden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

M7 uppmantra eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.

M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i kommunikationen och sporra eleven att utveckla sin egen förmåga till kulturell växelverkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

Årskurs 9

Centralt innehåll

11 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Att utveckla förståelse för fler- och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka information om några av engelskans varianter.

12 Färdigheter för språkstudier

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

13 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter

Att välja innehåll tillsammans utgående från att eleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper. Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadiet utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande av engelskans utbredning och ställning som globalt kommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta träna olika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Eleven producerar muntliga och skriftliga texter med varierande och aktuella teman, samt tar engelskans utbredning i betraktande. Uttal och intonation övas som en del av kommunikationsfärdigheterna.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K2
M2	I1	K1, K2
M3	I1	K1, K3
M4	I2	K1, K3
M5	I2	K1
M6	I3	K4
M7	I3	K4, K6
M8	I3	K2
M9	I3	K4
M10	I3	K5, K6

Mål för undervisningen

M1 stödja elevens förmåga att reflektera över engelskans olika varianter och därtill hörande status och värderingar samt ge eleven färdighet att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för frågor som gäller språklig status och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven kan i stora drag beskriva var engelska talas, nämna orsaker till språkets utbredning och reflektera kring aspekter som berör språkets status, varianter och värderingar. Eleven kan reflektera över samband mellan språk och kultur vad gäller engelskan. Eleven inser att värderingar varierar utgående från individuell erfarenhet och kulturell synvinkel.

M2 uppmuntra eleven att hitta intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang vilka vidgar bilden av den globaliserade världen och möjligheterna att ta del av den

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att med hjälp av engelska språket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Eleven kan göra observationer om möjligheterna att aktivt ta del i och lära sig i engelskspråkiga miljöer och sammanhang.

M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för lärandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan utgående från sina observationer dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter, tillämpa dessa samt i olika språk jämföra olika sätt att uttrycka samma saker. Eleven känner till engelskans centrala språkvetenskapliga begrepp.

M4 uppmuntra eleven att sätta upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att utvärdera sitt lärande med hjälp av både självbedömning och kamratbedömning samt att handleda eleven att delta i en uppbyggande kommunikation i vilken det viktigaste är att man når fram med sitt budskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål, reflektera över lärandet och samarbeta	Eleven kan sätta egna mål och utvärdera sina lässtrategier i språkstudierna och delta i kommunikationen på ett sätt som uppmuntrar gruppen.

M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för livslångt språklärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande	Eleven märker var hen kan använda sina kunskaper i engelska också utanför skolan och kan reflektera över hur hen kan använda sina kunskaper efter avslutad skolgång.

M6 uppmuntra eleven att aktivt delta i olika med tanke på ålder och livserfarenhet lämpliga kommunikationssituationer som också kan behandla åsikter och ställningstaganden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika situationer	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.

M7 uppmuntra eleven att vara aktiv i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda kommunikationsstrategier	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.

M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i kommunikationen och sporra eleven att utveckla sin egen förmåga till kulturell växelverkan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturellt lämpligt språkbruk	Kunskapsnivå B1.1: Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.

M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera texter	Kunskapsnivå B1.1: Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett ganska omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

35.6.6. Fysik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i fysikundervisningen är att stödja eleverna att utveckla det naturvetenskapliga tänkandet och deras världsbild. Undervisningen i fysik ska hjälpa dem att förstå betydelsen av fysik och teknik i det dagliga livet, livsmiljön och samhället. Undervisningen ska stödja förmågan att diskutera om fysikaliska och tekniska frågor och fenomen. Undervisningen ska förmedla en bild av fysikens betydelse för en hållbar framtid: fysik behövs för att utveckla nya teknologiska lösningar och för att trygga miljöns och människans välbefinnande. Undervisningen ska vägleda eleverna att ta ansvar för sin miljö.

Fysikundervisningens uppdrag är att stödja elevernas begreppsbyggnad och förståelse för fenomen som anknyter till fysik. I årskurs 7–9 ska tyngdpunkten i studierna ligga på kvalitativ nivå, men allteftersom elevernas abstrakta tänkande och matematiska färdigheter utvecklas kan arbetet till vissa delar utvidgas till en kvantitativ nivå. Tidigare erfarenheter, nya observationer och perspektiv ska genom samspelet mellan elev och lärare formas till en konsekvent helhet och en naturvetenskaplig syn på den omgivande verkligheten. Undervisningen ska vägleda eleverna att tänka naturvetenskapligt samt söka och använda information, komma med idéer, kommunicera och bedöma informationens tillförlitlighet och betydelse i olika situationer på ett naturvetenskapligt sätt.

Utgångspunkten för fysikundervisningen är observationer och undersökningar av naturen och den teknologiska miljön. Att undersöka är viktigt för att eleven ska tillägna sig och förstå begrepp, lära sig olika undersökningsmetoder och för att uppfatta naturvetenskapens karaktär. Undersökande arbetssätt utvecklar arbets- och samarbetsfärdigheterna, förmågan att tänka kreativt och kritiskt samt inspirerar eleverna att lära sig fysik.

Undervisningens uppdrag är att vägleda eleverna att förstå betydelsen av att kunna fysik också med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Jämlikhet och likställdhet främjas genom att man erbjuder eleverna möjligheter att tillämpa fysik i olika kontexter och ger dem mångsidig information om yrken som förutsätter kunskaper i fysik.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i fysik i årskurs 7–9

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer bidrar till att uppnå målen i fysik. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer begreppsbyggnaden och utvecklar elevernas undersökningsfärdigheter. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar vid planeringen och genomförandet av enkla undersökningar. I det experimentella arbetet ska arbetarskyddslagstiftningen följas, i synnerhet de begränsningar som gäller unga arbetstagare. I lärmiljöerna används informations- och kommunikationsteknik på ett naturligt sätt. För att eleverna ska få en mångsidig bild av hur fysik och teknik tillämpas, ska man utöver skolans utrymnen utnyttja lokala möjligheter, till exempel den närmaste omgivningen, och samarbeta med företag och sakkunniga.

Handledning, differentiering och stöd i fysik i årskurs 7–9

Med tanke på målen i fysik är det viktigt att handleda eleverna att arbeta självständigt och långsiktigt samt att identifiera sina lärvanor. Eleverna ska stödjas att tillägna sig och förstå begrepp för att kunna uppfatta begreppen som tydliga helheter. I det experimentella arbetet

får eleverna lära sig att arbeta tryggt och smidigt. Undervisningen kan differentieras med hjälp av undersökningsuppgifter, där eleverna kan agera i olika roller eller avancera individuellt till olika nivåer av tänkande. Med olika modeller och genom att använda dem på olika sätt kan man också utmana elevernas begynnande förmåga att tänka abstrakt.Handledning och stöd, valet av arbetsätt, delaktighet i planeringen av arbetet och upplevelser av att lyckas bidrar till att stärka elevens bild av sig själv som elev.

Bedömning av elevens lärande i fysik i årskurs 7–9

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. Bedömningen av experimentellt arbete kan avancera från grundläggande färdigheter i arbete, observation och mätning till handledda undersökningsuppgifter och slutligen till öppna undersökningar. Eleverna ska vägledas att ge akt på sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla undersökningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl eleverna har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktar mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på observation av arbetet. Förutom alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleverna formulerar frågor, avgränsar ämnet, söker information, motiverar åsikter, använder begrepp, hur tydligt de uttrycker sig och hur de slutför arbetet. Elevernas självbedömning, kamratrespons och diskussioner mellan läraren och elever kan användas som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då fysik upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i fysik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till kriterierna för slutbedömningen i fysik. Elevens kunskaper i fysik utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrider inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

Följande innehåll behandlas i åk 8: Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser.

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Följande innehåll behandlas i åk 8: Lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner.

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

I5 behandlas i åk 8.

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

I6 behandlas i åk 9.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K6
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M15	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera fysik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 vägleda och uppmuntra eleven att analysera sina kunskaper i fysik, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma betydelsen av fysik	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva situationer, där man behöver kunskaper och färdigheter i fysik. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna fysik i olika yrken och i fortsatta studier.

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.

M6 handla eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer och mätningar enligt anvisningarna eller planen. Eleven kan i samarbete med andra genomföra olika undersökningar.

M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att behandla, presentera och utvärdera undersökningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera undersökningsresultat. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

M8 vägleda eleven att förstå betydelsen av tekniska tillämpningar och hur de fungerar samt inspirera eleven att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa enkla tekniska lösningar tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta med teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva några tekniska tillämpningar och hur de fungerar. Eleven kan samarbeta för att skapa, planera, utveckla och tillämpa en teknisk lösning.

M9 vägleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.

M10 vägleda eleven att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan beskriva och förklara fenomenen med hjälp av centrala fysikaliska begrepp. Eleven kan koppla samman de egenskaper och storheter som kännetecknar ett fenomen.

M11 lära eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt att göra prognoser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda modeller	Eleven kan använda enkla modeller och göra prognoser samt övar sig att formulera enkla modeller utgående från mätresultat. Eleven kan beskriva modellen och reflektera över dess begränsningar eller brister.

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt.

M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Eleven kan med hjälp av fysikaliska exempel beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.

M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i fysik inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där fysik tillämpas i olika miljöer.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleven övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleven får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

Följande innehåll behandlas i åk 7 och i åk 9: Eleven får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning.

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleven får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsbildens strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

I6 behandlas i åk 9.

Undervisningsmål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K6
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6, K7
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M14	I5, I6	K1
M15	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera fysik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 vägleda och uppmuntra eleven att analysera sina kunskaper i fysik, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma betydelsen av fysik	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva situationer, där man behöver kunskaper och färdigheter i fysik. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna fysik i olika yrken och i fortsatta studier.

M4 handleda eleven att använda sina fysikkunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av energiresurser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur fysikens perspektiv	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i fysik behövs i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika val med tanke på hållbar användning av energiresurser.

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer och mätningar enligt anvisningarna eller planen. Eleven kan i samarbete med andra genomföra olika undersökningar.

M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att behandla, presentera och utvärdera undersökningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera undersökningsresultat. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

M8 vägleda eleven att förstå betydelsen av tekniska tillämpningar och hur de fungerar samt inspirera eleven att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa enkla tekniska lösningar tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta med teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva några tekniska tillämpningar och hur de fungerar. Eleven kan samarbeta för att skapa, planera, utveckla och tillämpa en teknisk lösning.

M9 vägleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.

M10 vägleda eleven att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala fysikaliska begrepp. Eleven kan koppla samman de egenskaper och storheter som kännetecknar ett fenomen.

M11 lära eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt att göra prognoser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda modeller	Eleven kan använda enkla modeller och göra prognoser samt övar sig att formulera enkla modeller utgående från mätresultat. Eleven kan beskriva modellen och reflektera över dess begränsningar eller brister.

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt.

M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Eleven kan med hjälp av fysikaliska exempel beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.

M14 vägleda eleven att nå tillräckliga teoretiska kunskaper för fortsatta studier i fråga om växelverkan och rörelse samt elektricitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och lagar i anknytning till växelverkan och rörelse samt elektricitet.

M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i fysik inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där fysik tillämpas i olika miljöer.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Naturvetenskaplig forskning

Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön begrundas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer av elektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen på kvalitativ nivå.

I3 Fysik i samhället

Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användning av energiresurser. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik.

I4 Fysik som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken som vetenskap, lagen om energins bevarande och världsbildens strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi.

I5 behandlas i åk 8.

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tanke på elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K6
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6, K7
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M14	I5, I6	K1
M15	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera fysik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 vägleda och uppmuntra eleven att analysera sina kunskaper i fysik, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma betydelsen av fysik	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva situationer, där man behöver kunskaper och färdigheter i fysik. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna fysik i olika yrken och i fortsatta studier.

M4 handleda eleven att använda sina fysikkunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av energiresurser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur fysikens perspektiv	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i fysik behövs i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika val med tanke på hållbar användning av energiresurser.

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer och mätningar enligt anvisningarna eller planen. Eleven kan i samarbete med andra genomföra olika undersökningar.

M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att behandla, presentera och utvärdera undersökningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera undersökningsresultat. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

M8 vägleda eleven att förstå betydelsen av tekniska tillämpningar och hur de fungerar samt inspirera eleven att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa enkla tekniska lösningar tillsammans med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta med teknisk problemlösning	Eleven kan beskriva några tekniska tillämpningar och hur de fungerar. Eleven kan samarbeta för att skapa, planera, utveckla och tillämpa en teknisk lösning.

M9 vägleda eleven att använda informations- och kommunikationsteknik för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.

M10 vägleda eleven att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala fysikaliska begrepp. Eleven kan koppla samman de egenskaper och storheter som kännetecknar ett fenomen.

M11 lära eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt att göra prognoser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda modeller	Eleven kan använda enkla modeller och göra prognoser samt övar sig att formulera enkla modeller utgående från mätresultat. Eleven kan beskriva modellen och reflektera över dess begränsningar eller brister.

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt.

M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Eleven kan med hjälp av fysikaliska exempel beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.

M14 vägleda eleven att nå tillräckliga teoretiska kunskaper för fortsatta studier i fråga om växelverkan och rörelse samt elektricitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och lagar i anknytning till växelverkan och rörelse samt elektricitet.

M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i fysik inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där fysik tillämpas i olika miljöer.

35.6.7. Geografi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i geografiundervisningen är att stödja eleverna att skapa sig en världsbild. Eleverna ska vägledas att följa med aktuella händelser i sin närmiljö och i världen samt få hjälp med att placera nyheter om världshändelser inom de regionala ramar som de tillägnat sig genom geografiundervisningen. Geografi är ett tvärvetenskapligt läroämne, där man undersöker jordklotet och dess områden, naturen, mänsklig verksamhet och olika kulturer. I geografiundervisningen ska naturvetenskapliga, humanvetenskapliga och samhällsvetenskapliga perspektiv beaktas. På så sätt får eleverna en helhetsbild av den mångskiftande världen och hur den fungerar. I geografiundervisningen behandlas samspelet mellan naturen och människan och hur detta samspel påverkar miljöns tillstånd. Undervisningen ska hjälpa eleverna att förstå olika regionala synvinklar och konflikter i världen. Förståelse för och analys av geografiska orsaks samband och miljöförändringar motiverar dem att agera ansvarsfullt i sin egen vardag. Geografiundervisningen ska beakta den värld som eleverna lever i. Undervisningen ska erbjuda konkreta upplevelser i olika lärmiljöer, där eleverna gör observationer och undersöker. Geografiundervisningen ska stärka elevernas förmåga att främja hållbar utveckling. Informations- och kommunikationsteknik ska mångsidigt användas i undervisningen. Användningen av teknik främjar också ett jämlikt och likvärdigt lärande för alla elever.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i geografi i årskurs 7-9

Med tanke på målen för undervisningen i geografi är det centralt att använda mångsidiga lärmiljöer både i och utanför skolan. Fältarbete, exkursioner i naturen och den byggda miljön samt användning av digitala lärmiljöer och geodata är en väsentlig del av geografiundervisningen. Lärande via spel ökar elevernas motivation. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer eleven att utveckla sitt geografiska tänkande och sina problemlösnings- och undersökningsfärdigheter och främjar gemensamt och interaktivt arbete. I undervisningen följer man med aktuella händelser och fenomen i närmiljön och på andra håll i världen. Arbetssätten ska väljas med hänsyn till den värld eleverna lever i, internationalism och samarbete med aktörer utanför skolan. I undervisningen ska eleverna ges tid för eftertanke, kreativitet och aktivitet.

Handledning, differentiering och stöd i geografi i årskurs 7-9

Med tanke på målen för geografiundervisningen är det viktigt att vägleda eleverna att iakta den omgivande världen och förstå fenomenen som förekommer i den. Bevakningen av aktuella nyheter stödjer varje elev att skapa sig en världsbild. I fäitundervisningen tolkar eleverna närmiljön med hjälp av alla sinnen och delar gemensamma upplevelser med varandra och med läraren. När det gäller stöd är det med tanke på målen i geografi viktigt att upptäcka om eleverna har svårigheter med att göra spatiala bedömningar och i synnerhet med att läsa och tolka kartor. Eleverna ska få handledning och stöd i att använda geodata och andra geometrier i vardagliga situationer. Elevernas förmåga att gestalta den närmaste omgivningen och världen utvecklas genom att läraren stödjer och uppmuntrar dem utifrån deras egna styrkor samt vid behov genom att stärka deras färdigheter genom att använda olika former av stöd. Differentiering kan genomföras i undersökningsuppgifter, där eleverna kan ha olika roller och i övningar där det är möjligt att avancera individuellt till olika nivåer av tänkande.

Bedömning av elevens lärande i geografi i årskurs 7–9

Uppmuntrande och konstruktiv respons i studierna i geografi stödjer elevernas motivation, utvecklar undersökningsfärdigheterna och hjälper eleverna att hitta sina styrkor. Eleverna ska få veta hur lärandet framskrider och hur de klarar sig i förhållande till målen i geografi. Med hjälp av respons uppmuntras eleverna att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina kunskaper i praktiken. I bedömningen i geografi ska eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Bedömningen ska fokusera på såväl elevernas teoretiska kunskaper och geografiska färdigheter som på geomediala färdigheter och förmåga att kritiskt granska information. Dessutom bedöms förmågan att använda informations- och kommunikationsteknik samt utrustning som är typisk för geografien. Syftet med bedömningen och responsen är att utveckla varje elevs arbetsfärdigheter. Slutbedömningen infaller det läsår då geografi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i geografi när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i geografi. Elevens kunskaper i geografi utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor förjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

I åk 7 ligger fokus på Amerika.

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetsändringar. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknuter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

I åk 7 ligger fokus på Amerika.

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

I åk 7 ligger fokus på Amerika.

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produktens livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

I åk 7 ligger fokus på Amerika.

Undervisningens mål	Innehåll som anknuter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I6	K4, K5
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4, K5
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5, K6
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7

Mål för undervisningen

M1 stödja eleven att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning av en kartbild av jordklotet och känne-dom om centrala ortnamn	Eleven kan uppfatta grunddragen i en kartbild av jordklotet samt placera och namnge centrala orter på kartan.

M2 vägleda eleven att undersöka naturgeografiska fenomen samt att jämföra naturlandskap i Finland och på andra håll i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om naturgeografiska fenomen	Eleven kan förklara jordklotets planetarism, dygns och årstidsväxlingen samt uppfatta jordklotets sfärer och zoner. Eleven kan identifiera och beskriva naturlandskap i Finland och på jordklotet samt kan lyfta fram några faktorer som lett till deras uppkomst.

M3 vägleda eleven att undersöka kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap samt att förstå olika kulturer, näringsgrenar och människors liv i Finland och på olika håll i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om kulturgeografiska fenomen	Eleven kan beskriva variat-ioner i människors liv, kulturella särdrag och kulturlandskap i Finland och på andra håll i världen.

M5 vägleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tänka geografiskt	Eleven kan förklara att man inom geografin undersöker områden och skillnader mellan olika områden samt med hjälp av kartor gestalta olika regionala nivåer: den egna närmiljön, kommunen, Finland, Europa och hela världen. Eleven kan ställa geografiska frågor och fundera ut svar på dessa.

M6 hjälpa eleven att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler, proportioner, riktningar och avstånd

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur rumsuppfattningen utvecklats	Eleven kan med hjälp av både en sträck- och en längdskalaskala mäta avstånd på en karta, rikta in kartan så att den motsvarar verkligheten och röra sig i terrängen med hjälp av kartan.

M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geomediala färdigheter	Eleven kan använda bilder, kartor, kartjänster och andra geomedier i geografistudierna och i vardagen. Eleven kan sammanställa enkla kartor, diagram och andra geografiska modeller.

M8 hjälpa eleven att utveckla geografiska undersökningsfärdigheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter	Eleven kan genomföra en småskalig geografisk undersökning. Eleven kan åskådliggöra undersökningsresultat med hjälp av geomedier, samt presentera undersökningsresultaten muntligt.

M9 lära eleven att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Miljökunskap och förmåga att bedöma miljöförändringar	Eleven kan iaktta förändringar i närmiljön, kan ge exempel på miljöförändringar i Finland och på andra håll i världen och kan nämna centrala faktorer som orsakar förändringar. Eleven kan lyfta fram aktuella nyheter om geografiska fenomen och kan förklara bakgrunden till händelserna.

M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp, att argumentera och tydligt presentera geografiska data

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och arbeta i grupp	Eleven kan medverka som medlem i en grupp och utvärdera sitt arbete i gruppen. Eleven kan uttrycka åsikter om geografiska fenomen samt lyssna på och förhålla sig konstruktivt till olika synpunkter.

M13 vägleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta regional identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald	Eleven kan identifiera de faktorer som inverkar på den egna regionala identiteten och kan beskriva sin närmiljö och betydelsen av dess mångfald. Eleven kan beskriva betydelsen av kulturell och mänsklig mångfald och kan granska samhällsfenomen i ett perspektiv av mänskliga rättigheter.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väjs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

I åk 8 ligger fokus på Europa.

I2 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetsändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

I åk 8 ligger fokus på Europa.

I5 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljö påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare.

Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

I åk 8 ligger fokus på Europa.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I6	K4, K5
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4, K5
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5, K6
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7

Mål för undervisningen

M1 stödja eleven att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning av en kartbild av jordklotet och känne-dom om centrala ortnamn	Eleven kan uppfatta grunddragen i en kartbild av jordklotet samt placera och namnge centrala orter på kartan.

M2 vägleda eleven att undersöka naturgeografiska fenomen samt att jämföra naturlandskap i Finland och på andra håll i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om naturgeografiska fenomen	Eleven kan förklara jordklotets planetarism, dygns och årstidsväxlingen samt uppfatta jordklotets sfärer och zoner. Eleven kan identifiera och beskriva naturlandskap i Finland och på jordklotet samt kan lyfta fram några faktorer som lett till deras uppkomst.

M3 vägleda eleven att undersöka kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap samt att förstå olika kulturer, näringsgrenar och människors liv i Finland och på olika håll i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om kulturgeografiska fenomen	Eleven kan beskriva variat-ioner i människors liv, kulturella särdrag och kulturlandskap i Finland och på andra håll i världen.

M4 uppmuntra eleven att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för samspelet mellan naturen och människan samt en hållbar användning av naturresurser	Eleven kan beskriva hur naturen påverkar männi-skors liv och näringsgrenar samt hur mänsklig verk-samhet påverkar naturens tillstånd i Finland och på olika håll i världen. Eleven förstår betydelsen av en hållbar användning av naturresurser.

M5 vägleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tänka geografiskt	Eleven kan förklara att man inom geografin undersöker områden och skillnader mellan olika områden samt med hjälp av kartor gestalta olika regionala nivåer: den egna närmiljön, kommunen, Finland, Europa och hela världen. Eleven kan ställa geografiska frågor och fundera ut svar på dessa.

M6 hjälpa eleven att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler, proportioner, riktningar och avstånd

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur rumsuppfattningen utvecklats	Eleven kan med hjälp av både en sträck- och en längdskalaskala mäta avstånd på en karta, rikta in kartan så att den motsvarar verkligheten och röra sig i terrängen med hjälp av kartan.

M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geomediala färdigheter	Eleven kan använda bilder, kartor, karttjänster och andra geomedier i geografistudierna och i vardagen. Eleven kan sammanställa enkla kartor, diagram och andra geografiska modeller.

M8 hjälpa eleven att utveckla geografiska undersökningsfärdigheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter	Eleven kan genomföra en småskalig geografisk undersökning. Eleven kan åskådliggöra undersökningsresultat med hjälp av geomedier, samt presentera undersökningsresultaten muntligt.

M9 lära eleven att iakta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Miljökunskap och förmåga att bedöma miljöförändringar	Eleven kan iakta förändringar i närmiljön, kan ge exempel på miljöförändringar i Finland och på andra håll i världen och kan nämna centrala faktorer som orsakar förändringar. Eleven kan lyfta fram aktuella nyheter om geografiska fenomen och kan förklara bakgrunden till händelserna.

M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp, att argumentera och tydligt presentera geografiska data

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och arbeta i grupp	Eleven kan medverka som medlem i en grupp och utvärdera sitt arbete i gruppen. Eleven kan uttrycka åsikter om geografiska fenomen samt lyssna på och förhålla sig konstruktivt till olika synpunkter.

M13 vägleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta regional identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald	Eleven kan identifiera de faktorer som inverkar på den egna regionala identiteten och kan beskriva sin närmiljö och betydelsen av dess mångfald. Eleven kan beskriva betydelsen av kulturell och mänsklig mångfald och kan granska samhällsfenomen i ett perspektiv av mänskliga rättigheter.

Årskurs 9

Centralt innehåll

11 Kartbild över områdena på jordklotet

Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och tematkartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

I åk 9 ligger fokus på Finland.

12 En aktuell, föränderlig värld

Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetsändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

13 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden

Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

I åk 9 fokuserar vi på hållbar utveckling.

14 Föränderliga landskap och livsmiljöer

Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

15 Människor och kulturer i världen

Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

I åk 9 ligger fokus på Finland.

16 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser

Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M2	I1, I2, I3, I4, I6	K4, K5
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4, K5
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5, K6
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K4
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K7
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K7
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7

Mål för undervisningen

M2 vägleda eleven att undersöka naturgeografiska fenomen samt att jämföra naturlandskap i Finland och på andra håll i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om naturgeografiska fenomen	Eleven kan förklara jordklotets planetarism, dygns och årstidsväxlingen samt uppfatta jordklotets sfärer och zoner. Eleven kan identifiera och beskriva naturlandskap i Finland och på jordklotet samt kan lyfta fram några faktorer som lett till deras uppkomst.

M3 vägleda eleven att undersöka kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap samt att förstå olika kulturer, näringsgrenar och människors liv i Finland och på olika håll i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om kulturgeografiska fenomen	Eleven kan beskriva variat-ioner i människors liv, kulturella särdrag och kulturlandskap i Finland och på andra håll i världen.

M4 uppmuntra eleven att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för samspelet mellan naturen och människan samt en hållbar användning av naturresurser	Eleven kan beskriva hur naturen påverkar människors liv och näringsgrenar samt hur mänsklig verk-samhet påverkar naturens tillstånd i Finland och på olika håll i världen. Eleven förstår betydelsen av en hållbar användning av naturresurser.

M5 vägleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tänka geografiskt	Eleven kan förklara att man inom geografin undersöker områden och skillnader mellan olika områden samt med hjälp av kartor gestalta olika regionala nivåer: den egna närmiljön, kommunen, Finland, Europa och hela världen. Eleven kan ställa geografiska frågor och fundera ut svar på dessa.

M6 hjälpa eleven att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler, proportioner, riktningar och avstånd

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur rumsuppfattningen utvecklats	Eleven kan med hjälp av både en sträck- och en längdskalaskala mäta avstånd på en karta, rikta in kartan så att den motsvarar verkligheten och röra sig i terrängen med hjälp av kartan.

M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Geomediala färdigheter	Eleven kan använda bilder, kartor, karttjänster och andra geomedier i geografistudierna och i vardagen. Eleven kan sammanställa enkla kartor, diagram och andra geografiska modeller.

M8 hjälpa eleven att utveckla geografiska undersökningsfärdigheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Undersökningsfärdigheter	Eleven kan genomföra en småskalig geografisk undersökning. Eleven kan åskådliggöra undersökningsresultat med hjälp av geomedier, samt presentera undersökningsresultaten muntligt.

M9 lära eleven att iakta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Miljökunskap och förmåga att bedöma miljöförändringar	Eleven kan iakta förändringar i närmiljön, kan ge exempel på miljöförändringar i Finland och på andra håll i världen och kan nämna centrala faktorer som orsakar förändringar. Eleven kan lyfta fram aktuella nyheter om geografiska fenomen och kan förklara bakgrunden till händelserna.

M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp, att argumentera och tydligt presentera geografiska data

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och arbeta i grupp	Eleven kan medverka som medlem i en grupp och utvärdera sitt arbete i gruppen. Eleven kan uttrycka åsikter om geografiska fenomen samt lyssna på och förhålla sig konstruktivt till olika synpunkter.

M11 vägleda eleven att värna om naturen, den byggda miljön och mångfalden i dem samt stärka elevens förmåga att delta och påverka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att delta och påverka	Eleven medverkar i ett projekt där man tillsammans ökar trivseln i närmiljön eller bevarar miljön mångfald. Eleven förstår och kan beskriva betydelsen av globalt ansvar i sitt arbete.

M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att främja hållbar utveckling	Eleven kan berätta hur man handlar ansvarsfullt i och utanför skolan. Eleven kan ta ställning i frågor som gäller hållbar utveckling och kan ge exempel på en hållbar livsstil.

M13 vägleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta regional identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald	Eleven kan identifiera de faktorer som inverkar på den egna regionala identiteten och kan beskriva sin närmiljö och betydelsen av dess mångfald. Eleven kan beskriva betydelsen av kulturell och mänsklig mångfald och kan granska samhällsfenomen i ett perspektiv av mänskliga rättigheter.

35.6.8. Gymnastik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i gymnastikundervisningen är att påverka elevernas välbefinnande genom att stödja den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och en positiv inställning till den egna kroppen. Det är viktigt att de enskilda lektionerna i gymnastik ger eleverna positiva upplevelser och stödjer en aktiv livsstil. I gymnastiken betonas kroppsuppfattning, fysisk aktivitet och samarbete. Gymnastiken ska bidra till att främja jämlikhet, jämställdhet och gemenskap samt stödja kulturell mångfald. Undervisningen ska vara trygg och utgå från de möjligheter som olika årstider och de lokala förhållandena erbjuder. Skolans lokaler, idrottsplatser i närmiljön och naturen ska utnyttjas mångsidigt i undervisningen. Eleverna ska handledas att främja ett tryggt och etiskt hållbart arbetssätt och inlärningsklimat. I gymnastiken får eleverna lära sig att röra på sig och samtidigt utvecklas de genom att röra på sig. Att lära sig att röra på sig innebär fysisk aktivitet enligt elevernas ålder och utvecklingsnivå, träning av motoriska basfärdigheter och fysiska egenskaper. Eleverna ska få kunskaper och färdigheter för olika slags gymnastiksituationer. Att utvecklas genom att röra på sig innebär att man lär sig att respektera andra, att vara ansvarsfull, att utveckla sig själv långsiktigt, att identifiera och reglera känslor samt att utveckla en positiv självbild. Gymnastiken ska ge

eleverna möjlighet att känna glädje, uttrycka sig med kroppen, delta, vara social, koppla av, tävla och kämpa på ett lekfullt sätt och att hjälpa andra. Eleverna ska också få beredskap att främja sin hälsa.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

”Vi rör på oss tillsammans och tillämpar våra färdigheter samt stärker självbilden och delaktigheten.”

I årskurserna 7–9

ligger tyngdpunkten i undervisningen på att mångsidigt tillämpa grundläggande färdigheter och träna fysiska egenskaper med hjälp av olika gymnastikformer och idrottsgrenar. Det är särskilt viktigt att eleverna stärker sin positiva självbild och accepterar sin kropp som förändras. Undervisningen ska stödja elevernas välbefinnande, utveckling mot självständighet och delaktighet samt uppmuntra eleverna att på eget initiativ delta i motionsaktiviteter som främjar hälsan. Eleverna deltar enligt sin utvecklingsnivå i planeringen av aktiviteter samt tar ansvar för sin egen och gruppens aktivitet.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurs 7–9

Gymnastikens uppdrag och mål genomförs genom trygg och mångsidig undervisning i olika lärmiljöer inomhus och utomhus med betoning på elevernas delaktighet. I undervisningen beaktas på ett ändamålsenligt sätt årstiderna, de lokala förhållandena samt de möjligheter som skolan och omgivningen erbjuder. I undervisningen betonas arbetssätt som främjar fysisk aktivitet och gemenskap, uppmuntrade växelverkan och att hjälpa andra samt att verksamheten är trygg både psykiskt och fysiskt. Utnyttjandet av motionsteknologi stödjer målen för gymnastikundervisningen. Det är viktigt att främja säkert trafikbeteende, när man förflyttar sig till idrottsplatser utanför skolan.

Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurs 7–9

En uppmuntrande och accepterande atmosfär är en förutsättning för att målen för gymnastikundervisningen ska nås. Undervisningen ska ge alla elever möjlighet att lyckas och att delta samt stödja en tillräcklig funktionsförmåga med tanke på välbefinnandet. Det är viktigt att beakta elevernas individualitet, att arbetsklimatet är tryggt och att undervisningsarrangemangen och kommunikationen i undervisningen är tydliga. Upplevelsen av att kunna och den sociala samhörigheten stöds genom elevoorienterade och engagerande arbetssätt, lämpliga uppgifter och uppmuntrande respons. I årskurs 7–9 ska särskild vikt fästas vid att stödja funktionsförmågan samt uppmuntra eleverna att utöva eller hitta en egen lämplig motionsform.

Bedömning av elevens lärande i gymnastik i årskurs 7–9

Eleverna ska genom mångsidig, uppmuntrande och handledande respons och bedömning stödjas att röra på sig med hjälp av gymnastik. Responsen stödjer elevernas positiva uppfattning om sig själv som motionsutövare. I responsen och bedömningen ska man fästa vikt vid elevernas individuella styrkor och utvecklingsbehov och stödja dem. Elevernas hälsotillstånd och specialbehov ska beaktas i gymnastikundervisningen och bedömningen. Bedömningen i gymnastik ska grunda sig på målen för den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Föremål för bedömningen är elevernas lärande (målen 2–6) och sätt att arbeta (målen 1 och 7–10). Elevernas fysiska konditionsnivå ska inte användas som grund för bedömningen. Mätningar som gjorts med Move! används inte som grund för bedömningen. Vid bedömningen används mångsidiga metoder, så att eleverna har möjlighet att visa sina färdigheter på bästa sätt. Eleverna ska vägledas att utvärdera sig själva. Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleverna har uppnått målen för lärokursen i gymnastik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevernas kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i gymnastik. Färdigheterna i gymnastik utvecklas kumulativt. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. En elev får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter.

Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, vattengymnastik och livräddning. Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

I2 Social funktionsförmåga

Med hjälp av gymnastikuppgifter lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem samt för regler. Gruppuppgifterna stärker positiv gemenskap.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M5	I1	K3
M6	I1	K3
M7	I1	K3, K6, K7
M8	I2	K2, K3, K6, K7
M9	I2	K2, K6, K7
M10	I3	K1, K2, K3
M11	I3	K1, K2
M12	I3	K3
M13	I3	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer.

M3 handleda eleven att utveckla och träna sin balans- och rörelseförmåga, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.

M4 handleda eleven att utveckla och träna sin förmåga att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter att använda i de flesta gymnastikformer som undervisats

M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och på basis av utvärderingen träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.

M6 stärka simkunskapen och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunskapen och livräddningsfärdigheter	Eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet.

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven agerar på ett säkert och sakligt sätt under gymnastiklektionerna.

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känsloutryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikationsfärdigheter och arbetsförmåga	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer enligt överenskommet sätt.

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M12 hjälpa eleven att förstå betydelsen av tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil för det totala välbefinnandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M13 göra eleven bekant med olika motionsmöjligheter samt ge eleven kunskaper och färdigheter som hör samman med vanliga motionsformer så att hen ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje och rekreation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, vattengymnastik och livräddning. Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

I2 Social funktionsförmåga

Med hjälp av gymnastikuppgifter lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem samt för regler. Gruppuppgifterna stärker positiv gemenskap.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

Undervisningsmål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M5	I1	K3
M6	I1	K3
M7	I1	K3, K6, K7
M8	I2	K2, K3, K6, K7
M9	I2	K2, K6, K7
M10	I3	K1, K2, K3
M11	I3	K1, K2
M12	I3	K3
M13	I3	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iakta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer.

M3 handleda eleven att utveckla och träna sin balans- och rörelseförmåga, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.

M4 handleda eleven att utveckla och träna sin förmåga att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter att använda i de flesta gymnastikformer som undervisats

M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och på basis av utvärderingen träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.

M6 stärka simkunnigheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet.

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven agerar på ett säkert och sakligt sätt under gymnastiklektionerna.

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känsloutryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikationsfärdigheter och arbetsförmåga	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer enligt överenskommet sätt.

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M12 hjälpa eleven att förstå betydelsen av tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil för det totala välbefinnandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M13 göra eleven bekant med olika motionsmöjligheter samt ge eleven kunskaper och färdigheter som hör samman med vanliga motionsformer så att hen ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje och rekreation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Fysisk funktionsförmåga

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, vattengymnastik och livräddning. Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

I2 Social funktionsförmåga

Med hjälp av gymnastikuppgifter lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem samt för regler. Gruppuppgifterna stärker positiv gemenskap.

I3 Psykisk funktionsförmåga

I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

Undervisningsmål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K1, K3
M2	I1	K1, K3, K4
M3	I1	K3
M4	I1	K3
M5	I1	K3
M6	I1	K3
M7	I1	K3, K6, K7
M8	I2	K2, K3, K6, K7
M9	I2	K2, K6, K7
M10	I3	K1, K2, K3
M11	I3	K1, K2
M12	I3	K3
M13	I3	K1, K3

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet och vilja att försöka	Eleven är vanligtvis aktiv under lektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.

M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, d.v.s. iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer.

M3 handleda eleven att utveckla och träna sin balans- och rörelseförmåga, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelseförmåga) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.

M4 handleda eleven att utveckla och träna sin förmåga att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter att använda i de flesta gymnastikformer som undervisats

M5 uppmuntra och vägleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska egenskaper	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och på basis av utvärderingen träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.

M6 stärka simkunnsgheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Simkunnsghet och livräddningsfärdigheter	Eleven kan simma och både rädda sig själv och andra ur vattnet.

M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven agerar på ett säkert och sakligt sätt under gymnastiklektionerna.

M8 handleda eleven att samarbeta med alla andra och reglera sina handlingar och känsloutryck i gymnastiksituationer med hänsyn till andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kommunikationsfärdigheter och arbetsförmåga	Eleven kan agera i olika gymnastiksituationer enligt överenskommet sätt.

M9 handleda eleven att delta i aktiviteterna enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven deltar i gemensamma aktiviteter	Eleven följer vanligen principerna om rent spel och strävar efter att ta ansvar för gemensamma aktiviteter.

M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka sin förmåga att arbeta självständigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Sättet att arbeta	Eleven kan vanligtvis arbeta ansvarsfullt och självständigt.

M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M12 hjälpa eleven att förstå betydelsen av tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil för det totala välbefinnandet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M13 göra eleven bekant med olika motionsmöjligheter samt ge eleven kunskaper och färdigheter som hör samman med vanliga motionsformer så att hen ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje och rekreation

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

35.6.9. Historia

Läroämnets uppdrag

Historieundervisningens uppdrag är att utveckla elevernas historiemedvetande och kulturkunskap samt att uppmantra eleven att bli en ansvarsfull och demokratisk medborgare. Med hjälp av historisk kunskap lär sig eleverna att förstå den utveckling som format nutiden, att inse värdet av intellektuellt och kroppsligt arbete och att reflektera över framtida val. Eleverna lär sig att se individens betydelse som historisk aktör och att uppfatta mänskliga motiv och bakomliggande strukturer. Syftet är att bidra till att forma elevernas identitet och främja deras utveckling till aktiva samhällsmedlemmar som har förståelse för mångfald. I historieundervisningen ska eleverna fördjupa sig i hur man kritiskt behandlar information från olika aktörer och hur man handskas med olika slag av historiska källor. Eleverna ska även få insikt i villkor för historieforskningen, framför allt dess strävan efter att skapa en så tillförlitlig bild av det förflutna som möjligt utgående från det källmaterial som finns. Undervisningens syfte är att utveckla elevers förmåga att analysera historia: förmåga att tillgodogöra sig historiska källor och göra kompetenta tolkningar av deras betydelse och roll. Eleverna ska lära sig förstå att historia kan tolkas på olika sätt och ur olika perspektiv och att förklara förändring och kontinuitet i den historiska utvecklingen. Undervisningen i historia ska hjälpa eleverna att uppfatta värderingar och konflikter i samhället och hur de har förändrats under olika tider.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9

är historieundervisningens uppdrag är att fördjupa elevernas uppfattning om den historiska kunskapens natur. Undervisningen ska stödja elevernas identitetsutveckling och göra dem förtrogen med hur olika kulturer påverkat individer och samhällen. I undervisningen ska interaktiva och undersökande arbetssätt prioriteras.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i historia i årskurs 7-9

Genom att man granskar den historiska bakgrunden till aktuella händelser kopplas innehållet i ämnet historia till centrala begrepp i samhällsläran. Med tanke på målen i läroämnet är det viktigt att prioritera undersökande arbetssätt, till exempel att undersöka olika för åldern lämpliga första- och andrahandskällor och att använda sig av öppna lärmiljöer i historiska undersökningsuppgifter. Målet är att uppmantra eleven att göra egna tolkningar och lära sig bedöma avvikande tolkningar. Eleven ska uppmantras att söka information via informell historiekultur, såsom spel, filmer och litteratur, och att utveckla sin förmåga att tänka historiskt och bedöma kritiskt med hjälp av dessa historiekulturella uttryck.

Handledning, differentiering och stöd i historia i årskurs 7-9

I historieundervisningen ska eleven uppmantras att mångsidigt observera, kommunicera, producera och tolka text och tal samt att använda drama och visuella uttryck. Vid behov hjälper läraren eleverna att förstå olika texter genom att förenkla dem och förklara de begrepp som används i texterna. Vissa begrepp som används i historieundervisningen (till exempel samhälle och demokrati) ska fördjupas under hela den grundläggande utbildningen i takt med att eleven utvecklar sitt tänkande från konkret till abstrakt.

Bedömning av elevens lärande i historia i årskurs 7-9

I historieundervisningen är målet att genom respons uppmantra eleverna att göra egna tolkningar och argumentera för sina åsikter. Utöver skriftliga uppgifter ska också elevernas sätt att arbeta tas i betraktande. I bedömningen ska man fokusera på om eleverna kan tillämpa kunskap och behärskar historiskt tänkande, inte på om hen har memorerat innehållet. Slutbedömningen infaller det läsår då historia upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl varje elev har uppnått målen för lärokursen i historia när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att varje elevs kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i historia. Kunskap i historia utvecklas genom en kumulativ process, där undervisningsinnehållet används för att stärka elevens historiska tänkande. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som de nationella kunskapskraven förutsätter. Om nivån för vitsordet åtta överskrider inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

11 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

12 Människor förändrar världen

Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följer samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

13 Finland skapas, byggs och försvaras

Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomi och i början av Finlands självständighet.

Eleverna gör en stadsrundvandring i empirestaden Helsingfors.

14 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

15 Välfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Innehåll 5 behandlas i åk 8.

16 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Innehåll 6 behandlas i åk 8.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K6, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K7
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4, K5
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4, K5
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att fördjupa sitt intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Motivation används inte som grund för bedömningen. Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M2 aktivera eleven att söka historisk information i olika, för åldern lämpliga informationskällor och att bedöma källornas tillförlitlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att söka historisk information	Eleven kan söka information i olika historiska informationskällor och noterar skillnader i deras tillförlitlighet.

M3 hjälpa eleven att förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka källor	Eleven kan läsa och tolka olika slag av källor.

M4 stärka elevens förmåga att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp

Eleven kan under handledning placera händelser och företeelser i sina tidsmässiga sammanhang och med hjälp av dem i kronologisk ordning.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av begreppet kronologi i historiska sammanhang	Eleven kan placera händelser och företeelser i sina tidsmässiga sammanhang och med hjälp av dem i kronologisk ordning.

M5 hjälpa eleven att förstå faktorer som har påverkat människans aktivitet och beslut i olika historiska situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Historisk inlevelseförmåga	Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar.

M6 hjälpa eleven att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå orsak och verkan i historiska sammanhang	Eleven kan särskilja viktiga faktorer som förklarar historiska händelser eller företeelser från mindre viktiga.

M7 hjälpa eleven att analysera historisk förändring och kontinuitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå förändring och kontinuitet i historiska sammanhang	Eleven kan förklara varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr än i dag.

M8 uppmuntra eleven att göra tolkningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka historia	Eleven kan göra egna motiverade tolkningar av historiska händelser och företeelser.

M9 hjälpa eleven att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven kan beskriva avsikter bakom mänsklig aktivitet.

M10 hjälpa eleven att förklara varför historisk information kan tolkas och brukas på olika sätt i olika sammanhang och att kritiskt bedöma tolkningars trovärdighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara och fälla omdöme om historiska tolkningar	Eleven kan bedöma trovärdigheten i tolkningar av historiska händelser eller företeelser.

M11 lära eleven att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera historisk information	Eleven kan svara på frågor om historia genom att använda information från olika källor.

M12 bidra till att eleven lär sig att med utgångspunkt i sin historiska kunskap göra sig en föreställning om framtiden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Historiemedvetande	Eleven kan beskriva hur man med hjälp av tolkningar av det förflutna kan motivera val som gäller framtiden.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I4 De stora krigen

Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter kriget, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

I5 Vålfärdssamhällets uppbyggnad

Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

Eleverna besöker museum i Helsingfors.

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik

Eleverna fördjupar sig i industriändernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Undervisningsmål	Innehåll som anknuter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M2	I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5
M3	I4, I5, I6	K1, K2, K4
M4	I4, I5, I6	K1, K2, K3
M5	I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K6, K7
M6	I4, I5, I6	K1, K2, K4
M7	I4, I5, I6	K1, K2, K4
M8	I4, I5, I6	K1, K2, K4
M9	I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K7
M10	I4, I5, I6	K1, K2, K4, K5
M11	I4, I5, I6	K1, K2, K4, K5
M12	I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att fördjupa sitt intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Motivation används inte som grund för bedömningen. Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M2 aktivera eleven att söka historisk information i olika, för åldern lämpliga informationskällor och att bedöma källornas tillförlitlighet

Eleven uppfyller målen i M2, M3, M8 och M11 genom ett självständigt arbete.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att söka historisk information	Eleven kan söka information i olika historiska informationskällor och noterar skillnader i deras tillförlitlighet.

M3 hjälpa eleven att förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt

Eleven uppfyller målen i M2, M3, M8 och M11 genom ett självständigt arbete.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka källor	Eleven kan läsa och tolka olika slag av källor.

M4 stärka elevens förmåga att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av begreppet kronologi i historiska sammanhang	Eleven kan placera händelser och företeelser i sina tidsmässiga sammanhang och med hjälp av dem i kronologisk ordning.

M5 hjälpa eleven att förstå faktorer som har påverkat människans aktivitet och beslut i olika historiska situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Historisk inlevelseförmåga	Eleven kan leva sig in i hur människor levde förr och beskriva motiven bakom deras handlingar.

M6 hjälpa eleven att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå orsak och verkan i historiska sammanhang	Eleven kan särskilja viktiga faktorer som förklarar historiska händelser eller företeelser från mindre viktiga.

M7 hjälpa eleven att analysera historisk förändring och kontinuitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå förändring och kontinuitet i historiska sammanhang	Eleven kan förklara varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr än i dag.

M8 uppmuntra eleven att göra tolkningar

Eleven uppfyller målen i M2, M3, M8 och M11 genom ett självständigt arbete.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tolka historia	Eleven kan göra egna motiverade tolkningar av historiska händelser och företeelser.

M9 hjälpa eleven att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven kan beskriva avsikter bakom mänsklig aktivitet.

M10 hjälpa eleven att förklara varför historisk information kan tolkas och brukas på olika sätt i olika sammanhang och att kritiskt bedöma tolkningars trovärdighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förklara och fälla omdöme om historiska tolkningar	Eleven kan bedöma trovärdigheten i tolkningar av historiska händelser eller företeelser.

M11 lära eleven att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem

Eleven uppfyller målen i M2, M3, M8 och M11 genom ett självständigt arbete.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att producera historisk information	Eleven kan svara på frågor om historia genom att använda information från olika källor.

M12 bidra till att eleven lär sig att med utgångspunkt i sin historiska kunskap göra sig en föreställning om framtiden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Historiemedvetande	Eleven kan beskriva hur man med hjälp av tolkningar av det förflutna kan motivera val som gäller framtiden.

35.6.10. Huslig ekonomi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i huslig ekonomi är att stödja eleverna att utveckla kunskaper, färdigheter, attityder och beredskap som behövs för att hantera vardagen i ett hem och för en hållbar livsstil som stödjer välbefinnandet. Undervisningen i huslig ekonomi ska främja praktiska färdigheter och kreativitet samt förmågan att göra val och agera på ett hållbart sätt i vardagen. Undervisningen ska lägga grunden för elevernas kunskaper i huslig ekonomi, så att eleverna har färdigheter att agera i olika miljöer och klara av att genomföra uppgifter i ett hushåll. Undervisningen ska stödja eleverna att utvecklas till konsumenter som klarar av att upprätthålla de grundläggande förutsättningarna för vardagen i ett hushåll. Undervisningen ska hjälpa eleverna att utvecklas till medmänniskor som bryr sig om sin nästa och som växer till aktiva medlemmar i familjen, hemmet och samhället.

Undervisningen ska ge eleverna färdigheter att kunna kommunicera och leva tillsammans. Undervisningen i huslig ekonomi ska lägga grund för hållbart boende, matkunskap och hållbar konsumtion. Eleverna ska få en uppfattning om den teknik som präglar vardagen i ett hem, om hur man kan leva på ett kostnadsmedvetet sätt samt om hur man kan använda informations- och kommunikationsteknik i hushållet.

Med hjälp av centrala innehåll och arbetsuppgifter i huslig ekonomi utvecklas elevernas förmåga att planera och organisera, att utföra arbete och att ha kontroll över resurser. Uppdraget i huslig ekonomi är att stärka elevernas färdigheter att arbeta långsiktigt, att samarbeta och att granska information kritiskt. Det är särskilt viktigt att se till att eleverna deltar i undervisningen på ett jämlikt och rättvist sätt. Läroämnet ska fostra eleverna till att kunna agera aktivt och företagsamt, ansvarsfullt och ekonomiskt.

Läroämnet huslig ekonomi tillämpar kunskap från olika områden och samarbetar med andra läroämnen för att elevernas inläringserfarenheter ska bli mångsidigare. En helhetsskapande undervisning stödjer elevernas förståelse av sambanden mellan olika begrepp, saker eller företeelser som har att göra med vardagen i hemmet, ökar kunskapen om förhållandet mellan orsak och verkan och fördjupar lärandet. Undervisningen i huslig ekonomi täcker alla delområden av mångsidig kompetens.

Undervisningen i huslig ekonomi ska vara systematisk och bygga på kontinuitet samt stödja lärandet så att elevernas kunskaper och färdigheter gradvis fördjupas till helheter. Elevernas självständighet och ansvar ska växa efter hand och eleverna ska få lära sig att lösa problem, att tillämpa kunskaper och färdigheter och att vara kreativa. Med hjälp av hemuppgifter ska eleverna få tillämpa och fördjupa sina kunskaper hemma och i den närmaste kretsen.

Undervisning i huslig ekonomi kan ges redan i de lägre årskurserna om utbildningsanordnaren så beslutar. I sådana fall följer man grunderna för läroplanen för huslig ekonomi med beaktande av elevernas ålder. Undervisningens mål, centrala innehåll och genomförande fastställs i den lokala läroplanen genom anpassning av grunderna för läroplanen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i läroämnet är det viktigt att välja lärmiljöer som möjliggör interaktion i arbetet, att man tillsammans kan skapa och dela kunskap, att man kan använda undersökande och tillämpande arbetssätt samt utvärdera arbetet. Att värdesätta och slutföra arbete, kunna arbeta långsiktigt i en respektfull och lugn atmosfär samt ha möjlighet att lära sig av misslyckanden skapar trygghet i undervisningen. I undervisningen utnyttjas klassgemenskapen, skolans lokaler, skolmiljön samt digitala miljöer och samarbetsnätverk. Skoluppgifterna ska stärka elevernas syn på hur vardagen är uppbyggd och hur olika den kan se ut och ge eleverna träning i att tillämpa sina kunskaper i sin egen familj. Det är viktigt att arbetssätt och metoder väljs så att kunskaper och färdigheter sammanflätas och tillämpas i praktiken.

Handledning, differentiering och stöd i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i huslig ekonomi är det viktigt att ordna handledning, differentiering och stöd på ett sådant sätt att det gradvis stärker elevernas motivation och förmåga att själva stödja och styra sin egen aktivitet. Det är också viktigt att eleverna lär sig arbeta interaktivt, långsiktigt och utgående från kunskap. Undervisningen planeras så att både undervisningssituationen och kunskapsmiljön har en tydlig struktur och lämplig svårighetsgrad. Utgångspunkten för differentiering är undervisningssituationer som anknyter till vardagen och flexibla undervisningsarrangemang i enlighet med elevens kunskapsnivå.

Genom att sammankoppla undervisningssituationer och vardagliga fenomen stärks elevens praktiska färdigheter. Övningar i sociala situationer stärker förmågan att samarbeta och kommunicera. Enkla och tydliga bilder och instruktioner utvecklar förmågan att hantera information. För att kunna växla mellan olika uppgifter under en lektion behövs handledning i tidshantering och strukturering av uppgiften. Läroämnet huslig ekonomi ger eleverna möjlighet att tillämpa sådant de övat och lärt sig i skolan i sin egen vardag. Handledningen ska stödja elevernas intresse för att fördjupa och bredda sina kunskaper i huslig ekonomi och ge eleverna beredskap för utbildning efter den grundläggande utbildningen och vidare till yrken som förutsätter kunskaper inom huslig ekonomi.

Bedömning av elevens lärande i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet i huslig ekonomi ska vara mångsidig, handledande och sporrande. Eleverna ska få respons på sina färdigheter att hantera olika situationer och utföra uppgifter i huslig ekonomi. Elevernas tänkande stöds genom att de handleds att reflektera över sitt sätt att uppfatta och behandla sin egen omgivning. Bedömningen tar också hänsyn till hur eleverna förstår begrepp och tillägnat sig innehåll som anknyter till huslig ekonomi. Eleverna och vårdnadshavarna ska informeras om målen, bedömningsgrunderna och kriterierna för slutbedömningen. Eleverna ska kontinuerligt få information om hur lärandet framskrider och förhåller sig till målen i undervisningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då huslig ekonomi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleverna har uppnått målen för läroplanen i huslig ekonomi när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevernas kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i huslig ekonomi. Kunskaperna i huslig ekonomi utvecklas och stärks gradvis under hela den gemensamma undervisningen i huslig ekonomi. I slutvitsordet ska alla de nationella kriterierna för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga har fastställts i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrider inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

11 Matkunskap och matkultur

Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matskedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

12 Att bo och leva tillsammans

Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder,

jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

13 Konsument- och hushållskunskap i hemmet

Innehållet väjs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K3
M2	I1, I2	K2, K3
M3	I1, I2, I3	K3, K4, K5, K7
M4	I1, I2	K1, K3, K6
M5	I1, I2, I3	K3, K5, K7
M6	I1, I2, I3	K1, K2, K6, K7
M7	I1, I2, I3	K2, K3
M8	I1, I2	K3, K6, K7
M9	I1, I2, I3	K2, K6, K7
M10	I1, I2, I3	K1, K4
M11	I1, I2, I3	K4
M12	I1, I2, I3	K1
M13	I1, I2, I3	K1, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att planera, organisera och utvärdera arbete och aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att sätta upp mål och att genomföra arbetet samt lärstrategier	Eleven sätter upp mål för sin verksamhet och arbetar för att uppnå dem. Eleven kan utvärdera sitt eget lärande och sätt att arbeta i förhållande till målen. Eleven kan bilda sig en uppfattning om sina egna kunskaper utgående från självbedömning, lärarens respons samt kamratrespons.

M2 handleda eleven att träna praktiska färdigheter som behövs i hushållet samt uppmuntra eleven att vara kreativ och att lägga märke till estetik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

502

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Praktiska färdigheter och estetik	Eleven kan använda de vanligaste arbetsmetoderna för att laga mat, baka och för att utföra grundläggande uppgifter i hemmet. Eleven tar också hänsyn till estetiska aspekter.

M3 handleda och uppmuntra eleven att välja och använda material, redskap, apparater och digitala verktyg med tanke på välbefinnande och hållbar konsumtion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Konsumtionsfärdigheter, förmåga att stärka välbefinnandet samt användning av digitala verktyg	Eleven väljer och använder material och digitala verktyg ekonomiskt i sin verksamhet och reflekterar över sina val utgående från välbefinnande och hållbarhet.

M4 handleda eleven att planera sin tidsanvändning och arbetets gång samt att hålla ordning i samband med uppgifter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera tid och hålla ordning	Eleven kan arbeta utgående från instruktioner och kan hålla ordning och planera sin tidsanvändning utgående från anvisningarna.

M5 vägleda och motivera eleven att arbeta hygieniskt, säkert och ergonomiskt och att fästa uppmärksamhet vid de resurser som finns

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta säkert och hållbart utgående från resurserna	Eleven arbetar enligt instruktioner och enligt principerna för säkerhet och hygien. Eleven arbetar ändamålsenligt i förhållande till tid, kostnader och energiförbrukning. Eleven eftersträvar att ta hänsyn till ergonomi.

M6 handleda eleven att träna att lyssna samt diskutera och argumentera på ett konstruktivt sätt när hen planerar och genomför uppgifter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

503

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna, diskutera och argumentera	Eleven försöker lyssna på olika synpunkter och uttrycka sina åsikter konstruktivt i gemensamma planerings- och arbetssituationer.

M7 göra eleven uppmärksam på hur vardagen är uppbyggd samt på kulturellt mångskiftande verksamhetsmiljöer och husliga traditioner

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta hur vardagen är uppbyggd samt skillnader mellan olika hushåll	Eleven kan beskriva vardagsrutinerna i ett hem. Eleven kan ge exempel på olika familjetyper och husliga traditioner samt reflektera över hur de påverkar vardagen.

M8 handleda eleven att arbeta självständigt och i grupp och att komma överens om fördelningen av arbetsuppgifter och tidsanvändningen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda resurser och komma fram till överenskommelser	Eleven kan arbeta självständigt och försöker tillsammans med andra arbeta konstruktivt och genom att förhandla om olika arbetsuppgifter. Eleven kan beskriva vad en rättvis arbetsfördelning innebär och kan komma fram till överenskommelser om tidsanvändning och arbetsfördelning genom att delta i beslutsfattandet.

M9 uppmuntra eleven att handla enligt goda seder i samspel med andra och att fundera över hur det egna uppförandet påverkar arbetet i gruppen och gemenskapen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Påverkar inte vitsordet. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M10 uppmuntra eleven att söka och bedöma hushållsrelaterad information samt handleda eleven att använda tillförlitlig information som grund för sina val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att söka och använda information	Eleven kan söka information som anknyter till innehållet i huslig ekonomi i olika källor och kan reflektera över informationens tillförlitlighet samt tolka förpackningars innehållsdeklaration. Eleven känner till grupperna av näringsämnen och deras egenskaper.

M11 lära eleven att läsa, tolka och bedöma anvisningar, tecken och symboler som anknyter till hushåll och närmiljö

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera anvisningar, tecken och symboler	Eleven kan tolka och använda hushållsrelaterade anvisningar och kan namnge typiska hushållsrelaterade tecken och symboler samt förstå dem i samband med olika vardagliga företeelser.

M12 handleda eleven att lära sig lösa problem och vara kreativ i olika situationer och miljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillägna sig begrepp, tillämpa kunskaper och färdigheter, uttrycka sig kreativt och identifiera tjänster	Eleven kan använda hushållsrelaterade begrepp och sina kunskaper och färdigheter i huslig ekonomi i ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där kunskaperna i huslig ekonomi tillämpas i olika miljöer. Eleven kan beskriva olika tjänster som stödjer vardagen i hemmet och reflektera över tjänsternas betydelse och möjligheter i vardagslivet.

M13 vägleda eleven till en hållbar livsstil genom att fästa elevens uppmärksamhet vid miljö- och kostnadsmedvetenhet i vardagen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa mätning, räkning och återvinning i sitt arbete och för att fatta beslut	Eleven kan sköta den grundläggande sorteringen av hushållsavfall samt kan beskriva sambandet mellan att mäta och räkna och en miljövänlig vardag och kostnads- och miljömedvetna val.

35.6.11. Hälsokunskap

Läroämnets uppdrag

Hälsokunskap är ett läroämne som bygger på kunskap från flera vetenskapsgrenar. Undervisningen i hälsokunskap har som uppdrag att ge eleverna mångsidig kunskap om hälsa. Utgångspunkt är respekt för livet och ett värdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna. I undervisningen granskas företeelser med anknytning till hälsa, välbefinnande och trygghet på ett för åldersgruppen lämpligt sätt med hjälp av olika delområden. Sådana delområden är kunskaper, färdigheter, självkänedom, kritiskt tänkande och etiskt ansvar när det gäller hälsa. Undervisningen ska ta hänsyn till att hälsorelaterade företeelser omfattar olika dimensioner och plan: fysiska, psykiska och sociala faktorer som stödjer och tär på hälsan samt sambandet och orsakssambanden mellan dem. Hälsan granskas under olika livsskeden, på individ-, familje-, grupp- och samhällsnivå och i tillämpliga delar även globalt. Granskningen av hälsorelaterade frågor breddas och fördjupas i takt med att eleverna utvecklas och livsmiljön expanderar. Det är viktigt att eleverna lär sig se hälsan som en resurs i vardagen, i livsmiljön och i samhället. Undervisningen ska stödja eleverna att självständigt och tillsammans med andra söka, bygga, bedöma och använda kunskap. Dessutom ska eleverna stödjas i att utveckla sina färdigheter gällande säkerhet och trygghet, sin sociala kompetens och sin förmåga att känna igen och reglera sina känslor.

Med hjälp av sina kunskaper och färdigheter i hälsokunskap kan eleverna förstå bredden av begreppet hälsa och få beredskap att göra ändamålsenliga och motiverade val och beslut angående hälsa. Hälsokunskap ökar förmågan att känna igen och påverka faktorer som ger eleverna möjlighet att värdesätta, upprätthålla och främja den egna hälsan och omgivningens hälsa. I undervisningen ska man utnyttja olika möjligheter att observera och undersöka företeelser som anknyter till hälsa och trygghet i den egna livs- och lärmiljön, att samarbeta med andra läroämnen samt att öva och tillämpa sina kunskaper i praktiken. I årskurserna 1–6 undervisas hälsokunskap som en del av omgivningsläran. I årskurserna 7–9 fördjupas och breddas de teman som behandlats i de lägre klasserna i enlighet med elevernas ålder. Målet är att använda allt exaktare ämnesspecifika begrepp i undervisningen och att stärka elevernas självkänedom samt förmåga att tänka kritiskt och etiskt i enlighet med åldern. I undervisningen i de olika årskurserna ska man beakta att undervisningsstoffet och de kunskaper och färdigheter som hör samman med det ska vara relevanta med tanke på elevernas ålder och utvecklingsstadium.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i hälsokunskap i årskurs 7–9

Genom lärande som utnyttjar olika arbetssätt, behandlar vardagliga hälsofenomen och beaktar aktuella ämnen läggs grunden för utvecklingen av lärandet och förmågan att tillämpa sina kunskaper, tänka kritiskt och att lära sig.

Genom ett fenomenbaserat arbetssätt uppmuntras eleverna att lyfta fram sina egna kunskaper och erfarenheter, att ställa frågor och söka svar, att strukturera kunskap, dra slutsatser och motivera dem. Eleverna handleds att bedöma relevansen av olika faktorer och att uppfatta större helheter. Aktivt, målinriktat och reflekterande arbete utvecklar både de etiska, emotionella och sociala färdigheterna samt tanke- och samarbetsförmågan.

Lärmiljöerna i hälsokunskap består förutom av en mångsidig fysisk miljö också av sociala situationer och sammanhang och digitala miljöer. Lärmiljöerna och arbetssätten ska väljas så att de ger eleverna möjlighet att bygga kunskap självständigt eller i grupp, genom aktiviteter eller upplevelser, med hjälp av drama eller berättelser samt genom att undersöka hälsorelaterade fenomen i så naturliga situationer och miljöer som möjligt.

Att aktivt observera den egna lärmiljön, att vara med och välja lärmiljöer och arbetssätt samt att delta i att främja hälsa och säkerhet ur ett resursperspektiv erbjuds eleverna möjligheter att öva och tillämpa sin hälsokunskap i skolan. Samtidigt stödjer man samhörigheten, det gemensamma välbefinnandet och delaktigheten i den egna undervisningsgruppen och i hela skolan.

Handledning, differentiering och stöd i hälsokunskap i årskurs 7–9

Flera teman inom hälsokunskap tangerar elevernas utvecklingskede, individuella erfarenheter och livssituation. I undervisningen och vid valet av arbetssätt beaktas specialbehov som

anknyter till elevernas utveckling, livssituation och kultur. Eleverna ska vägledas att förstå och respektera individens rätt till integritet och sekretess i frågor som gäller den egna hälsan och sjukdomar.

Undervisningen ska planeras så att den möjliggör samarbete mellan olika läroämnen, skolhälsovården och övrig elevvård och erbjuder möjligheter att öva och tillämpa olika delområden av hälsokunskapen som en del av den gemensamma elevvården och skolans verksamhetskultur. Genom samarbetet säkras man också det individuella stöd eleven behöver för lärandet och i frågor som anknyter till hans livssituation.

Bedömning av elevens lärande i hälsokunskap i årskurs 7–9

Föremål för bedömningen i hälsokunskap är de olika delområdena inom hälsokunskap. Syftet med bedömningen och responsen är att stödja lärandet och sporra eleverna att utveckla sina kunskaper i hälsokunskap och att tillämpa dem i vardagen. Eleverna ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt, i olika skeden av undervisningen och med hänsyn till delområdets karaktär. Som stöd för lärandet används även självbedömning och kamratbedömning. I hälsokunskap är det särskilt viktigt att komma ihåg att elevens värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala kompetens, temperament eller övriga personliga egenskaper inte är föremål för bedömningen. I målen som anknyter till etiskt tänkande och självkänedom beaktar man hur eleven begrunder och motiverar det aktuella temat ur ett hälsoperspektiv genom att utnyttja begrepp och olika källor inom området.

Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i hälsokunskap när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i hälsokunskap. Hälsokunskapen utvecklas ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrider för något mål, kan detta kompensera en svagare prestation för något annat mål.

Årskurs 7

Centralt innehåll

11 Växande och utveckling som stödjer hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslapp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkänedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

12 Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stödjer hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stödjer välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas. Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbing och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av

innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsojourer, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen. Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhörighet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Undervisningens mål	Innehåll som anknuter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K7
M2	I1	K2, K3, K4, K7
M3	I1	K1, K3, K4, K6
M6	I2, I3	K2, K3, K5, K6, K7
M7	I1, I2	K2, K3, K4, K7
M10	I1, I2	K1, K3, K6
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslöpp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Elevens uppfattning om hälsa	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt ge exempel på vad som avses med att främja hälsa. Eleven kan redogöra för olika livsskederna, i synnerhet utvecklingen under ungdomen och med hjälp av exempel beskriva betydelsen av hälsa, växande och utveckling som resurser i livet.

M2 handleda eleven att utveckla sina emotionella och sociala färdigheter samt förmågan att hantera olika konflikt- och krissituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera sina emotionella och sociala färdigheter och sitt beteende	Eleven kan namnge många känslor och ge exempel på sambandet mellan känslor och beteende och hur man kontrollerar sitt beteende. Eleven kan hitta på lösningar för att reda ut konfliktsituationer samt redogöra för olika sätt att hantera stress och kriser.

M3 handleda eleven att utveckla sin självkännet och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler och att identifiera och kontrollera faktorer som stödjer det egna beteendet, lärandet och studierna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

M6 stödj eleven att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknuter till hälsa, säkerhet och sjukdomar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter med anknytning till hälsa, säkerhet och sjukdom	Eleven kan söka pålitlig hälsorelaterad information i olika källor och huvudsakligen använda den på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva ändamålsenliga tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hans hälsa och trygghet.

M7 vägleda eleven att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är relevanta för den egna hälsan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven ska handledas att reflektera kring sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M10 vägleda eleven att lägga grunden för den egnastudie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta på vilka sätt man kan främja arbetsförmågan	Eleven kan utarbeta planer för att främja studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan beskriva hur man uppsöker den egna skolans och kommunens hälsotjänster och ger flera exempel på hur de kan utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt i olika sammanhang.

M11 vägleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen och den närmaste omgivningen, att förstå deras betydelse för en själv samt att skapa sig en bild av på vilket sätt hen lär sig bäst

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma uppfattningar om hälsa och att inse vilka faktorer som främjar lärande	Eleven kan med hjälp av exempel reflektera kring hur familjen, den närmaste omgivningen, andra sociala samfund och medierna påverkar uppfattningarna om hälsa. Eleven kan med hjälp av exempel ange vilka faktorer som främjar det egna lärandet.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Växande och utveckling som stödjer hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkänedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

I2 Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stödjer hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stödjer välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas.

Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbing och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen. Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M3	I1	K1, K3, K4, K6
M4	I1, I3	K1, K2, K3, K4, K6, K7
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K4
M6	I2, I3	K2, K3, K5, K6, K7
M7	I1, I2	K2, K3, K4, K7
M10	I1, I2	K1, K3, K6
M12	I3	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M3 handleda eleven att utveckla sin självkänedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler och att identifiera och kontrollera faktorer som stödjer det egna beteendet, lärandet och studierna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

M4 vägleda eleven att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera den hälsomässiga utvecklingen och att agera hälsosamt i sociala situationer	Eleven kan med hjälp av exempel redogöra för faktorer som anknyter till den individuella utvecklingen och hälsan samt bedöma betydelsen av sociala relationer och socialt stöd för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan nämna och beskriva etiska frågor och situationer som anknyter till samspel och sociala situationer och komma med ansvarsfulla lösningar till dem.

M5 vägleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa, faktorer och mekanismer som stärker och hotar hälsan samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen faktorer som påverkar hälsan samt att använda begrepp som anknyter till hälsa	Eleven kan nämna flera faktorer som stödjer respektive hotar hälsan samt i huvuddrag beskriva deras inbördes samband och orsakssammanhang. Eleven kan använda centrala begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.

M6 stödja eleven att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter med anknytning till hälsa, säkerhet och sjukdom	Eleven kan söka pålitlig hälsorelaterad information i olika källor och huvudsakligen använda den på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva ändamålsenliga tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hens hälsa och trygghet.

M7 vägleda eleven att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är relevanta för den egna hälsan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven ska handledas att reflektera kring sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M10 vägleda eleven att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta på vilka sätt man kan främja arbetsförmågan	Eleven kan utarbeta planer för att främja studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan beskriva hur man uppsöker den egna skolans och kommunens hälsotjänster och ger flera exempel på hur de kan utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt i olika sammanhang.

M12 stödja elevens förmåga att kritiskt bedöma information som berör hälsa och sjukdom samt att beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma hälsorelaterad information samt kännedom om metoder och sätt som påverkar hälsa och trygghet	Eleven kan bedöma tillförlitligheten och relevansen i olika typer av hälsorelaterad information samt motivera uppfattningar om hälsa och säkerhet. Eleven kan beskriva konsekvenserna av livsstilar för andra och för miljöns hälsa samt ge exempel på metoder och sätt att påverka hälsan i den närmaste omgivningen.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Växande och utveckling som stödjer hälsan

I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehållet som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

I2 Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stödjer hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stödjer välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första

hjälp, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas. Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbing och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälso tjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen. Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K7
M2	I1	K2, K3, K4, K7
M3	I1	K1, K3, K4, K6
M4	I1, I3	K1, K2, K3, K4, K6, K7
M5	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K4
M6	I2, I3	K2, K3, K5, K6, K7
M7	I1, I2	K2, K3, K4, K7
M8	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M9	I3	K2, K4, K5, K7
M10	I1, I2	K1, K3, K6
M11	I1, I2, I3	K1, K2, K3, K7
M12	I3	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa och att främja hälsan samt människans levnadslapp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Elevens uppfattning om hälsa	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt ge exempel på vad som avses med att främja hälsa. Eleven kan redogöra för olika livsskeden, i synnerhet utvecklingen under ungdomen och med hjälp av exempel beskriva betydelsen av hälsa, växande och utveckling som resurser i livet.

M2 handleda eleven att utveckla sina emotionella och sociala färdigheter samt förmågan att hantera olika konflikt- och krissituationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera sina emotionella och sociala färdigheter och sitt beteende	Eleven kan namnge många känslor och ge exempel på sambandet mellan känslor och beteende och hur man kontrollerar sitt beteende. Eleven kan hitta på lösningar för att reda ut konfliktsituationer samt redogöra för olika sätt att hantera stress och kriser.

M3 handleda eleven att utveckla sin självkännet och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler och att identifiera och kontrollera faktorer som stödjer det egna beteendet, lärandet och studierna

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

M4 vägleda eleven att mångsidigt begrunda frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera den hälsomässiga utvecklingen och att agera hälsosamt i sociala situationer	Eleven kan med hjälp av exempel redogöra för faktorer som anknyter till den individuella utvecklingen och hälsan samt bedöma betydelsen av sociala relationer och socialt stöd för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan nämna och beskriva etiska frågor och situationer som anknyter till samspel och sociala situationer och komma med ansvarsfulla lösningar till dem.

M5 vägleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa, faktorer och mekanismer som stärker och hotar hälsan samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att känna igen faktorer som påverkar hälsan samt att använda begrepp som anknyter till hälsa	Eleven kan nämna flera faktorer som stödjer respektive hotar hälsan samt i huvuddrag beskriva deras inbördes samband och orsakssammanhang. Eleven kan använda centrala begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.

M6 stödja eleven att söka och använda information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter med anknytning till hälsa, säkerhet och sjukdom	Eleven kan söka pålitlig hälsorelaterad information i olika källor och huvudsakligen använda den på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva ändamålsenliga tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hens hälsa och trygghet.

M7 vägleda eleven att känna igen och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är relevanta för den egna hälsan

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven ska handledas att reflektera kring sina erfarenheter som en del av självbedömningen.

M8 vägleda eleven att identifiera och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information	Eleven kan redogöra för faktorer som påverkar hälsovanorna och förklara hur hälsovanor uppstår. Eleven kan beskriva etiska frågor i anslutning till livsstil och med hjälp av exempel bedöma konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information utgående från flera faktorer som beskriver informationstillförlitligheten.

M9 vägleda eleven att förstå samhällets, omgivningens, kulturens och den digitala utvecklingens betydelse för hälsa och välfärd

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå hur omgivningen påverkar hälsan	Eleven kan beskriva centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt redogöra för sambandet mellan hälsa och samfund, kultur och medier samt informations- och kommunikationsteknik.

M10 vägleda eleven att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsojourer på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta på vilka sätt man kan främja arbetsförmågan	Eleven kan utarbeta planer för att främja studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan beskriva hur man uppsöker den egna skolans och kommunens hälsojourer och ger flera exempel på hur de kan utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt i olika sammanhang.

M11 vägleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen och den närmaste omgivningen, att förstå deras betydelse för en själv samt att skapa sig en bild av på vilket sätt hen lär sig bäst

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma uppfattningar om hälsa och att inse vilka faktorer som främjar lärande	Eleven kan med hjälp av exempel reflektera kring hur familjen, den närmaste omgivningen, andra sociala samfund och medierna påverkar uppfattningarna om hälsa. Eleven kan med hjälp av exempel ange vilka faktorer som främjar det egna lärandet.

M12 stödja elevens förmåga att kritiskt bedöma information som berör hälsa och sjukdom samt att beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma hälsorelaterad information samt kännedom om metoder och sätt som påverkar hälsa och trygghet	Eleven kan bedöma tillförlitligheten och relevansen i olika typer av hälsorelaterad information samt motivera uppfattningar om hälsa och säkerhet. Eleven kan beskriva konsekvenserna av livsstilar för andra och för miljöns hälsa samt ge exempel på metoder och sätt att påverka hälsan i den närmaste omgivningen.

35.6.12. Kemi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i kemiundervisningen är att stödja eleverna att utveckla sitt naturvetenskapliga tänkande och sin världsbild. Undervisningen i kemi ska hjälpa eleven att förstå betydelsen av kemi och dess tillämpningar i vardagslivet, livsmiljön, samhället och inom teknologi. Undervisningen ska stödja elevernas förmåga att göra val och att använda sina kunskaper och färdigheter i olika livssituationer. Undervisningen ska förmedla en bild av kemins betydelse för en hållbar framtid: kemi behövs för att utveckla nya lösningar och trygga miljöns och människans välbefinnande. Undervisningen ska vägleda eleverna att ta ansvar för sin omgivning. Kemiundervisningens uppdrag är att stödja elevernas begreppsbyggnad och förståelse för fenomen som anknyter till kemi. I årskurs 7–9 ska tyngdpunkten i studierna ligga på makroskopisk nivå men vartefter elevernas förmåga att tänka abstrakt utvecklas ska sambandet till submikroskopiska och symboliska modeller stärkas. Undervisningen går stegvis från elevernas tidigare erfarenheter och observationer till att beskriva och förklara fenomen samt beskriva ämnets struktur och kemiska reaktioner med hjälp av kemiska symboler. Undervisningen ska vägleda eleverna att tänka naturvetenskapligt samt söka och använda information, komma med idéer, kommunicera och bedöma informationens pålitlighet och betydelse i olika situationer på ett naturvetenskapligt sätt. Utgångspunkten för undervisningen i kemi är observationer och undersökningar av ämnen och fenomen i livsmiljön. Att undersöka är viktigt för att eleven ska tillägna sig begrepp, lära sig ett undersökande arbetsätt och uppfatta naturvetenskapens karaktär. Undersökande arbetsätt utvecklar arbets- och samarbetsfärdigheterna, förmågan att tänka kreativt och kritiskt samt inspirerar eleverna att studera kemi. Undervisningens uppdrag är att vägleda eleverna att förstå betydelsen av att kunna kemi med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Jämlikhet och likställdhet främjas genom att man erbjuder eleverna möjligheter att tillämpa kemi i olika kontexter och ger dem mångsidig information om yrken som förutsätter kunskaper i kemi.

518

Mål för lärmiljöer och arbetsätt i kemi i årskurs 7–9

Mångsidiga arbetsätt och lärmiljöer bidrar till att uppnå målen i kemi. Ett forskningsorienterat arbetsätt stödjer begreppsbyggnaden och utvecklingen av elevernas undersökningsfärdigheter. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar vid planeringen och genomförandet av enkla undersökningar. I det experimentella arbetet ska kemikalie- och avfallsstiftningen samt arbetarskyddsstiftningen följas, i synnerhet de begränsningar som gäller unga arbetstagare. I lärmiljöerna används informations- och kommunikationsteknik på ett naturligt sätt. För att eleverna ska få en mångsidig bild av hur kemi och teknik tillämpas, ska man utöver skolans lokaler utnyttja lokala möjligheter, till exempel näromgivningen, och samarbeta med företag och sakkunniga.

Handledning, differentiering och stöd i kemi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i kemi är det viktigt att handleda eleverna att arbeta självständigt och långsiktigt samt att identifiera sina lärvanor. Eleverna ska stödjas att tillägna sig och förstå begrepp för att kunna uppfatta begreppen som tydliga helheter. I det experimentella arbetet får de lära sig att arbeta tryggt och smidigt. Undervisningen kan differentieras med hjälp av undersökningsuppgifter, där eleverna kan agera i olika roller eller avancera individuellt till olika tankenivåer. Med olika modeller och genom att använda dem på olika sätt kan man också utmana elevernas förmåga att tänka abstrakt. Handledning och stöd, valet av arbetsätt, delaktighet i planeringen av arbetet och upplevelser av att lyckas bidrar till att stärka elevens bild av sig själv som elev.

Bedömning av elevens lärande i kemi i årskurs 7–9

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. Bedömningen av experimentellt arbete kan avancera från säkerhet i arbetet till uppgifter som mäter färdigheter och från styrda undersökningar till öppna undersökningar. Eleverna ska vägledas att identifiera sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla forskningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl eleverna har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på observation av arbetet och på diskussioner. Utöver alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleven formulerar frågor, avgränsar ämnet, söker information, motiverar åsikter, använder begrepp, hur tydligt eleven uttrycker sig och hur hen slutför arbetet. Elevernas självbedömning, kamratrespons och diskussioner mellan läraren och elever kan användas som stöd för bedömningen. Slutbedömningen infaller det läsår då kemi upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i kemi när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i kemi. Elevens kunskaper i kemi utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

11 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens

519

olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

12 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

13 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

14 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

15 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Följande innehåll behandlas i åk 8: Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

16 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Följande innehåll behandlas i åk 8: Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K6
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M14	I5, I6	K1
M15	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera kemi

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 vägleda och uppmuntra eleven att identifiera sina kunskaper i kemi, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av kunskaper i kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma betydelsen av kemi	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva hur man i olika situationer behöver kunskaper och färdigheter i kemi. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna kemi i olika yrken och i fortsatta studier.

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter, kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer enligt anvisningarna eller en plan. Eleven kan genomföra styrda och öppna undersökningar i samarbete med andra.

M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att behandla, presentera och utvärdera forskningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar och dra enkla slutsatser. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och resultat från undersökningar samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.

M10 vägleda eleven att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt samt att utveckla sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan använda centrala kemiska begrepp i korrekta sammanhang och kan koppla samman begreppen. Eleven kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala kemiska begrepp.

M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnens struktur och kemiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda modeller	Eleven kan beskriva ämnens struktur och kemiska fenomen med modeller eller på annat sätt.

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemien typiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemien typiskt sätt.

M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Eleven kan med hjälp av exempel från kemin beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.

M14 handleda eleven att förstå de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller för att förklara ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.

M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i kemi inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur kemi tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i kemi inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där kemi tillämpas i olika miljöer.

Årskurs 8

Centralt innehåll

11 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

12 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

13 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produktens livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

14 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

15 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

16 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iaktar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K6
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6, K7
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M14	I5, I6	K1
M15	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera kemi

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 vägleda och uppmuntra eleven att identifiera sina kunskaper i kemi, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av kunskaper i kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma betydelsen av kemi	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva hur man i olika situationer behöver kunskaper och färdigheter i kemi. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna kemi i olika yrken och i fortsatta studier.

M4 handleda eleven att använda sina kunskaper i kemi för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av naturresurser och produkters livscykel

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur kemins perspektiv	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i kemi behövs i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika val med tanke på hållbar användning av naturresurser och produkters livscykel.

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter, kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer enligt anvisningarna eller en plan. Eleven kan genomföra styrda och öppna undersökningar i samarbete med andra.

M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att behandla, presentera och utvärdera forskningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar och dra enkla slutsatser. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

M8 vägleda eleven att uppfatta hur kemi tillämpas inom teknologi samt att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa lösningar som omfattar tillämpning av kemi i samarbete med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta kring teknologisk problemlösning	Eleven kan beskriva några exempel på hur kemi tillämpas inom teknologi. Eleven kan samarbeta med andra för att skapa idéer, planera, utveckla och tillämpa en lösning där kemi används.

M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och resultat från undersökningar samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.

M10 vägleda eleven att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt samt att utveckla sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan använda centrala kemiska begrepp i korrekta sammanhang och kan koppla samman begreppen. Eleven kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala kemiska begrepp.

M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnens struktur och kemiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda modeller	Eleven kan beskriva ämnens struktur och kemiska fenomen med modeller eller på annat sätt.

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt.

M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Eleven kan med hjälp av exempel från kemin beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.

M14 handleda eleven att förstå de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller för att förklara ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.

M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i kemi inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur kemi tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i kemi inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där kemi tillämpas i olika miljöer.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Naturvetenskaplig forskning

Säkerhet i arbetet och grundläggande arbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olika undersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations- och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön

Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet och den egna livsmiljön granskas särskilt med tanke på hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön

och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

13 Kemi i samhället

Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten ligger på hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

14 Kemin som grund för världsbilden

Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin som vetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

15 Ämnens egenskaper och struktur

Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten- och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnena studerar eleverna ämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnad och det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

16 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iaktar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorer som påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig om koncentration och surhet i samband med vardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K6
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6, K7
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K7
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K5
M8	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K3, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M11	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1
M12	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K2, K4
M13	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M14	I5, I6	K1
M15	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K6

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera kemi

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som bedömningsgrund. Eleven handleds att reflektera över sina upplevelser som en del av självbedömningen.

M2 vägleda och uppmuntra eleven att identifiera sina kunskaper i kemi, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta målinriktat och förmåga att lära sig lära	Eleven kan ställa upp egna mål för mindre helheter och arbetar för att nå dem. Eleven kan beskriva sina kunskaper utgående från lärarens respons, kamratrespons och självbedömning.

M3 vägleda eleven att förstå betydelsen av kunskaper i kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bedöma betydelsen av kemi	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva hur man i olika situationer behöver kunskaper och färdigheter i kemi. Eleven kan beskriva betydelsen av att kunna kemi i olika yrken och i fortsatta studier.

M4 handleda eleven att använda sina kunskaper i kemi för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av naturresurser och produkters livscykel

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur kemins perspektiv	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i kemi behövs i byggandet av en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika val med tanke på hållbar användning av naturresurser och produkters livscykel.

M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven kan formulera frågor kring det fenomen som granskas. Eleven kan precisera frågor som utgångspunkt för en undersökning eller annan aktivitet, till exempel genom att avgränsa variabler.

M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven har grundläggande arbetsfärdigheter, kan arbeta på ett säkert sätt och göra observationer enligt anvisningarna eller en plan. Eleven kan genomföra styrda och öppna undersökningar i samarbete med andra.

M7 vägleda eleven att behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar samt utvärdera dem och hela undersökningsprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att behandla, presentera och utvärdera forskningsresultat	Eleven kan behandla, tolka och presentera resultat från egna undersökningar och dra enkla slutsatser. Eleven kan bedöma hur korrekta och pålitliga resultaten är och beskriva hur undersökningsprocessen fungerade.

M8 vägleda eleven att uppfatta hur kemi tillämpas inom teknologi samt att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa lösningar som omfattar tillämpning av kemi i samarbete med andra

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tekniska kunskaper och förmåga att samarbeta kring teknologisk problemlösning	Eleven kan beskriva några exempel på hur kemi tillämpas inom teknologi. Eleven kan samarbeta med andra för att skapa idéer, planera, utveckla och tillämpa en lösning där kemi används.

M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och resultat från undersökningar samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven kan använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätningsresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser utgående från en simulering.

M10 vägleda eleven att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt samt att utveckla sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven kan använda centrala kemiska begrepp i korrekta sammanhang och kan koppla samman begreppen. Eleven kan beskriva och förklara fenomen med hjälp av centrala kemiska begrepp.

M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnens struktur och kemiska fenomen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda modeller	Eleven kan beskriva ämnens struktur och kemiska fenomen med modeller eller på annat sätt.

M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven kan söka information från olika informationskällor och välja ut några tillförlitliga informationskällor. Eleven kan uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt.

M13 vägleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär	Eleven kan med hjälp av exempel från kemi beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.

M14 handleda eleven att förstå de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Hur eleven nått teoretiska kunskaper för fortsatta studier	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller för att förklara ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.

M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i kemi inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur kemi tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter i olika situationer	Eleven kan använda sina kunskaper och färdigheter i kemi inom ett mångvetenskapligt lärområde eller i en situation där kemi tillämpas i olika miljöer.

35.6.13. Livsåskådningskunskap

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i livsåskådningskunskap är att främja elevernas förmåga att sträva efter det goda livet. I livsåskådningskunskapen ses människorna som aktörer som förnyar och skapar sin kultur och som upplever och skapar mening tillsammans och i samverkan med omvärlden. Livsåskådningar, mänskliga sedvanor och deras innebörd anses vara resultat av växelverkan mellan individer, samhällen och kulturarv. I livsåskådningskunskapen betonas människans förmåga att aktivt påverka sina egna tankar och handlingar. Detta gäller även elevernas studier och lärande. Därför är det viktigt att undervisningen och studierna anpassas efter elevernas tanke- och upplevelsevärld. Undervisningen i livsåskådningskunskap har som uppdrag att utveckla elevernas förmåga att växa till självständiga, toleranta, ansvarsfulla och omdömesgilla medlemmar i sitt samhälle. Målet är ett fullständigt demokratiskt medborgarskap i en allt mer global och snabbt föränderlig värld. Det förutsätter att undervisningen i livsåskådningskunskap mångsidigt ökar den åskådningsmässiga och kulturella allmänbildningen, utvecklar förmågan att tänka, förmågan att handla etiskt och kritiskt och att lära sig. Att tänka kritiskt innebär inom livsåskådningskunskap

att söka orsaker, se sammanhang, ha känsla för situationer och att kunna ändra sitt förhållningssätt. Hit hör också en öppen och reflekterande attityd. Livsåskådningskunskapen ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens, i synnerhet förmågan att tänka och lära sig, kulturell och kommunikativ kompetens, vardagskompetens och förmågan att delta, påverka och ta ansvar.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9

har undervisningen i livsåskådningskunskap som särskilt uppdrag att öka elevernas förmåga att gestalta och planera sin framtid. Undervisningen ska stödja eleverna att bygga sin identitet och livsåskådning i synnerhet genom att bredda de allmänbildande kunskaperna samt beakta elevernas personliga val efter den grundläggande utbildningen. Eleverna ska få stöd för att hitta egna modeller för ett gott liv.

Mål för läromiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i årskurs 7-9

Med tanke på läroämnets mål är det viktigt att skapa en trygg och öppen lär- och samtalsmiljö, där eleven upplever att hen blir hörd och respekterad. Ur lärmiljöperspektiv är det, i synnerhet när en ny grupp börjar, viktigt att skapa samhörighet i gruppen. Eleven ska uppmuntras till att ta ansvar för sitt lärande. Eleverna lever i en allt mer globaliserad medievärld, som formas av olika digitala tillämpningar. Därför är det viktigt att i lärmiljön i livsåskådningskunskap kombinera naturligt umgänge och gemensam samvaro med användning av olika medier och digitala verktyg på ett pedagogiskt mångsidigt sätt.

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurs 7-9

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs för att uppfatta det begreppsliga innehållet i läroämnet, i synnerhet i etiska frågor, och för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd samt möjlighet att fördjupa sig och avancera i egen takt ska beaktas vid valet av arbetssätt och innehåll.

Bedömningen av elevens lärande i livsåskådningskunskap i årskurs 7-9

Bedömningen i livsåskådningskunskap ska grunda sig på observation av arbetet, diskussioner och argumentering samt på elevens olika alster. Utöver alstren bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleven formulerar frågor, bygger upp motiveringar, avgränsar ämnen, söker information, motiverar synpunkter, använder begrepp, hur tydligt eleven uttrycker sig och hur hen slutför sitt arbete. Elevernas självbedömning och kamratbedömning används som stöd för bedömningen. Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i livsåskådningskunskap när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i livsåskådningskunskap. Kunskapen i läroämnet utvecklas kumulativt i takt med att elevens tankeförmåga fördjupas. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar de kunskaper som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids för något mål, kan detta kompensera en svagare prestation för något annat mål.

35.6.14. Matematik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i matematik är att utveckla ett logiskt, exakt och kreativt matematiskt tänkande hos eleverna. Undervisningen ska lägga grund för förståelsen av matematiska begrepp och strukturer samt utveckla elevernas förmåga att behandla information och lösa problem. På grund av matematikens kumulativa natur ska undervisningen framskrida systematiskt. Konkreta och laborativa inslag är centrala i undervisningen och studierna i matematik. Lärandet stöds med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. Undervisningen i matematik ska stödja eleverna att utveckla en positiv attityd till matematik och en positiv bild av sig själva som elever i matematik. Den ska också utveckla elevernas förmåga att kommunicera, interagera och samarbeta. Undervisningen i matematik ska vara målinriktad och långsiktig och stödja eleverna att själva ta ansvar för sitt lärande. Undervisningen ska handleda eleverna att förstå nyttan av matematik i sitt eget liv och i ett bredare samhällsperspektiv. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att använda och tillämpa matematik på ett mångsidigt sätt.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9

är uppdraget i matematikundervisningen att stärka den matematiska allmänbildningen. Undervisningen ska fördjupa elevernas förståelse för matematiska begrepp och samband mellan dem. Undervisningen ska inspirera eleven att hitta och använda matematiken i sitt eget liv. Eleverna ska lära sig att lösa problem genom att formulera matematiska modeller för problemen. Matematikundervisningen ska sporra eleverna att arbeta målinriktat, noggrant, koncentrerat och långsiktigt. De ska uppmuntras att presentera sina lösningar och diskutera dem. Elevernas samarbetsförmåga ska utvecklas i undervisningen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i årskurs 7-9

Undervisningen ska utgå från ämnen, fenomen och problem som intresserar eleverna. Konkretisering är fortfarande en viktig del av matematikundervisningen. Eleverna uppmuntras att använda figurer och hjälpmedel som stöd för tänkandet. Varierande arbetssätt används i undervisningen. Eleverna matematiserar och löser problem individuellt och i grupp. Vid grupparbete arbetar var och en både för sitt eget och för gruppens bästa. Pedagogiska spel motiverar eleverna. Digitala verktyg, såsom kalkylprogram och dynamiska geometriprogram, används som hjälpmedel i undervisningen för att stödja lärandet, produktionen, kreativiteten och utvärderingen av arbetet.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i årskurs 7-9

Varje elev ska ha möjlighet att få undervisning i det centrala innehållet för tidigare årskurser, om elevens kunskaper är bristfälliga. Utöver det ska eleverna ges förebyggande stöd för att tillägna sig nytt innehåll. Utvecklingen av kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt tillsammans med eleverna. Eleverna ska upplysas om vikten av att förstå innehållet. De ska få stöd för att gestalta större helheter och hitta samband. Vid differentiering beaktas elevernas kunskaper och de ska ges möjlighet att uppleva att de lyckas. Undervisningen kan berikas genom att fördjupa det innehåll som behandlas gemensamt enligt elevernas intresse och kunskapsnivå. Skickliga elever ska stödjas med hjälp av alternativa arbetsformer, till exempel olika projekt och problembaserade undersökningsuppgifter inom matematiska områden som intresserar dem.

Bedömning av elevens lärande i matematik i årskurs 7-9

Med mångsidig bedömning och uppmuntrade respons stödjer man utvecklingen av det matematiska tänkandet och självförtroendet samtidigt som studiemotivationen stärks. Responsen stödjer elevens positiva självbild i matematiklärandet. Eleverna ska regelbundet informeras om sina framsteg och prestationer i relation till de uppställda målen i matematik. Bedömningen vägleder varje elev att utveckla sina kunskaper och sin förståelse i matematik.

536

Dessutom utvecklas färdigheterna att arbeta långsiktigt. Responsen ska hjälpa eleverna att iakta vilka kunskaper och färdigheter som borde utvecklas och hur. Eleverna ska ha en aktiv roll i bedömningen. Genom självbedömning lär de sig att ställa upp mål för sitt lärande och iakta sina framsteg i relation till målen. Eleverna ska också handledas att fästa vikt vid sina arbetssätt och sina attityder till matematikstudierna.

Eleverna ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Föremål för bedömning är elevens matematiska kunskaper och färdigheter och hur de tillämpas. I bedömningen fästs även vikt vid prestationssättet, hur eleverna motiverar sina lösningar, hur lösningarna är strukturerade och hur korrekta de är. I bedömningen beaktas därtill elevernas förmåga att använda hjälpmedel, inklusive digitala verktyg. Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppledarens arbetsinsats och resultat. I bedömningen ska man fästa uppmärksamhet på produktens matematiska innehåll och på framställningssättet. Syftet med responsen är att eleverna lär sig förstå betydelsen av varje gruppledarens arbete och utveckling. Eleverna handleds att själva utvärdera arbetet och resultatet.

Slutbedömningen infaller det läsår då matematik upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i matematik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i matematik. Elevens kunskaper i matematik utvecklas i allmänhet inom de olika målområdena ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkras sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

Följande innehåll behandlas i åk 8 och i åk 9: Eleverna stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. Talområdet utvidgas till reella tal. Man försäkras sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

537

13 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstgradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstgradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Följande innehåll behandlas i åk 8 och i åk 9: Eleverna övar att förenkla potensuttryck. De bildar och löser ofullständiga andragradsekvationer. Analogi används vid lösningen av uppgifter. Följande innehåll behandlas i åk 9: Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstgradsolikheter.

14 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritlar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställena till funktioner.

I4 behandlas i åk 9.

15 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Följande innehåll behandlas i åk 8: Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats och den inverterade satsen till Pythagoras sats. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor.

Följande innehåll behandlas i åk 8 och i åk 9: Eleverna stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet.

Följande innehåll behandlas i åk 9: Eleverna lär sig att använda trigonometriska funktioner. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner.

16 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Följande innehåll behandlas i åk 9: Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4, K5
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K4, K5, K6
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K4, K6
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M8	I1, I4, I6	K1, K4, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2	K1, K3, K4
M14	I3, I4	K1, K4
M16	I5	K1, K4, K5
M18	I5	K1, K4
M20	I1	K1, K4, K5, K6

Mål för undervisningen

M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina upplevelser som del av självbedömningen.

M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i grupparbete

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ta ansvar för sitt lärande	Eleven tar ansvar för sitt lärande och deltar konstruktivt i grupparbete.

M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kombinera det man lär sig	Eleven observerar och förklarar samband mellan det hen lär sig.

M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig exakt och matematiskt både muntligt och i skrift

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Matematisk uttrycksförmåga	Eleven kan uttrycka sitt matematiska tänkande både muntligt och i skrift.

M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsförmåga	Eleven kan strukturera problem och lösa dem matematiskt

M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera och utveckla matematiska lösningar	Eleven kan utvärdera sin matematiska lösning och granskar kritiskt resultatets rimlighet.

M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa matematik	Eleven kan tillämpa matematik i olika sammanhang.

M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och granska information kritiskt	Eleven kan själv söka, behandla och presentera statistisk information.

M9 vägleda eleven att tillämpa informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna och för att lösa matematiska problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg i matematiken	Eleven tillämpar informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna.

M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Slutledningsförmåga och räknefärdighet	Eleven använder aktivt sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga i olika situationer.

M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppet obekant och färdigheter att lösa ekvationer	Eleven kan lösa en förstgradsekvation symboliskt. Eleven kan lösa en ofullständig andragradsekvation till exempel genom slutledning eller symboliskt.

M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om geometriska begrepp och samband mellan dem	Eleven kan namnge och beskriva egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner och samband mellan dem.

M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet att beräkna areor och volymer	Eleven kan beräkna arean av plana figurer och volymen av olika kroppar. Eleven kan göra enhetsomvandlingar med area- och volymenheter.

M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Algoritmiskt tänkande och programmeringsfärdigheter	Eleven kan tillämpa principerna för algoritmiskt tänkande och kan producera enkla program.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

I2 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkras sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstgradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstgradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

Följande innehåll behandlas i åk 9: Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstgradsolikheter.

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvärd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritlar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställan till funktioner.

I4 behandlas i åk 9.

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig båginkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

Följande innehåll behandlas i åk 9: Eleverna lär sig använda trigonometriska funktioner. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner.

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Följande innehåll behandlas i åk 9: Man kontrollerar att eleverna förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Undervisningens mål	Innehåll som anknuter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4, K5
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K4, K5, K6
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K4, K6
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M8	I1, I4, I6	K1, K4, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2	K1, K3, K4
M11	I2	K1, K4
M12	I2	K1, K4
M13	I2, I6	K1, K3, K6
M14	I3, I4	K1, K4
M16	I5	K1, K4, K5
M17	I5	K1, K4, K5
M18	I5	K1, K4
M20	I1	K1, K4, K5, K6

Mål för undervisningen

M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina upplevelser som del av självbedömningen.

M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i grupparbete

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ta ansvar för sitt lärande	Eleven tar ansvar för sitt lärande och deltar konstruktivt i grupparbete.

M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kombinera det man lär sig	Eleven observerar och förklarar samband mellan det hen lär sig.

M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig exakt och matematiskt både muntligt och i skrift

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Matematisk uttrycksförmåga	Eleven kan uttrycka sitt matematiska tänkande både muntligt och i skrift.

M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsförmåga	Eleven kan strukturera problem och lösa dem matematiskt

M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera och utveckla matematiska lösningar	Eleven kan utvärdera sin matematiska lösning och granskar kritiskt resultatets rimlighet.

M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa matematik	Eleven kan tillämpa matematik i olika sammanhang.

M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och granska information kritiskt	Eleven kan själv söka, behandla och presentera statistisk information.

M9 vägleda eleven att tillämpa informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna och för att lösa matematiska problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg i matematiken	Eleven tillämpar informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna.

M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Slutledningsförmåga och räknefärdighet	Eleven använder aktivt sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga i olika situationer.

M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Grundläggande räkneoperationer med rationella tal	Eleven kan obehindrat utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.

M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse av talbegreppet	Eleven identifierar reella tal och kan beskriva deras egenskaper.

M13 stödja eleven att utveckla förståelse av procenträkning

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppet procent och procenträkning	Eleven kan redogöra för hur begreppet procent används. Eleven kan beräkna procentuella andelar, en andel av en helhet utgående från ett procenttal samt förändrings- och jämförelseprocent. Eleven kan använda sina kunskaper i olika situationer.

M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppet obekant och färdigheter att lösa ekvationer	Eleven kan lösa en förstgradsekvation symboliskt. Eleven kan lösa en ofullständig andragradsekvation till exempel genom slutledning eller symboliskt.

M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och samband mellan dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om geometriska begrepp och samband mellan dem	Eleven kan namnge och beskriva egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner och samband mellan dem.

M17 vägleda eleven att förstå och utnyttja egenskaper hos rätvinkliga triangeln och cirkeln

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om rätvinkliga triangelns och cirkelns egenskaper	Eleven kan använda Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleven förstår begreppen båginkel och medelpunktsvinkel.

M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet att beräkna areor och volymer	Eleven kan beräkna arean av plana figurer och volymen av olika kroppar. Eleven kan göra enhetsomvandlingar med area- och volymenheter.

M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Algoritmiskt tänkande och programmeringsfärdigheter	Eleven kan tillämpa principerna för algoritmiskt tänkande och kan producera enkla program.

Årskurs 9

Centralt innehåll

11 Matematiskt tänkande och matematiska metoder

Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

12 Tal och räkneoperationer

Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkras sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

I3 Algebra

Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagsgradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt. Man undersöker och löser förstagsgradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

I4 Funktioner

Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänt proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritat linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

I5 Geometri

Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig båginkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet

Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K5
M2	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K3, K7
M3	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K4
M4	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K4, K5
M5	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K4, K5, K6
M6	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K3, K4, K6
M7	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7
M8	I1, I4, I6	K1, K4, K5
M9	I1, I2, I3, I4, I5, I6	K5
M10	I1, I2	K1, K3, K4
M14	I3, I4	K1, K4
M15	I3, I4	K1, K4, K5
M17	I5	K1, K4, K5
M18	I5	K1, K4
M19	I6	K3, K4, K5
M20	I1	K1, K4, K5, K6

Mål för undervisningen**M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik****Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten**

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleverna handleds att reflektera över sina upplevelser som del av självbedömningen.

M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i grupparbete**Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten**

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att ta ansvar för sitt lärande	Eleven tar ansvar för sitt lärande och deltar konstruktivt i grupparbete.

M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig**Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten**

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kombinera det man lär sig	Eleven observerar och förklarar samband mellan det hen lär sig.

M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig exakt och matematiskt både muntligt och i skrift

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Matematisk uttrycksförmåga	Eleven kan uttrycka sitt matematiska tänkande både muntligt och i skrift.

M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de färdigheter som behövs för detta

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Problemlösningsförmåga	Eleven kan strukturera problem och lösa dem matematiskt

M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utvärdera och utveckla matematiska lösningar	Eleven kan utvärdera sin matematiska lösning och granskar kritiskt resultatets rimlighet.

M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att tillämpa matematik	Eleven kan tillämpa matematik i olika sammanhang.

M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och granska information kritiskt	Eleven kan själv söka, behandla och presentera statistisk information.

M9 vägleda eleven att tillämpa informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna och för att lösa matematiska problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda digitala verktyg i matematiken	Eleven tillämpar informations- och kommunikationsteknik i matematikstudierna.

M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin räknefärdighet i olika sammanhang

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Slutledningsförmåga och räknefärdighet	Eleven använder aktivt sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga i olika situationer.

M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppet obekant och färdigheter att lösa ekvationer	Eleven kan lösa en förstgradsekvation symboliskt. Eleven kan lösa en ofullständig andragsgradsekvation till exempel genom slutledning eller symboliskt.

M15 handleda eleven att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet, samt att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Begreppen variabel och funktion, förmåga att tolka och producera grafer	Eleven förstår begreppet variabel och funktion och kan rita grafen till en förstgrads- och en andragsgradsfunktion. Eleven kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt.

M17 vägleda eleven att förstå och utnyttja egenskaper hos rätvinkliga triangeln och cirkeln

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Uppfattning om rätvinkliga triangelns och cirkelns egenskaper	Eleven kan använda Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleven förstår begreppen båginkel och medelpunktsvinkel.

M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet att beräkna areor och volymer	Eleven kan beräkna arean av plana figurer och volymen av olika kroppar. Eleven kan göra enhetsomvandlingar med area- och volymenheter.

M19 vägleda eleven att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter	Eleven kan ge exempel på viktiga statistiska nyckeltal och behärskar hur man använder dem. Eleven kan bestämma både klassiska och statistiska sannolikheter.

M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Algoritmiskt tänkande och programmeringsfärdigheter	Eleven kan tillämpa principerna för algoritmiskt tänkande och kan producera enkla program.

35.6.15. Modersmål och litteratur

Läroämnets uppdrag

Mål, handledning, differentiering och stöd samt bedömning av lärande som hör samman med läroämnets uppdrag, lärmiljöer och arbetssätt gäller alla lärokurser i läroämnet modersmål och litteratur.

Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla elevernas språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att stimulera eleverna att bli intresserade av språk, litteratur och övrig kultur och bli medvetna om sig själva som kommunikatörer och språkanvändare. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin kreativitet och vidga sitt vardagsspråk och sin textkompetens så att de med hjälp av lämpliga begrepp kan ge uttryck för iakttagelser och fenomen och verbalisera sina egna tankar.

Läroämnet modersmål och litteratur ansvarar, i samarbete med de övriga läroämnena och med hemmen, för elevernas språkliga utveckling. Undervisningen ska hjälpa eleverna att skapa sin språkliga och kulturella identitet i ett mångkulturellt och medialiserat samhälle. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Undervisningen ska baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är färdighet i att tolka och producera mångformiga texter och i att söka och dela information. Kreativiteten stärks och fantasin får möjlighet att utvecklas på ett mångsidigt sätt genom att eleverna bekantar sig med litteratur som är lämplig för deras ålder och språkfärdighet. Litteraturen vidgar även elevernas

uppfattning om sig själva som språkanvändare, skapar band till den egna kulturen och vidgar förståelsen för andra kulturer.

Eleverna ska uppmuntras till att kommunicera och uttrycka sig i olika slag av kommunikationsmiljöer. Genom att eleverna blir handledda i att inse hur deras egen språkanvändning påverkar andra människor bidrar modersmålsämnet även till elevernas etiska utveckling. Läs- och skrivstrategier är centrala metakognitiva färdigheter som ska betonas inom modersmålsundervisningen. Syftet med undervisningen om språket är att stödja och utveckla språklig medvetenhet och analytisk språkfärdighet. Undervisningen ska basera sig på en social och funktionell syn på språket: de språkliga strukturerna ska studeras i språkliga sammanhang och inom textgenrer som är lämpliga för den aktuella åldersgruppen. Undervisningen ska avancera trappstegsvis i enlighet med elevernas utvecklingsstadium.

Inom undervisningen ska eleverna lära känna flera kulturområden, av vilka ordkonsten, mediekulturen, drama och teater samt muntlig kommunikationskultur är de mest centrala. Undervisningen i ordkonst innebär att man skriver, läser och tolkar skönlitterära texter. Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust, stödja eleverna i att få och dela med sig av läsupplevelser, fördjupa kulturkänndomen, stödja den etiska utvecklingen och att berika elevernas språk och fantasi. Drama i undervisningen stärker läroämnets funktionella, erfarenhetsbaserade och estetiska karaktär. Genom arbete med mediekompetens ökar elevernas medvetenhet om och vana att använda olika medieinnehåll och de lär sig förstå och tolka mediernas roll som ett kulturellt fenomen. Arbetet med muntlig kommunikation stärker elevernas kommunikativa kompetens.

Att innehållet i modersmåls- och litteraturundervisningen görs meningsfullt är en viktig motivationsfaktor för eleverna. Motivationen och intresset stärks genom att man i undervisningen utgår från barnens och de ungas språkvärld och erfarenheter och vidgar dessa samt låter eleverna göra egna val och vara aktiva aktörer. Det är också viktigt att man inom undervisningen beaktar elevernas egna textvärldar och erfarenheter och breddar dessa. Då skolan formar sina lärmiljöer och väljer undervisningsmetoder inom läroämnet modersmål och litteratur ska elevernas olikheter, olika förutsättningar och jämställdheten mellan könen beaktas. Både de som är specialbegåvade på området och de som har inlärningssvårigheter ska få stöd. De olika lärokurserna i läroämnet ska samarbeta med varandra.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9

har undervisningen i modersmål och litteratur som uppdrag att utveckla elevernas språkliga och kulturella färdigheter i multimediala kommunikationsmiljöer. Eleverna handleds att ta del av olika kommunikationssituationer och multimediala miljöer så att de lär känna sitt sätt att kommunicera och själva kan bidra till ett positivt kommunikationsklimat. Undervisningens uppdrag är att främja elevernas utveckling till aktiva och delaktiga medborgare som kan motivera sina synpunkter och påverka sitt eget liv och det omgivande samhället med hjälp av olika kommunikationsmedel. Valet av texter i undervisningen ska gå i riktning mot samhällsorienterande texter och texter som används i studie- och arbetslivet. Eleverna ska lära sig att behärska standardspråkets normer i tal och skrift samt att använda ett för situationen lämpligt språk. Färdigheten att analysera och tolka litteratur fördjupas. Eleverna uppmanas att läsa litteratur och fördjupa sitt läsintresse och de ska ges möjlighet till läsupplevelser.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7-9

Målet är att skapa en social lärmiljö som utvecklar förmågan att lära sig och erbjuder gott om språklig stimulans samt möjligheter att söka, använda och producera information, även om stora texter och även i multimediala miljöer. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att läsförståelsestrategierna stärks och textproduktionsprocesserna blir smidigare. Eleverna ska producera texter individuellt och tillsammans, också med hjälp av kommunikationsteknik. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete och arbetssätten ska väljas så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Drama ska integreras i olika innehållsområden, i synnerhet i litteraturundervisningen och i undervisningen i andra läroämnen. Undervisningen i modersmål och litteratur kan på ett naturligt sätt samordnas

med till exempel undervisningen i främmande språk, historia, geografi och bildkonst. Genom kommunikationsövningar stärks varje elevs uppfattning om sitt sätt att kommunicera.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modernmål och litteratur i årskurs 7-9

Målet för undervisningen är att stödja varje elevs lärande i och utanför skolan genom att hjälpa hen att hitta och använda lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på elevernas läsfärdighet och sätt att läsa, och att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också handledas att röra sig tryggt och ansvarsfullt i medievärlden. Individuell handledning och respons ska ges för att utveckla elevens kommunikativa färdigheter och förmåga att producera texter. Eleverna ska få handledning och stöd vid eventuella språkliga inlämnings svårigheter och för att lära sig begrepp och klä sina tankar i ord. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att till exempel utveckla sin läskompetens och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten ska väljas så att eleverna bemöts jämlikt och jämställt oberoende av kön.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modernmål och litteratur i årskurs 7-9

I årskurs 7-9 ska bedömningen av elevens lärande vara mångsidig, riktgivande och uppmuntrande. En respons som är uppmuntrande och konstruktiv stärker elevernas motivation och hjälper dem att utveckla sina språkliga färdigheter samt att hitta sina egna styrkor. Eleverna ska kontinuerligt få information om sina studieframgångar och hur väl de presterat i förhållande till målen. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Genom en stödande och analyserande bedömning av elevernas kunskaper kan man hjälpa eleverna att bli medvetna om sina egna kunskaper och färdigheter och sina arbetsprocesser och ge dem verktyg för att utveckla dessa. Alla fyra målområden lika viktiga i bedömningen av elevens lärande i årskurserna 7-9. Bedömningen ska vara mångbottnad och grunda sig på såväl muntlig och skriftlig kunskapsredovisning som på lärarens observationer av språkanvändning och textanalys i olika situationer. Eleverna ska ges möjlighet att visa prov på sina kunskaper och färdigheter på ett mångsidigt sätt. Vid sidan av självbedömning ska man använda kamratbedömning under bedömningsprocessen.

Slutbedömningen genomförs det läsåret då ämnesstudierna avslutas i respektive ämne. Genom slutbedömningen definierar man hur väl eleven vid slutet av studierna har uppnått målen för lärokursen. Slutvitsordet bestäms så att man jämför elevens kunskaps- och färdighetsnivå med de nationella kunskapskraven i den ifrågavarande lärokursen. Modernmål och litteratur är ett kumulativt läroämne. Då man bestämmer slutvitsordet ska man beakta alla nationella kunskapskrav för slutbedömningen oberoende av i vilken årskurs motsvarande mål har fastställts i den lokala läroplanen. Eleven bedöms med vitsordet åtta (8) ifall hen har uppnått en nivå som utgör ett genomsnitt av den kunskaps- och färdighetsnivå för de olika delområdena som beskrivs i de nationella kunskapskraven. Om eleven inom något delområde nått högre än nivån för vitsordet åtta kan detta kompensera en något lägre prestationsnivå inom ett annat delområde.

Svenska och litteratur

Lärokursens uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9

är det speciella uppdraget för undervisningen att stödja eleverna i att utveckla allt mer mångsidig kompetens i att lära sig och kommunicera och att utveckla en bredare kompetens i multilitteracitet. Eleverna utvecklar och breddar sin språkliga medvetenhet, sin textvärld och sin kulturella kompetens. Inom undervisningen leder man eleverna att anpassa sitt språkbruk till situationen och att uttrycka sig och kommunicera i olika kontexter. Även språkliga och kommunikativa färdigheter som behövs i de fortsatta studierna och i arbetslivet ligger i fokus. Inom litteraturundervisningen sporrar man eleverna till mångsidiga läsupplevelser.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modernmål och litteratur i årskurs 7-9

Målet är att skapa en social lärmiljö som utvecklar förmågan att lära sig och erbjuder gott om språklig stimulans samt möjligheter att söka, använda och producera information, även om stora texthelheter och även i multimediala miljöer. Lärmiljön i modernmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att läsförståelsestrategierna stärks och textproduktionsprocesserna blir smidigare. Eleverna ska producera texter individuellt och tillsammans, också med hjälp av kommunikationsteknik. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete och arbetssätten ska väljas så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Drama ska integreras i olika innehållsområden, i synnerhet i litteraturundervisningen och i undervisningen i andra läroämnen. Undervisningen i modernmål och litteratur kan på ett naturligt sätt samordnas med till exempel undervisningen i främmande språk, historia, geografi och bildkonst. Genom kommunikationsövningar stärks varje elevs uppfattning om sitt sätt att kommunicera.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modernmål och litteratur i årskurs 7-9

Målet för undervisningen är att stödja varje elevs lärande i och utanför skolan genom att hjälpa hen att hitta och använda lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på elevernas läsfärdighet och sätt att läsa, och att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också handledas att röra sig tryggt och ansvarsfullt i medievärlden. Individuell handledning och respons ska ges för att utveckla elevens kommunikativa färdigheter och förmåga att producera texter. Eleverna ska få handledning och stöd vid eventuella språkliga inlämnings svårigheter och för att lära sig begrepp och klä sina tankar i ord. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att till exempel utveckla sin läskompetens och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten ska väljas så att eleverna bemöts jämlikt och jämställt oberoende av kön.

Bedömning av elevens lärande i läroämnet modernmål och litteratur i årskurs 7-9

I årskurs 7-9 ska bedömningen av elevens lärande vara mångsidig, riktgivande och uppmuntrande. En respons som är uppmuntrande och konstruktiv stärker elevernas motivation och hjälper dem att utveckla sina språkliga färdigheter samt att hitta sina egna styrkor. Eleverna ska kontinuerligt få information om sina studieframgångar och hur väl de presterat i förhållande till målen. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Genom en stödande och analyserande bedömning av elevernas kunskaper kan man hjälpa eleverna att bli medvetna om sina egna kunskaper och färdigheter och sina arbetsprocesser och ge dem verktyg för att utveckla dessa. Alla fyra målområden lika viktiga i bedömningen av elevens lärande i årskurserna 7-9. Bedömningen ska vara mångbottnad och grunda sig på såväl muntlig och skriftlig kunskapsredovisning som på lärarens observationer av språkanvändning och textanalys i olika situationer. Eleverna ska ges möjlighet att visa prov på sina kunskaper och färdigheter på ett mångsidigt sätt. Vid sidan av självbedömning ska man använda kamratbedömning under bedömningsprocessen.

Slutbedömningen genomförs det läsåret då ämnesstudierna avslutas i respektive ämne. Genom slutbedömningen definierar man hur väl eleven vid slutet av studierna har uppnått målen för lärokursen. Slutvitsordet bestäms så att man jämför elevens kunskaps- och färdighetsnivå med de nationella kunskapskraven i den ifrågavarande lärokursen. Modernmål och litteratur är ett kumulativt läroämne. Då man bestämmer slutvitsordet ska man beakta alla nationella kunskapskrav för slutbedömningen oberoende av i vilken årskurs motsvarande mål har fastställts i den lokala läroplanen. Eleven bedöms med vitsordet åtta (8) ifall hen har uppnått en nivå som utgör ett genomsnitt av den kunskaps- och färdighetsnivå för de olika delområdena som beskrivs i de nationella kunskapskraven. Om eleven inom något delområde nått högre än nivån för vitsordet åtta kan detta kompensera en något lägre prestationsnivå inom ett annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

11 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

12 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupas sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iaktar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsoplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttrycksätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupas sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

13 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupas även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

14 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en

mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupas sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilmått och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av kultur såsom folklöre, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kulturförståelse till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stildirigeringar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2, K3, K6, K7
M2	I1	K1, K2, K3, K7
M3	I1	K1, K2, K3, K7
M4	I1	K1, K2, K6, K7
M5	I2	K1, K2, K4
M6	I2	K1, K2, K4, K5
M7	I2	K1, K2, K4
M8	I2	K2, K4, K5, K6
M9	I2	K1, K2, K4, K5
M10	I3	K2, K4, K5, K7
M11	I3	K2, K4, K5
M12	I3	K2, K4, K5, K6
M13	I3	K2, K4, K5, K6
M14	I3	K2, K4, K5, K7
M15	I4	K1, K2, K4
M16	I4	K1, K2, K4
M17	I4	K2, K4, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika slag av kommunikationsmiljöer	Eleven kan kommunicera målinriktat i olika slag av kommunikationsmiljöer och -situationer, visar att hen förstår andras inlägg och kan iakttä hur den egna kommunikationen påverkar andra.

M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val

Fokus ligger på kommunikationsförmågan och inte på valen.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i grupp	Eleven kan uttrycka sina åsikter och motivera dem på ett trovärdigt sätt, beaktar andras åsikter och samarbetar med andra i kommunikationssituationer.

M3 stödja eleven i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer, även genom drama

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sig med retoriska hjälpmedel och uppträda inför publik	Eleven kan uttrycka sig såsom situationen och ändamålet kräver och använda sig av retoriska grepp. Eleven kan framföra både ett spontant och ett förberett anförande eller diskussionsinlägg, ta hänsyn till sin publik och använda några retoriska knep för att åskådliggöra sitt budskap.

M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig observera sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina kommunikativa färdigheter	Eleven kan utvärdera sin kommunikativa kompetens i olika kommunikationsmiljöer på basis av feedback från andra och vet vilka områden som behöver utvecklas.

M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och

för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Behärskande av lässtrategier	Eleven kan självständigt använda sig av lässtrategier. Eleven kan utvärdera sin egen läskunnighet och namnge de områden hen behöver utveckla.

M6 erbjuda eleven många olika möjligheter att välja, använda, analysera och tolka många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter och därvid använda lämpliga begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Multiliteracitetskompetens och förmåga att bredda sin textvärld	Eleven kan med hjälp av handledning bruka och analysera många olika slag av texter också sådana typer av texter som är obekanta för eleven samt använda några analytiska begrepp.

M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet, förmåga att analysera och tolka texter samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och tolka texter	Eleven kan granska texter kritiskt, känner igen olika textgenrer och kan beskriva några språkliga och textuella drag i förklarande, instruerande och argumenterande texter samt förstår att olika texter har olika upphov och syften.

M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att utnyttja flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven kan namnge de centrala faserna vid informationssökning och vet var och hur man kan söka information. Eleven kan värdera vilken information som är användbar och avgöra vilka källor som är tillförlitliga.

M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av att lyssna till och läsa texter samt bearbeta dessa och samtidigt fördjupa elevens förståelse av fiktion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och tolka fiktiva texter samt att ge uttryck för sin läserfarenhet	Eleven kan tolka fiktiva texter, använda centrala textanalytiska begrepp och kan koppla texterna till en kontext. Eleven hittar självmant lämpliga texter, läser flera böcker och breddar villigt samt delar med sig av sina läserfarenheter.

M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och på annat sätt producera många olika slag av texter, även multimodala samt stödja eleven i att definiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka tankar och producera olika slag av texter (multilitteracitet) och bredda sin textvärld	Eleven producerar under handledning texter som är nya för eleven och testar olika sätt och metoder att producera texter för att uttrycka sina åsikter. Eleven kan beskriva sig själv som textproducent.

M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter, även i multimediala miljöer och att välja det uttryckssätt som är lämpligast för ifrågasvarande textgenre och situation

I årskurs 7 ligger fokus på berättande och beskrivande texter. Ett av målen är att eleven lämnar in sina texter inom utsatt tid.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om och förmåga att använda textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och använda de uttryckssätt som kännetecknar ifrågasvarande textgenre.

M12 stödja eleven i att utveckla sina textproduktions-processer och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

560

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om och förmåga att använda textproduktionsprocesser	Eleven kan namnge de olika etapperna vid textproduktion och kan arbeta med dem både individuellt och i grupp. Eleven kan ge och ta emot respons på sina texter och kan utvärdera sina egna färdigheter i textproduktion och uttrycka sina utvecklingsbehov på området.

M13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens och fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, bidra till kunskap om skriftspråkets konventioner och på så sätt bidra till att stärka elevens kompetens i standardspråket

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivkompetens och förmåga att tillämpa skriftspråkets konventioner	Eleven känner till skriftspråkets grundläggande strukturer och det skrivna standardspråkets normer och kan använda dessa vid produktion och bearbetning av sina texter. Eleven skriver flytande för hand och digitalt.

M14 erbjuda eleven tillfälle att träna sin förmåga att söka, bedöma och använda information och att använda sig av flera olika källor samt göra källhänvisningar i sin egen text och följa upphovsrättsliga regler

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmågan att använda och presentera information och tillämpa upphovsrättsliga normer (etiska normer för kommunikation)	Eleven kan i sina texter använda information från olika håll. Eleven kan göra anteckningar, komprimera information och använda olika källor i sina egna texter samt uppgge dessa. Eleven kan tillämpa normerna för upphovsrätt och ange sina källor.

M15 stödja elevens möjlighet att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem

I åk 7 ligger fokus på den språkliga medvetenheten, intresset för språkliga fenomen samt språkets struktur.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

561

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan beskriva språkliga och textuella särdrag i texter, fundera över deras betydelser och samt beskriva skillnader mellan olika språkliga varianter och särdrag.

M16 handleda eleven i att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att eleven lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och ge eleven möjlighet att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse både i sitt eget liv och i en mångkulturell omvärld

Fokus ligger på litterära genrer och litteraturhistoria betonas i årskurs 9.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap och kulturkännedom samt hur läsutvecklingen fortskridit	Eleven har insikt i kulturell mångfald och kan beskriva sina egna kulturella erfarenheter. Eleven känner till svenska språkets historia, något om de nordiska grannspråken samt litteraturens olika skeden. Eleven har grepp om litteraturens huvudgenrer och har läst de böcker som man har avtalat om inom ämnet.

M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former

Språkhistoria behandlas i årskurs 9.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över den språkliga identiteten	Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och förstår språkets och modersmålet(n)s innebörd för en individ och det svenska språkets plats bland språken i världen.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och

utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

I2 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttryckssätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

I3 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilmått och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och

även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1	K2, K3, K6, K7
M2	I1	K1, K2, K3, K7
M3	I1	K1, K2, K3, K7
M4	I1	K1, K2, K6, K7
M5	I2	K1, K2, K4
M6	I2	K1, K2, K4, K5
M7	I2	K1, K2, K4
M8	I2	K2, K4, K5, K6
M9	I2	K1, K2, K4, K5
M10	I3	K2, K4, K5, K7
M11	I3	K2, K4, K5
M12	I3	K2, K4, K5, K6
M13	I3	K2, K4, K5, K6
M14	I3	K2, K4, K5, K7
M15	I4	K1, K2, K4
M16	I4	K1, K2, K4
M17	I4	K2, K4, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika slag av kommunikationsmiljöer	Eleven kan kommunicera målinriktat i olika slag av kommunikationsmiljöer och -situationer, visar att hen förstår andras inlägg och kan iakta hur den egna kommunikationen påverkar andra.

M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i grupp	Eleven kan uttrycka sina åsikter och motivera dem på ett trovärdigt sätt, beaktar andras åsikter och samarbetar med andra i kommunikationssituationer.

M3 stödja eleven i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer, även genom drama

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sig med retoriska hjälpmedel och uppträda inför publik	Eleven kan uttrycka sig såsom situationen och ändamålet kräver och använda sig av retoriska grepp. Eleven kan framföra både ett spontant och ett förberett anförande eller diskussions-inlägg, ta hänsyn till sin publik och använda några retoriska knep för att åskådliggöra sitt budskap.

M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig observera sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina kommunikativa färdigheter	Eleven kan utvärdera sin kommunikativa kompetens i olika kommunikationsmiljöer på basis av feedback från andra och vet vilka områden som behöver utvecklas.

M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Behärskande av lässtrategier	Eleven kan självständigt använda sig av lässtrategier. Eleven kan utvärdera sin egen läskunnighet och namnge de områden hen behöver utveckla.

M6 erbjuda eleven många olika möjligheter att välja, använda, analysera och tolka många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter och därvid använda lämpliga begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Multilitteracitetskompetens och förmåga att bredda sin textvärld	Eleven kan med hjälp av handledning bruka och analysera många olika slag av texter också sådana typer av texter som är obekanta för eleven samt använda några analytiska begrepp.

M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet, förmåga att analysera och tolka texter samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och tolka texter	Eleven kan granska texter kritiskt, känner igen olika textgenrer och kan beskriva några språkliga och textuella drag i förklarande, instruerande och argumenterande texter samt förstår att olika texter har olika upphov och syften.

M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att utnyttja flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven kan namnge de centrala faserna vid informationssökning och vet var och hur man kan söka information. Eleven kan värdera vilken information som är användbar och avgöra vilka källor som är tillförlitliga.

M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av att lyssna till och läsa texter samt bearbeta dessa och samtidigt fördjupa elevens förståelse av fiktion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och tolka fiktiva texter samt att ge uttryck för sin läserfarenhet	Eleven kan tolka fiktiva texter, använda centrala textanalytiska begrepp och kan koppla texterna till en kontext. Eleven hittar självmant lämpliga texter, läser flera böcker och breddar villigt samt delar med sig av sina läserfarenheter.

M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och på annat sätt producera många olika slag av texter, även multimodala samt stödja eleven i att definiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka tankar och producera olika slag av texter (multilitteracitet) och bredda sin textvärld	Eleven producerar under handledning texter som är nya för eleven och testar olika sätt och metoder att producera texter för att uttrycka sina åsikter. Eleven kan beskriva sig själv som textproducent.

M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter, även i multimediala miljöer och att välja det uttryckssätt som är lämpligast för ifrågavarande textgenre och situation

Ett av målen är att eleven lämnar in sina texter inom utsatt tid.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om och förmåga att använda textgenrer	Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och använda de uttryckssätt som kännetecknar ifrågavarande textgenre.

M12 stödja eleven i att utveckla sina textproduktions-processer och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om och förmåga att använda textproduktionsprocesser	Eleven kan namnge de olika etapperna vid textproduktion och kan arbeta med dem både individuellt och i grupp. Eleven kan ge och ta emot respons på sina texter och kan utvärdera sina egna färdigheter i textproduktion och uttrycka sina utvecklingsbehov på området.

M13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens och fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, bidra till kunskap om skriftspråkets konventioner och på så sätt bidra till att stärka elevens kompetens i standardspråket

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivkompetens och förmåga att tillämpa skriftspråkets konventioner	Eleven känner till skriftspråkets grundläggande strukturer och det skrivna standardspråkets normer och kan använda dessa vid produktion och bearbetning av sina texter. Eleven skriver flytande för hand och digitalt.

M14 erbjuda eleven tillfälle att träna sin förmåga att söka, bedöma och använda information och att använda sig av flera olika källor samt göra källhänvisningar i sin egen text och följa upphovsrättsliga regler

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmågan att använda och presentera information och tillämpa upphovsrättsliga normer (etiska normer för kommunikation)	Eleven kan i sina texter använda information från olika håll. Eleven kan göra anteckningar, komprimera information och använda olika källor i sina egna texter samt uppge dessa. Eleven kan tillämpa normerna för upphovsrätt och ange sina källor.

M15 stödja elevens möjlighet att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan beskriva språkliga och textuella särdrag i texter, fundera över deras betydelser och samt beskriva skillnader mellan olika språkliga varianter och särdrag.

M16 handleda eleven i att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att eleven lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och ge eleven möjlighet att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse både i sitt eget liv och i en mångkulturell omvärld

Litteraturhistoria betonas i årskurs 9.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap och kulturkännedom samt hur läsutvecklingen fortskridit	Eleven har insikt i kulturell mångfald och kan beskriva sina egna kulturella erfarenheter. Eleven känner till svenska språkets historia, något om de nordiska grannspråken samt litteraturens olika skeden. Eleven har grepp om litteraturens huvudgenrer och har läst de böcker som man har avtalat om inom ämnet.

M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former

Språkhistoria behandlas i årskurs 9 och de nordiska språken i årskurs 7.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över den språkliga identiteten	Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och förstår språkets och modersmålet(n)s innebörd för en individ och det svenska språkets plats bland språken i världen.

Årskurs 9

Centralt innehåll

1.1 Att kommunicera

Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

12 Att tolka texter

Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och affektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läskritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttrycksätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationsökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

13 Att producera texter

Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

14 Att förstå språk, litteratur och kultur

Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelse och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer

och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmanas att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	11	K2, K3, K6, K7
M2	11	K1, K2, K3, K7
M3	11	K1, K2, K3, K7
M4	11	K1, K2, K6, K7
M5	12	K1, K2, K4
M6	12	K1, K2, K4, K5
M7	12	K1, K2, K4
M8	12	K2, K4, K5, K6
M9	12	K1, K2, K4, K5
M10	13	K2, K4, K5, K7
M11	13	K2, K4, K5
M12	13	K2, K4, K5, K6
M13	13	K2, K4, K5, K6
M14	13	K2, K4, K5, K7
M15	14	K1, K2, K4
M16	14	K1, K2, K4
M17	14	K2, K4, K6, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i olika slag av kommunikationsmiljöer	Eleven kan kommunicera målinriktat i olika slag av kommunikationsmiljöer och -situationer, visar att hen förstår andras inlägg och kan iakta hur den egna kommunikationen påverkar andra.

M2 uppmantra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att kommunicera i grupp	Eleven kan uttrycka sina åsikter och motivera dem på ett trovärdigt sätt, beaktar andras åsikter och samarbetar med andra i kommunikationssituationer.

M3 stödja eleven i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer, även genom drama

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka sig med retoriska hjälpmedel och uppträda inför publik	Eleven kan uttrycka sig såsom situationen och ändamålet kräver och använda sig av retoriska grepp. Eleven kan framföra både ett spontant och ett förberett anförande eller diskussions-inlägg, ta hänsyn till sin publik och använda några retoriska knep för att åskådliggöra sitt budskap.

M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig observera sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att utveckla sina kommunikativa färdigheter	Eleven kan utvärdera sin kommunikativa kompetens i olika kommunikationsmiljöer på basis av feedback från andra och vet vilka områden som behöver utvecklas.

M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Behärskande av lässtrategier	Eleven kan självständigt använda sig av lässtrategier. Eleven kan utvärdera sin egen läskunnighet och namnge de områden hen behöver utveckla.

M6 erbjuda eleven många olika möjligheter att välja, använda, analysera och tolka många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter och därvid använda lämpliga begrepp

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Multilitteracitetskompetens och förmåga att bredda sin textvärld	Eleven kan med hjälp av handledning bruka och analysera många olika slag av texter också sådana typer av texter som är obekanta för eleven samt använda några analytiska begrepp.

M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet, förmåga att analysera och tolka texter samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och tolka texter	Eleven kan granska texter kritiskt, känner igen olika textgenrer och kan beskriva några språkliga och textuella drag i förklarande, instruerande och argumenterande texter samt förstår att olika texter har olika upphov och syften.

M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att utnyttja flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdighet i informationssökning och källkritik	Eleven kan namnge de centrala faserna vid informationssökning och vet var och hur man kan söka information. Eleven kan värdera vilken information som är användbar och avgöra vilka källor som är tillförlitliga.

M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av att lyssna till och läsa texter samt bearbeta dessa och samtidigt fördjupa elevens förståelse av fiktion

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att analysera och tolka fiktiva texter samt att ge uttryck för sin läserfarenhet	Eleven kan tolka fiktiva texter, använda centrala textanalytiska begrepp och kan koppla texterna till en kontext. Eleven hittar självmant lämpliga texter, läser flera böcker och breddar villigt samt delar med sig av sina läserfarenheter.

M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och på annat sätt producera många olika slag av texter, även multimodala

samt stödja eleven i att definiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uttrycka tankar och producera olika slag av texter (multilitteracitet) och bredda sin textvärld	Eleven producerar under handledning texter som är nya för eleven och testar olika sätt och metoder att producera texter för att uttrycka sina åsikter. Eleven kan beskriva sig själv som textproducent.

M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter, även i multimediala miljöer och att välja det uttrycksätt som är lämpligast för ifrågasvarande textgenre och situation

Ett av målen är att eleven lämnar in sina texter inom utsatt tid.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om och förmåga att använda textgenerer	Eleven kan med hjälp av handledning producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och använda de uttrycksätt som kännetecknar ifrågasvarande textgenre.

M12 stödja eleven i att utveckla sina textproduktions-processer och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om och förmåga att använda textproduktionsprocesser	Eleven kan namnge de olika etapperna vid textproduktion och kan arbeta med dem både individuellt och i grupp. Eleven kan ge och ta emot respons på sina texter och kan utvärdera sina egna färdigheter i textproduktion och uttrycka sina utvecklingsbehov på området.

M13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens och fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, bidra till kunskap om skriftspråkets konventioner och på så sätt bidra till att stärka elevens kompetens i standardspråket

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Skrivkompetens och förmåga att tillämpa skriftspråkets konventioner	Eleven känner till skriftspråkets grundläggande strukturer och det skrivna standardspråkets normer och kan använda dessa vid produktion och bearbetning av sina texter. Eleven skriver flytande för hand och digitalt.

M14 erbjuda eleven tillfälle att träna sin förmåga att söka, bedöma och använda information och att använda sig av flera olika källor samt göra källhänvisningar i sin egen text och följa upphovsrättsliga regler

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmågan att använda och presentera information och tillämpa upphovsrättsliga normer (etiska normer för kommunikation)	Eleven kan i sina texter använda information från olika håll. Eleven kan göra anteckningar, komprimera information och använda olika källor i sina egna texter samt uppgge dessa. Eleven kan tillämpa normerna för upphovsrätt och ange sina källor.

M15 stödja elevens möjlighet att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Språklig medvetenhet	Eleven kan beskriva språkliga och textuella särdrag i texter, fundera över deras betydelser och samt beskriva skillnader mellan olika språkliga varianter och särdrag.

M16 handleda eleven i att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att eleven lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och ge eleven möjlighet att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse både i sitt eget liv och i en mångkulturell omvärld

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Litteraturkunskap och kulturkännedom samt hur läsutvecklingen fortskridit	Eleven har insikt i kulturell mångfald och kan beskriva sina egna kulturella erfarenheter. Eleven känner till svenska språkets historia, något om de nordiska grannspråken samt litteraturens olika skeden. Eleven har grepp om litteraturens huvudgenrer och har läst de böcker som man har avtalat om inom ämnet.

M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att reflektera över den språkliga identiteten	Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland och förstår språkets och modersmålet(n)s innebörd för en individ och det svenska språkets plats bland språken i världen.

35.6.16. Musik

Läroämnets uppdrag

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och gruppernas verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald.

Funktionell musikundervisning främjar utvecklingen av elevernas musikaliska kunskaper och förståelse, totala växande och förmåga att samarbeta med andra. Dessa stärks genom att man i musikundervisningen beaktar elevernas musikintressen, andra läroämnen, ämnesövergripande teman, fester och evenemang i skolan samt verksamhet utanför skolan. Genom att regelbundet erbjuda eleverna möjlighet att använda sin röst och musicera, komponera och skapa utvecklas deras tänkande och uppfattningsförmåga. I musikundervisningen studerar eleverna musik på ett mångsidigt sätt, vilket bidrar till att utveckla deras uttrycksförmåga.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9

ska undervisningen i musik ge eleverna möjlighet att bredda sina musikaliska kunskaper och vidga sin världsbild. Samtidigt ska undervisningen handleda dem att tolka musikens betydelse och att analysera känslor och upplevelser i samband med musik. Undervisningens uppdrag är också att utveckla elevernas förmåga att kritiskt granska olika musikskulturer genom att handleda dem att analysera och bedöma hur man kan kommunicera och påverka med hjälp av musik. Elevernas agerande och tänkande stärks genom att man repeterar och fördjupar de musikaliska färdigheter som de har sedan tidigare. Eleverna ska också ges möjlighet att själva planera och utvärdera sitt lärande. Eleverna ska få uttrycka sig musikaliskt på ett mångsidigt och kreativt sätt och skapa musik självständigt och tillsammans med andra. Detta stöds genom att musik kombineras med andra uttrycksformer. När eleverna använder digitala verktyg stiftar de bekantskap med upphovsrätt och möjligheter att använda musik och digitala medier och vilka eventuella etiska problem som kan uppstå.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i musik i årskurs 7-9

Målet är att skapa en pedagogiskt mångsidig och flexibel studiehelhet i musik, som ger möjlighet till olika musikaliska arbetssätt, musikalisk samverkan, gemensamt musicerande och andra gemensamma musikaktiviteter. Glädje i lärandet, en atmosfär som sporrar kreativt tänkande och positiva musikupplevelser inspirerar eleven och stärker viljan att utveckla sina musikaliska färdigheter. I undervisningssituationerna ska eleven ges möjligheter att använda

576

digitala verktyg i den musikaliska verksamheten. Musikbegrepp lärs ut med hjälp av musikaliska arbetssätt. I undervisningen ska man utnyttja de möjligheter som konst- och kulturinstitutioner och andra samarbetspartner erbjuder.

Handledning, differentiering och stöd i musik i årskurs 7-9

Musikundervisningen och arbetet ska planeras med hänsyn till elevernas olika behov, tidigare lärande och intressen. Beslut om arbetssätt, läromedel, instrument och grupparbete fattas så att också eleverna får sin röst hörd. Musikundervisningen ska ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärandet och stärker elevens självkänsla, samarbets- och initiativförmåga. Vid valet av arbetssätt ska målet vara att bryta eventuella könsbundna mönster som förekommer inom musikskulturen och i musikundervisningen.

Bedömning av elevens lärande i musik i årskurs 7-9

I musikundervisningen behöver eleven realistisk och samtidigt uppmuntrande respons också i årskurs 7-9 i den grundläggande utbildningen. Handledande respons hjälper eleven att bättre uppfatta musikaliskt genomförande, musikaliskt uttryck och musikens betydelser. Eleven behöver respons i synnerhet när eleven genomför helheter som omfattar kreativt skapande och musikteknologi.

Slutbedömningen infaller det läsår då musik upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått de gemensamma målen för lärokursen i musik när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i musik. I musik utvecklas elevens kunskaper inom alla målområden ända till lärokursens slut. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat delområde.

Årskurs 7

Centralt innehåll

11 Musikalisk praxis

Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

12 Musikens beståndsdelar

I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

13 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker.

14 Repertoar

Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av

577

aktuella musikaliska fenomen. Röst användningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K2, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K2
M3	I1, I2, I3, I4	K2
M4	I1, I2, I3, I4	K2
M5	I1, I2, I3, I4	K2
M6	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K6
M7	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K5
M8	I1, I2, I3, I4	K2, K4
M9	I1, I2, I3, I4	K4
M10	I1, I2, I3, I4	K3, K4
M11	I1, I2, I3, I4	K3
M12	I1, I2, I3, I4	K1

Mål för undervisningen

M1 uppmuntra eleven att medverka konstruktivt i en musicerande grupp och i musikaliska sammanhang

Eleven sjunger, spelar, improviserar och rör sig till samt lyssnar på musik. Eleven deltar aktivt och tar hänsyn till de andra i gruppen. Eleven kan använda sig av sina egna styrkor på ett konstruktivt sätt i samband med gruppens musicerande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att medverka i en musikgrupp	Eleven medverkar i en musikgrupp, sköter sin andel och sporrar andra.

M2 hjälpa eleven att upprätthålla förmågan att använda sin röst och sjunga och att vidareutveckla den i en musicerande grupp

Elevens naturliga röst användning utvecklas. Eleven handleds i att vårda sin röst och får en inblick i hur rösten utvecklas under målbrottet. Eleven bekantar sig med olika sätt att använda rösten och olika sångstilar. Eleven tränar stämsång och fäster även uppmärksamhet vid musikalisk tolkning och uttrycksätt.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda sin röst och sjunga i en musikgrupp	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt och deltar i allsång samt kan bidra till den musikaliska helheten.

M3 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina färdigheter att spela och musicera i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument

Eleven samspel i grupp förstärks. Eleven tränar grundläggande speltekniker med t.ex. rytm-, stavspels- och bandinstrument. Eleven tränar olika tidsvärden, taktarter och skalor i samband med musicerande och förverkligar egna musikaliska idéer.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att spela i en musikgrupp	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument och deltar ganska ledigt i gemensamt musicerande.

M4 uppmuntra eleven att pröva på mångsidiga sätt att uttrycka sig och röra sig till musik

Eleven rör sig, improviserar och dansar till musik. Eleven använder hela kroppen och bodyrytmik för att uttrycka musikens form, innehåll och stämningar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att röra sig till musik	Eleven visar i sina rörelser att hen uppfattar musikens grundrytm och anpassar sina rörelser till den musik hen hör.

M5 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och handleda eleven att diskutera det hen hört

Eleven lyssnar på ljud och musik från olika genrer, såväl meditativt som analytiskt. Eleven berättar om det hen hört och framför egna motiverade åsikter.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lyssna till och diskutera ljudmiljöer och musik	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och kan berätta om det hen hört.

M6 uppmuntra eleven att bygga upp ett kreativt förhållande till musik och handleda eleven att improvisera, arrangera och komponera samt arbeta tvärkonstrnärligt

Eleven handleds i att komponera och improvisera utgående från enkla rytmiska och melodiska motiv, t ex två-, tre- eller fyrklanger eller utgående ifrån pentatoniska skalan. I undervisningen används såväl instrument som digitala verktyg.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att skapa musik kreativt	Eleven kan använda musikaliska eller andra ljudelement för att utveckla och tillämpa nya musikaliska idéer självständigt eller i grupp.

M7 handleda eleven att spela in musik och att använda musikteknologi på ett kreativt sätt både för att skapa musik och som en del av ämnesövergripande helheter

Eleven använder sig av olika digitala verktyg för att planera och förverkliga ljudcollage, kompositioner eller kombinera bild och ljud.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda musikteknologi	Eleven kan använda de möjligheter musikteknologin erbjuder för att uttrycka musik självständigt eller i grupp.

M8 vägleda eleven att granska musiken som konst och att förstå hur musik används för att kommunicera och påverka i olika kulturer

Eleven bekantar sig med och forskar i musik från olika genrer, kulturer och tidsepoker samt berättar om sina musikaliska upplevelser och iakttagelser. I mån av möjlighet samarbete över ämnesgränserna eller med andra konst- och kulturinstitutioner.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kulturell kompetens	Eleven kan analysera hur musik används och i vilka former den förekommer och berätta om sina iakttagelser.

M9 uppmuntra och handleda eleven att diskutera musik med hjälp av musikbegrepp och -termer

Eleven använder sig av musikbegrepp och -termer i musicerande grupp. Elevens förmåga att uppfatta rytm, melodi, harmoni, form, klangfärg och dynamik förstärks, både genom att musicera och genom att lyssna på musik. Eleven utvecklas i att gestalta noter, tidsvärden och tempobeteckningar samt lär sig att namnge dem och att känna till deras symboler.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att använda musikbegrepp och -symboler	Eleven använder musikaliska grundbegrepp, notationssätt och termer i den musikaliska verksamheten.

M10 hjälpa eleven att upptäcka hur musiken påverkar känslorna och välbefinnandet

Eleven reflekterar över sitt eget förhållande till musiken. Eleven bekantar sig med musik från olika genrer och handleds i att finna den musik som passar hen vid olika sinnesstämningar. Eleven handleds också i att reflektera över hurdan musik som lämpar sig för olika fester och tillställningar.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att upptäcka musikens inverkan på välbefinnandet	Man diskuterar med eleven om musikens inverkan på känslorna och välbefinnandet, men detta mål används inte som grund för slutbedömningen.

M11 handleda eleven att måna om sin hörsel och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg

Eleven handleds i att använda instrument och annan musikutrustning på ett ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt samt att vårda sin hörsel och bidra till att ljudnivån hålls på en acceptabel nivå i samband med musicerande.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att värna om hörseln och om att musik- och ljudmiljön är trygg	Eleven beaktar bland annat ljudstyrkan och andra faktorer som hör samman med en trygg musik- och ljudmiljö när hen musicerar. Detta mål används dock inte som grund för slutbedömningen.

M12 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att ställa upp mål för sitt musikaliska lärande och att bedöma sina framsteg i förhållande till målen

Eleven övar och repeterar långsiktigt, både enskilt och i grupp och fäster uppmärksamhet vid slutprodukternas kvalitet. Eleven övar in program och uppträder tillsammans med andra elever på morgonsamlingar, fester och olika tillställningar i skolan. I mån av möjlighet uppträdanden även på tillställningar utanför skolan.

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att lära sig	Eleven ställer under handledning upp ett eget mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat kreativt skapande samt bedömer sina framsteg i förhållande till målet.

35.6.17. Religion

Läroämnets uppdrag

Läroämnets uppdrag är att ge eleverna en bred allmänbildning i religion och livsåskådning. Undervisningen ska göra eleverna förtrogna med den religion som studeras och dess mångfald. Eleverna ska få insikt i religiösa och konfessionella traditioner i Finland och i religioner och livsåskådningar på andra håll i världen. Läroämnet ska främja förståelse för förhållandet mellan religion och kultur samt multiliteracitet i fråga om religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och hjälpa eleverna att förstå diskussioner som gäller religion. Eleverna ska vägledas att tänka kritiskt och att studera religioner och livsåskådningar ur olika perspektiv. I undervisningen behandlas förhållandet mellan religion och kunskap samt språk, symbolik och begrepp som är kännetecknande för religioner. Religionsundervisningen ska ge eleverna beredskap att ta del av den dialog som förs både inom och mellan olika religioner och livsåskådningar. Undervisningen ska handleda eleverna att respektera livet, människovärdet och det som är heligt för en själv och andra. Undervisningen ska ge eleverna insikt i etiskt tänkande inom den religion som studeras och inom andra religioner och livsåskådningar, och uppmuntra eleverna att själva fundera över etiska frågor. Undervisningen ska stödja elevens självkännet, självaktning och utveckla elevens livskompetens under hela den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska hjälpa eleven att forma och bedöma sin identitet, sin livsåskådning och sin världsåskådning. Religionsundervisningen ska stödja att eleven utvecklas till en ansvarsfull medlem i sin grupp och i det demokratiska samhället och till en ansvarsfull världsmedborgare.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9

ska man i undervisningen i religion utforska den religion som studeras som ett kulturellt och samhälleligt fenomen. Kunskapen om den aktuella religionens rötter, ursprung, lära och normer samt inflytande i världen fördjupas och berikas.

I undervisningen utforskas både de stora religiösa traditionerna i världen och irreligiositet. Religionernas samhälleliga och politiska inflytande och religionsfrihet behandlas. Eleverna lär sig känna igen och analysera religiösa teman i vetenskap, medier, konst och populärkultur. I undervisningen behandlas de centrala etiska begreppen och de etiska principerna inom den religion som studeras. I undervisningen granskas FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna samt etiska synsätt i olika religioner och livsåskådningar. Mänskliga livsfrågor och aktuella etiska problem tas upp. Religionsundervisningen ska erbjuda eleverna resurser för deras fortsatta utveckling.

De olika lärokurserna i religion i årskurs 7-9

Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll. I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurs 7-9

Målet är att visa uppskattning och respekt för alla religioner och livsåskådningar. Teman granskas med hjälp av erfarenhetsbaserat, konkret och gemensamt lärande. Det är viktigt att fördjupa och gemensamt reflektera över begrepp. Olika digitala verktyg används i religionsundervisningen för att främja lärandet och öka elevernas aktivitet och interaktion. Undervisningsmiljön ska vara rofylld. Diskussion är en viktig del av undervisningen. I mån av möjlighet kan studiebesök och gäster utnyttjas i undervisningen. Undervisningen kan innehålla individuella eller gemensamma projekt som omfattar flera lärokurser eller överskrider läroämnesgränserna.

Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurs 7-9

Lärokurserna genomförs så att elevernas olika religiösa och konfessionella bakgrunder och språkkunskaper beaktas i undervisningen och arbetet. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet samt sociala och kommunikativa färdigheter. Eleverna handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömningen av elevens lärande i religion i årskurs 7-9

Bedömningen ska grunda sig på observationer och diskussioner i arbetet samt på elevens olika alster. Utöver alstren bedöms studieprocessen och arbetets olika faser. Bedömningen ska vara mångsidig och responsen handledande och uppmuntrande. Eleverna ska regelbundet få information om sina framsteg och prestationer i relation till de uppställda målen. Elevernas självbedömning och kamratbedömning används som stöd för bedömningen. Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i religion när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen. Kunskapen i läroämnet utvecklas kumulativt i takt med att elevens tankeförmåga fördjupas. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar de kunskaper som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrider för något mål, kan detta kompensera en svagare prestation för något annat mål.

Evangelisk-luthersk tro

Lärokursens uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9

ska man i undervisningen i religion utforska den religion som studeras som ett kulturellt och samhälleligt fenomen. Kunskapen om den aktuella religionens rötter, ursprung, lära och normer samt inflytande i världen fördjupas och berikas.

I undervisningen utforskas både de stora religiösa traditionerna i världen och irreligiositet. Religionernas samhälleliga och politiska inflytande och religionsfrihet behandlas. Eleverna lär sig känna igen och analysera religiösa teman i vetenskap, medier, konst och populärkultur. I undervisningen behandlas de centrala etiska begreppen och de etiska principerna inom den religion som studeras. I undervisningen granskas FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna samt etiska synsätt i olika religioner och livsåskådningar. Mänskliga livsfrågor och aktuella etiska problem tas upp. Religionsundervisningen ska erbjuda eleverna resurser för deras fortsatta utveckling.

De olika lärokurserna i religion i årskurs 7-9

Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll. I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

Årskurs 7

Centralt innehåll

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de

protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och europé.

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

Begreppet religion utreds. De stora världsreligionernas samt naturreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen med betoning på nutid behandlas.

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättseik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2	K1
M2	I1	K2
M3	I2	K2, K3, K6
M4	I1, I2, I3	K2, K4, K6
M5	I1, I3	K1, K2, K4, K5, K7
M6	I3	K2, K7
M7	I1, I3	K5, K6
M8	I1, I2, I3	K7
M9	I2, I3	K1, K2
M10	I1, I2, I3	K6

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religionernas betydelse i kulturen och samhället	Eleven känner igen och kan nämna religiösa inslag i den omgivande kulturen.

584

M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera religiös information	Eleven kan beskriva hur den aktuella religionen har uppkommit och vilket inflytande den haft. Eleven känner till religionens grundpelare och kan nämna de viktigaste källorna.

M3 handleda eleven att undersöka religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om världsreligionerna och olika livsåskådningar	Eleven har grundläggande kunskaper om världens stora religioner och om irreligiositet. Eleven kan beskriva mångfalden i religionerna och livsåskådningarna.

M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt ge akt på religiösa teman i medier, världspolitiken, inom konst och populärkultur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Religiös och kulturell läskunnighet	Eleven kan nämna olika seder och symboler i religiösa traditioner. Eleven kan ge exempel på religiösa teman i medier, inom konst och populärkultur.

M5 vägleda eleven att iakta och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven känner igen och kan ge exempel på olika sätt att argumentera samt några skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk.

M6 handleda eleven att utforska centrala etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna och de etiska principerna i den religion som studeras samt i andra religioner och livsåskådningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

585

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om etik och människorättsetik	Eleven känner till och kan nämna centrala etiska begrepp. Eleven kan nämna de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter och redogöra för det centrala innehållet i dem. Eleven känner till etiska principer i den religion som studeras och i andra religioner och livsåskådningar.

M7 hjälpa eleven att reflektera kring religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religioners och livsåskådningars globala betydelse	Eleven kan beskriva och bedöma religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val.

M8 uppmantra eleven att fundera över mänskliga livsfrågor och aktuella etiska frågor och egna värderingar i förhållande till dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven reflekterar över mänskliga livsfrågor och kan redogöra för aktuella etiska frågor.

M9 inspirera eleven att granska etiska aspekter i sina val och hur de påverkar välbefinnandet och uppmantra eleven till en hållbar livsstil

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven reflekterar över de etiska aspekterna i sina val och kan berätta hur de påverkar det egna och andras välbefinnande och en hållbar framtid.

M10 sporra eleven att möta olika människor i dag och i framtiden under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

Årskurs 8

Centralt innehåll

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och europé.

Kristendomens inverkan på politik, kultur, seder och bruk i historia och nutid behandlas.

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

Religionerna i Mellanöstern behandlas. Religionsfrihet diskuteras.

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2	K1
M2	I1	K2
M3	I2	K2, K3, K6
M4	I1, I2, I3	K2, K4, K6
M5	I1, I3	K1, K2, K4, K5, K7
M6	I3	K2, K7
M7	I1, I3	K5, K6
M8	I1, I2, I3	K7
M9	I2, I3	K1, K2
M10	I1, I2, I3	K6

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religionernas betydelse i kulturen och samhället	Eleven känner igen och kan nämna religiösa inslag i den omgivande kulturen.

M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera religiös information	Eleven kan beskriva hur den aktuella religionen har uppkommit och vilket inflytande den haft. Eleven känner till religionens grundpelare och kan nämna de viktigaste källorna.

M3 handleda eleven att undersöka religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om världsreligionerna och olika livsåskådningar	Eleven har grundläggande kunskaper om världens stora religioner och om irreligiositet. Eleven kan beskriva mångfalden i religionerna och livsåskådningarna.

M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt ge akt på religiösa teman i medier, världspolitiken, inom konst och populärkultur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Religiös och kulturell läskunnighet	Eleven kan nämna olika seder och symboler i religiösa traditioner. Eleven kan ge exempel på religiösa teman i medier, inom konst och populärkultur.

M5 vägleda eleven att iakttä och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven känner igen och kan ge exempel på olika sätt att argumentera samt några skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk.

M6 handleda eleven att utforska centrala etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna och de etiska principerna i den religion som studeras samt i andra religioner och livsåskådningar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om etik och människorättsetik	Eleven känner till och kan nämna centrala etiska begrepp. Eleven kan nämna de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter och redogöra för det centrala innehållet i dem. Eleven känner till etiska principer i den religion som studeras och i andra religioner och livsåskådningar.

M7 hjälpa eleven att reflektera kring religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religioners och livsåskådningars globala betydelse	Eleven kan beskriva och bedöma religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val.

M8 uppmuntra eleven att fundera över mänskliga livsfrågor och aktuella etiska frågor och egna värderingar i förhållande till dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven reflekterar över mänskliga livsfrågor och kan redogöra för aktuella etiska frågor.

M9 inspirera eleven att granska etiska aspekter i sina val och hur de påverkar välbefinnandet och uppmuntra eleven till en hållbar livsstil

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven reflekterar över de etiska aspekterna i sina val och kan berätta hur de påverkar det egna och andras välbefinnande och en hållbar framtid.

M10 sporra eleven att möta olika människor i dag och i framtiden under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

Årskurs 9

Centralt innehåll

I1 Förhållandet till den egna religionen

Centralt innehåll i undervisningen är kristendomen på olika håll i världen, med betoning på nutid. Man studerar kristendomens uppkomst, utbredning och uppdelning i olika kyrkor. Man bekantar sig med de största kristna kyrkorna: den katolska och den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna, särskilt den lutherska kyrkan. Kyrkornas utbredning och centrala lära behandlas. Man studerar Bibelns uppkomst, centrala innehåll, olika tolkningssätt och kulturellt inflytande. Kristendomen i Finland och dess kulturella inflytande behandlas. Man reflekterar hur man själv förhåller sig till att vara lutheran, finländare och europé.

I2 Religionernas värld

I undervisningen behandlas de stora världsreligionernas utbredning, grundpelare och kulturella inflytande på olika håll i världen. Man bekantar sig också med naturreligioner och nya religiösa rörelser samt irreligiositet som livsåskådning. Man granskar religionerna ur vetenskapligt perspektiv med beaktande av religiösa dimensioner. I undervisningen behandlas skillnaden mellan tro och kunskap samt religiöst och vetenskapligt språk, religionskritik och hur religionerna syns i medierna, i politiken, inom olika kulturområden, i populärkulturen, i konst och i seder och bruk. Man behandlar ekumenik samt dialogen mellan religioner och livsåskådningar och dess betydelse för världsfreden.

Fornfinländarnas tro samt kristendomens historia i Finland och dess kulturella inflytande behandlas.

I3 Ett gott liv

Centralt i undervisningen är de etiska grundbegreppen och förståelsen av dem. Man bekantar sig med etiska normer inom kristendomen och andra religioner och med etiska betoningar i olika kristna kyrkor samt med förhållandet mellan Bibeln och etik. Man studerar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och människorättsetik. I undervisningen behandlas livsfrågor och frågor i anslutning till det finländska samhället, globalt ansvar, miljö och djur ur etiskt perspektiv. Man reflekterar över etiska frågor med hjälp av aktuella exempel i media. Man reflekterar också över etiska aspekter i egna val och hur de påverkar det egna och andras välbefinnande.

Etiska problem i livets olika skeden samt etiska problem i anslutning till internet, s.k. netikett, diskuteras.

Undervisningens mål	Innehåll som anknäuter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2	K1
M2	I1	K2
M3	I2	K2, K3, K6
M4	I1, I2, I3	K2, K4, K6
M5	I1, I3	K1, K2, K4, K5, K7
M7	I1, I3	K5, K6
M8	I1, I2, I3	K7
M9	I2, I3	K1, K2
M10	I1, I2, I3	K6

Mål för undervisningen

M1 vägleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religionernas betydelse i kulturen och samhället	Eleven känner igen och kan nämna religiösa inslag i den omgivande kulturen.

M2 handleda eleven att fördjupa sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att hantera religiös information	Eleven kan beskriva hur den aktuella religionen har uppkommit och vilket inflytande den haft. Eleven känner till religionens grundpelare och kan nämna de viktigaste källorna.

M3 handleda eleven att undersöka religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om världsreligionerna och olika livsåskådningar	Eleven har grundläggande kunskaper om världens stora religioner och om irreligiositet. Eleven kan beskriva mångfalden i religionerna och livsåskådningarna.

M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt ge akt på religiösa teman i medier, världspolitiken, inom konst och populärkultur

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Religiös och kulturell läskunnighet	Eleven kan nämna olika seder och symboler i religiösa traditioner. Eleven kan ge exempel på religiösa teman i medier, inom konst och populärkultur.

M5 vägleda eleven att iakta och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Tankeförmåga, kommunikativa färdigheter	Eleven känner igen och kan ge exempel på olika sätt att argumentera samt några skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk.

M7 hjälpa eleven att reflektera kring religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om religioners och livsåskådningars globala betydelse	Eleven kan beskriva och bedöma religioners och livsåskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val.

M8 uppmuntra eleven att fundera över mänskliga livsfrågor och aktuella etiska frågor och egna värderingar i förhållande till dem

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven reflekterar över mänskliga livsfrågor och kan redogöra för aktuella etiska frågor.

M9 inspirera eleven att granska etiska aspekter i sina val och hur de påverkar välbefinnandet och uppmuntra eleven till en hållbar livsstil

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Etiskt tänkande	Eleven reflekterar över de etiska aspekterna i sina val och kan berätta hur de påverkar det egna och andras välbefinnande och en hållbar framtid.

M10 sporra eleven att möta olika människor i dag och i framtiden under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömning. Eleven handleds att som en del av självbedömningen reflektera över sina upplevelser.

35.6.18. Samhällslära

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i undervisningen i samhällslära är att stödja elevernas utveckling till aktiva, ansvarsfulla och företagsamma medborgare. Eleverna ska vägledas att iakta demokratiska värden och principer i ett pluralistiskt samhälle som har förståelse för olikhet och respekterar jämlikhet och mänskliga rättigheter. Läroämnets uppdrag är att ge teoretisk kunskap om hur samhället fungerar och hur en medborgare kan påverka samt uppmuntra eleverna att utvecklas till handlingskraftiga och initiativrika samhällliga och ekonomiska aktörer. I undervisningen i samhällslära ska eleverna handledas att följa med aktuella frågor och händelser och att inse vilket samband de har med det egna livet. Det centrala är att eleverna lär sig att söka och kritiskt bedöma information producerad av olika slags aktörer och att tillämpa informationen i olika situationer. Eleverna ska uppmuntras att delta aktivt och konstruktivt i olika situationer och grupper. Eleverna ska också lära sig förstå att samhällliga beslut grundar sig på ett val mellan alternativa möjligheter med målet att nå samförstånd.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9

ska man betona elevernas möjligheter och kompetens att påverka i ett demokratiskt samhälle samt elevernas ansvar i fråga om egna livsval. Eleverna ska både i skolan och med aktörer i närmiljön få träna sådana färdigheter som behövs vid beslutsfattande och påverkan. I undervisningen ska man fästa vikt vid samhällets och samhällslivets strukturer samt begrepp i anslutning till dessa. Eleven ska vägledas att fälla omdöme om samhällliga och ekonomiska frågor och att jämföra olika åsikter och strategier inom olika folkgrupper och gällande olika värdemål. Studierna av samhällsfrågor ska vidgas till att omfatta även globala frågor.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samhällslära i årskurs 7-9

Målet är att stödja elevernas utveckling till aktiva medborgare genom att använda mångsidiga konkreta arbetssätt. Det är viktigt att kontinuerligt följa med, analysera och diskutera aktuella frågor och händelser. Likaså är kommunikationen med olika aktörer i samhället viktig. Man kan även använda ämnesövergripande arbete i undervisningen, till exempel i samband med olika projekt. Utöver kollaborativa arbetssätt prioriteras undersökande lärande. Granskning och användning av medier samt informations- och kommunikationsteknik utgör en central del av studierna.

Handledning, differentiering och stöd i samhällslära i årskurs 7-9

Med tanke på läroämnets mål och karaktär är det viktigt att handleda eleverna att se sig själva som medlemmar i medborgarsamhället samt stödja elevernas utveckling till aktiva medlemmar i olika samhällsgrupper. Mångsidig kommunikation, delaktighet och samverkan stöds genom praktiska övningar. Eleverna ska öva sig att söka, förstå och tillämpa information om samhälle och ekonomi samt bedöma informationens betydelse både ur sin egen och ur en allmän synvinkel. Läroämnets abstrakta karaktär ska beaktas i undervisningsarrangemangen och arbetssätten genom att läraren förklarar till exempel bilder, grafer och statistik.

Bedömning av elevens lärande i samhällslära i årskurs 7-9

I samhällsläran ska bedömningen vara uppmanande och handledande. Genom mångsidig respons ska eleverna uppmanas att fungera aktivt i sin egen närmiljö och att tillämpa sina kunskaper om samhälle och ekonomi i det praktiska livet. Vid bedömningen ska läraren beakta elevernas många olika – multimodala – sätt att arbeta och producera. Genom bedömningen ska man stödja elevens förmåga att tillämpa samhällsrelaterade kunskaper och färdigheter. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid hur mångsidigt eleven lärt sig att bilda sig en egen uppfattning om samhället och hur väl hen kan motivera sina åsikter.

Slutbedömningen infaller det läsår då samhällslära upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleven har uppnått målen för lärokursen i samhällslära när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i samhällslära. Inom samhällsläran utvecklas elevens kompetens inom alla målområden under hela lärokursen fram till slutbedömningen. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen i läroämnet beaktas, oberoende av i vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleven får vitsordet åtta (8) om hen i genomsnitt visar den kompetens som de nationella kunskapskraven förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något kompetensområde kan detta kompensera en svagare prestation gällande målen inom något annat delområde.

Årskurs 9

Centralt innehåll

11 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet

Eleverna fördjupar sig i individens ansvar, skyldigheter och rättigheter och i hur man får kontroll över det egna livet och ekonomin. Då de planerar sin egen framtid bekantar de sig med arbetslivet och med olika näringar. De studerar också olika sätt att främja sitt eget välbefinnande och säkerheten i familjen och närmiljön.

12 Ett demokratiskt samhälle

Eleverna fördjupar sig i demokratiska och rättsstatliga principer och förfaringssätt. I undervisningen behandlas mänskliga rättigheter och anknytande internationella avtal. Undervisningen omfattar strukturer och maktutövning i samhället. Eleverna undersöker även hur åsikter kanaliseras i verksamhet och beslut av individer, organisationer, medier och den offentliga makten, i Finland och internationellt.

13 Aktivt medborgarskap och påverkan

Eleverna bekantar sig med olika kanaler och medel för samhällsrelaterad påverkan. Skolan ska skapa konkreta förutsättningar för delaktighet och ett aktivt, ansvarsfullt och konstruktivt samarbete, även med aktörer utanför skolan, så att eleverna kan öva sig att använda färdigheter som behövs inom samhällsrelaterad verksamhet, i arbetslivet och i ekonomisk verksamhet.

14 Ekonomisk verksamhet

Eleverna fördjupar sig i grundläggande begrepp, fenomen och centrala ekonomiska aktörer samt granskar ekonomiska faktorer även ur ett också med tanke på hållbar konsumtion.

Dessutom fördjupar sig eleverna i förhållandet mellan ekonomi och välbefinnande bland annat genom arbete och entreprenörskap.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I1, I2, I3, I4	K4, K7
M2	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K4, K7
M3	I2, I3	K2, K4, K7
M4	I1, I2, I3	K3, K4, K5
M5	I1, I4	K1, K4, K6, K7
M6	I1, I2, I3	K2, K4
M7	I1, I2, I3	K1, K4, K7
M8	I1, I4	K2, K4, K6, K7
M9	I1, I2, I3, I4	K1, K2, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att stärka sitt intresse för det omgivande samhället och för samhällskunskap som vetenskapsområde

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som ett led i självbedömningen.

M2 hjälpa eleven att träna sin etiska förståelse och omdömesförmåga i olika mänskliga, samhällsrelaterade och ekonomiska frågor

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
	Används inte som grund för bedömningen. Eleven uppmanas att reflektera över sina erfarenheter som ett led i självbedömningen.

M3 handleda eleven att förstå rättsstatliga principer och betydelsen av människorättsfrågor i ett globalt perspektiv och att fördjupa sina kunskaper om det finländska rättssystemet och hur det fungerar

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att förstå rättsstatliga principer och hur de fungerar	Eleven kan beskriva och förklara de centrala människorättsprinciperna i en rättsstat och kan beskriva det finländska rättssystemets struktur och verksamhet.

M4 hjälpa eleven att fördjupa och uppdatera sina kunskaper och färdigheter i fråga om samhälle, ekonomi och konsumtion och kritiskt värdera mediernas roll och betydelse

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskaper och färdigheter som gäller samhälle, medier, ekonomi och konsumtion	Eleven kan beskriva hur samhället, ekonomin och medierna fungerar och granska den offentliga debatten inom dessa områden.

M5 uppmuntra eleven att utvecklas till en företagsam och ansvarsfull ekonomisk aktör, som har insikt i arbetslivet, känner till vilka möjligheter det erbjuder och kan planera sin egen framtid

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Entreprenörskap och arbetslivskompetens	Eleven kan beskriva arbetslivets och entreprenörskapets samhällsliga betydelse samt fälla omdömen om vilka möjligheter de erbjuder även för elevens egen framtid.

M6 vägleda eleven att studera olika samhällsaktiviteter, sammanslutningar och minoritetsgrupper på ett mångsidigt och fördomsfritt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kännedom om olika samhällsgrupper och minoriteter i samhället	Eleven kan studera och diskutera olika samhällsgrupper och minoriteter på ett konstruktivt och analytiskt sätt.

M7 stödja eleven att förstå principerna för samhälleligt beslutsfattande och demokratiska förfaringsätt på lokal, nationell, EU- och global nivå och att fungera som en aktiv medborgare som utvecklar sitt närsamhälle

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Kunskap om demokratiska principer och handlingsmönster och om principerna för beslutsfattande i samhället	Eleven kan ge exempel på politiskt beslutsfattande, maktutövning, samhällsstrukturer och -funktioner på lokal, nationell och global nivå samt fungera aktivt för att utveckla sin egen närmiljö enligt demokratiska principer och handlingsmönster.

M8 handleda eleven att förstå grunderna i ekonomiförvaltning, att kunna hantera sin egen ekonomi och att konsumera ansvarsfullt och i enlighet med principerna för hållbar utveckling

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

596

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Grundläggande kunskap om ekonomi	Eleven kan motivera betydelsen av att spara, investera och konsumera både privat och ur nationalekonomiskt perspektiv.

M9 vägleda eleven att vidga sitt samhällsperspektiv, engagera sig i samhällelig verksamhet och diskussion samt använda sina medie- och samhällskunskaper då hen bildar sig egna uppfattningar som medborgare

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förståelse för samhällsfrågor och förmåga att påverka och fungera som aktiv och delaktig medborgare	Eleven kan uttrycka och motivera sina åsikter på ett ändamålsenligt sätt, påverka och fungera konstruktivt som aktiv medborgare i sin närmiljö.

35.6.19. Slöjd

Läroämnets uppdrag

Läroämnet slöjd har som uppdrag att lära eleverna att behärska en slöjdprocess i sin helhet. Slöjd är ett läroämne där eleverna med hjälp av många olika slags material får uttrycka sig genom att skapa för hand, genom att formge och genom att använda teknologi. Hit hör att självständigt eller gemensamt planera och framställa en produkt eller ett alster och att utvärdera den egna eller gemensamma slöjdprocessen. Att slöjda innebär undersökande, kreativt och experimentellt arbete, där man fördomsfritt väljer olika visuella, materiella och tekniska lösningar och framställningsmetoder. I slöjden lär sig eleverna att förstå, utvärdera och utveckla olika slags tekniska tillämpningar och att använda de inlärdas kunskaperna och färdigheterna i vardagen. Slöjden ska utveckla elevernas rumsuppfattning, taktila känsla och förmåga att skapa med händerna, vilket främjar de motoriska färdigheterna, kreativiteten och förmågan att planera. Undervisningen ska stärka elevens förutsättningar att arbeta mångsidigt. Slöjdens betydelse ligger i den långsiktiga och innovativa arbetsprocessen samt i upplevelser som ger tillfredsställelse och stärker självkänslan.

I undervisningen betonas elevernas olika intressen och gruppsamverkan. I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnesgränserna. Kunskap om den omgivande materiella världen bidrar till att lägga grund för en hållbar livsstil och utveckling. Det här omfattar elevens livsmiljö, det lokala kulturarvet, olika gruppers kulturarv samt skolans kulturella mångfald. Undervisningen i slöjd ska fostra etiska, medvetna och delaktiga samt kunniga och företagsamma medborgare, som värdesätter sina slöjdfärdigheter, kan uttrycka sig genom slöjd och har vilja att värna om och utveckla slöjdekulturen.

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9

är slöjdens fostrande uppdrag att stärka och fördjupa elevernas förmåga att ta fasta på sina egna erfarenheter för att skapa nytt och lösa problem samt stärka och fördjupa sådana kunskaper och färdigheter som behövs för att planera, skapa och uttrycka sig genom slöjd. Undervisningen i slöjd utgår från att eleverna ska få iaktta och undersöka den byggda miljön och dess olika material samt tillämpa kunskapen i sitt skapande. Då färdigheterna fördjupas ska eleverna också bli bekanta med olika tekniska funktionsprinciper och praktiska problem som kan uppstå då de tillämpas. Slöjdens ska stödja elevernas välbefinnande och livskompetens samt yrkesval och val som gäller arbetslivet.

597

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i slöjd i årskurs 7-9

Mångsidiga apparater, maskiner, arbetsredskap och lärmiljöer ger eleverna möjlighet att lära sig slöjda med olika material och att tillägna sig en ansvarsfull arbetsattityd. Vardagslivet, naturen, den byggda miljön och olika föremål observeras och utnyttjas för att planera och framställa slöjdprodukter. Eleverna utnyttjar mobila apparater i slöjden och övar sig att skapa tredimensionella ritningar och modeller. I undervisningen används arbetssätt som är typiska för tekniskt arbete och textilarbete. Det praktiska lärandet stöds med hjälp av undersökande projekt i samarbete med utomstående sakkunniga, olika instanser och över läroämnesgränserna. Eleverna får kunskap om slöjd genom att besöka museer, utställningar och företag.

Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurs 7-9

Med tanke på målen för läroämnet är det viktigt att handledning/stöd ordnas med hänsyn till olika pedagogiska arbets- och förhållningssätt som stödjer eleverna att tillägna sig slöjdfärdigheter och främjar deras förmåga att planera och samarbeta. Genom individuellt arbete, grupparbete och kollaborativa arbetssätt uppmuntras eleverna att delta, vara aktiva och att självständigt ta ansvar. I undervisningen ska elevernas olika förutsättningar och behov beaktas och slöjdundervisningen differentieras utgående från dem, till exempel genom valet av lärmiljöer, arbetsredskap, arbetssätt och arbetsuppgifter.

Bedömning av elevens lärande i slöjd i årskurs 7-9

Bedömningen av lärandet ska vägleda och sporra eleverna. Bedömningen ska grunda sig på slöjdprocessen i sin helhet, på målen och kriterierna för den samt på kontinuerlig bedömning och dokumentation under arbetets gång. Det är viktigt att eleverna känner till grunderna för bedömningen. Dokumentationen av de olika skedena av arbetsprocessen fungerar som ett redskap vid bedömningen. Eleverna ska ges mångsidig respons på sina framsteg och sitt lärande. Bedömningen ska stödja utvecklingen av mångsidiga slöjdfärdigheter. Eleverna ska erbjudas olika möjligheter att visa sina framsteg och uppmuntras att utnyttja sina styrkor och inhämta de färdigheter som behöver utvecklas. Eleverna ska vägledas att utvärdera sitt lärande och erbjudas olika sätt att utvärdera både sitt eget och sina klasskamraters arbete. Responsen ska vara ömsesidig, så att även läraren får respons på sina metoder eller arbetssätt. Slutbedömningen infaller det läsår då läroämnet upphör att vara ett gemensamt läroämne för alla. Genom slutbedömningen fastställs hur väl eleverna har uppnått målen för lärokursen i slöjd när studierna avslutas. Slutvitsordet bildas genom att elevens kunskapsnivå ställs i relation till de nationella kriterierna för slutbedömningen i slöjd. Kunskaperna i läroämnet utvecklas kontinuerligt under studiernas gång. I slutvitsordet ska alla nationella kriterier för slutbedömningen beaktas, oberoende av för vilken årskurs målet i fråga fastställs i den lokala läroplanen. Eleverna får vitsordet åtta (8) om de i genomsnitt visar den kompetens som kriterierna förutsätter. Om vitsordet åtta överskrids inom något mål, kan detta kompensera en svagare prestation inom något annat mål. Siffervitsordet bestäms gemensamt av de lärare som undervisar eleverna i slöjd.

Årskurs 7

Centralt innehåll

11 Innovation

Eleverna gör uppgifter där de ska planera olika slags produkter kreativt och uppfinningsrikt genom att använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler. Eleverna genomför planerna med betoning på att stärka sin uttrycksförmåga. Eleverna utvärderar både sitt eget och sina klasskamraters arbete under slöjdprocessen.

12 Formgivning

Eleverna utforskar hur människans sätt att bo, röra sig och klä sig har utvecklats ur samhällsligt, kulturellt och tekniskt perspektiv. Eleverna drar nytta av lokala möjligheter, olika kulturers traditioner och av både nutid och framtid då de planerar, formger och framställer slöjdprodukter.

13 Prövning

Eleverna prövar olika sätt att bearbeta, kombinera och behandla material samt använder kreativt och modigt olika traditionella och nya material och framställningstekniker. I slöjdundervisningen används och tillämpas inbyggda system, d.v.s. programmering, för planering och framställning av produkter.

Eleven arbetar med både textila och tekniska material samt kombinationer av dessa. Hen bekantar sig med grundtekniker inom slöjden och baskunskaper i dessa. Eleven uppmuntras att pröva på olika tekniker och material.

14 Dokumentation och värdering

Eleverna bekantar sig med möjligheter som olika metoder erbjuder i produktplanerings- och framställningsprocessen. Eleverna analyserar produkters design och användbarhet. Eleverna dokumenterar en slöjdprocess i sin helhet med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

15 Tillverkning

Eleven tillverkar olika ekologiskt och etiskt hållbara samt fungerande och välgjorda produkter eller alster. Eleverna använder arbetsredskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt.

16 Arbetssäkerhet

Eleverna får kunskap om arbetssäkerhet samt lär sig att kartlägga och bedöma risker under slöjdprocessens gång. Eleverna arbetar på ett tryggt och säkert sätt.

17 Företagsamt lärande

Eleverna bekantar sig med företagsamt lärande, företagsamhet och föreningssamarbete genom presentationer, virtuellt och genom studie- eller företagsbesök. Undervisningen tar fasta på de praktiska färdigheternas betydelse i arbetslivet. Kulturinstitutionernas utbud utnyttjas som en idékälla.

18 Medvetenhet och delaktighet

Eleverna undersöker olika betydelse som slöjd och olika slöjdprodukter kan ha ur individ-, samhälls- och miljöperspektiv. Eleverna reflekterar över hur slöjd främjar hållbar utveckling och välbefinnandet i vardagen. Eleverna lär sig delta, påverka och kommunicera genom slöjd.

Undervisningens mål	Innehåll som anknyter till målen	Mångsidig kompetens
M1	I2, I3, I4, I5	K2, K3
M2	I1, I2, I3, I4, I5	K1
M3	I1, I2, I3, I4, I5	K4, K6
M4	I1, I2, I3, I4, I5	K2, K4
M5	I6	K3, K6
M6	I1, I2, I3, I4, I5	K5
M7	I7	K6
M8	I8	K1, K4, K7

Mål för undervisningen

M1 handleda eleven att planera sitt arbete samt att utveckla idéer, undersöka och experimentera på ett företagsamt sätt

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta och producera	Eleven planerar sitt arbete, kan göra val och söka egna lösningar för sitt arbete.

M2 vägleda eleven att ställa upp mål för sitt lärande och arbete och att utgående från målen genomföra en slöjdprocess i sin helhet samt utvärdera sitt lärande

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att genomföra en slöjdprocess i sin helhet	Eleven ställer upp mål för sitt arbete, arbetar processinriktat och utvärderar realistiskt sitt lärande under slöjdprocessen.

M3 handleda eleven att undersöka och mångsidigt använda olika redskap, material och ändamålsenliga metoder samt att utveckla innovationer

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att framställa och använda tekniker och bearbetningsmetoder	Eleven kan välja ändamålsenliga material, tekniker och bearbetningsmetoder samt använda dem för att framställa produkter/alster enligt sina planer.

M4 handleda eleven att lära sig använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler och att stärka elevens visuella, materiella och tekniska uttrycksförmåga

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Visuellt, materiellt och tekniskt uttryck	Eleven kan använda centrala slöjdbegrepp, kan uttrycka sina idéer klart och genomföra sina idéer planenligt och med hänsyn till estetik och funktionalitet.

M5 handleda eleven att uppfatta, förutse och reagera på riskfaktorer i arbetet och att arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att arbeta på ett tryggt och säkert sätt	Eleven kan bedöma farorna och riskerna i arbetet samt arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen.

M6 handleda eleven att utnyttja informations- och kommunikationsteknikens möjligheter för planering, framställning och dokumentation samt för att producera och distribuera gemensam information

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Färdigheter i informations- och kommunikationsteknik, Förmåga att arbeta tillsammans med andra	Eleven kan använda informations- och kommunikationsteknik både på egen hand och tillsammans med andra för planering, framställning och dokumentation av slöjdprocessen.

M7 vägleda eleven att förstå betydelsen av praktiska färdigheter, slöjd och teknik i det egna livet, samhället, i företagsverksamhet och i det övriga arbetslivet

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att uppfatta betydelsen av praktiska färdigheter och slöjd i samhället	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva slöjdfärdigheternas betydelse i vardagen, samhället och arbetslivet.

M8 vägleda eleven att tänka ekonomiskt och att i anslutning till slöjdprocessen göra val som främjar en hållbar livsstil

Bedömningskriterier i slutet av årskurshelheten

Föremål för bedömning	Kunskapskrav för goda kunskaper/vitsordet åtta
Förmåga att göra val och motivera sina val	Eleven kan redogöra för hur slöjd stödjer en hållbar livsstil och kan göra hållbara val i sitt arbete.